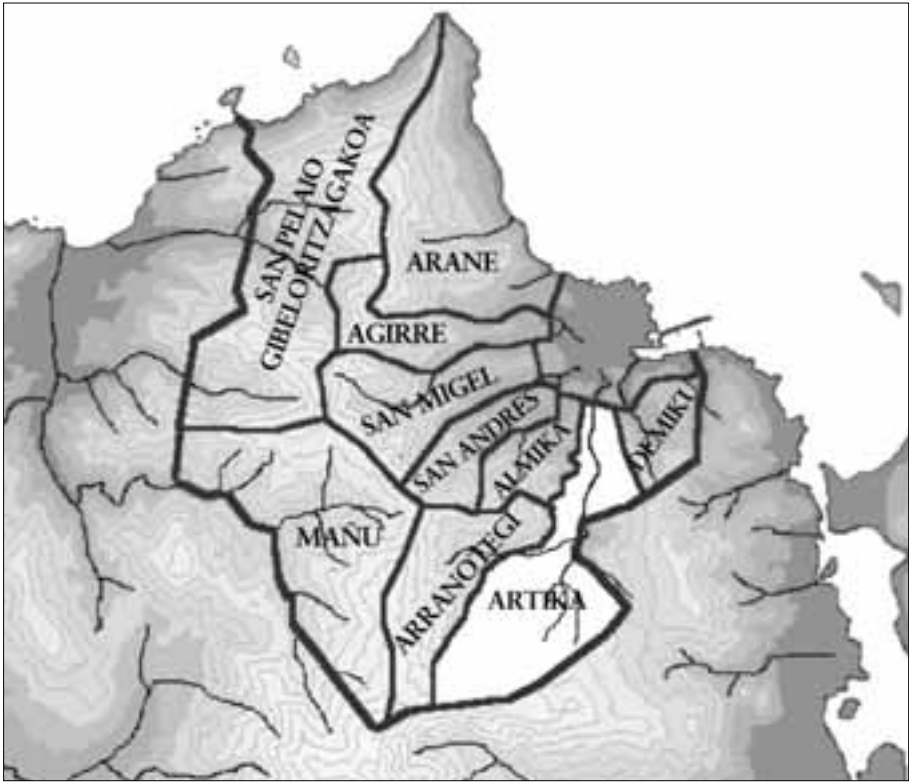

ARTIKA auzoa

Artika (auzoa)

Kokapena: Artika; VII, VIII eta X. mapak

Ohar ling.: Leku-izen hau zabalduta dagoela dio Irigoyenek «Artigas, plural, en Bermeo, etc., relacionado con ‘roza, terreno roturado’, con difusión en la toponimia de toda el área pirenaica, incluyendo el sur de Francia» (Irigoién, *Las lenguas de los vizcaínos: Antroponimia y toponimia medievales*, 1985, 42). XVIII. mendearen erdirantz agertzen da izen honen aldaera ahoskabetua.

Artiga > Artika

Geroago ere, agertu da baina antza bien artean, idatzizkorako behintzat, *Artigas* (-s amaieraduna) nagusitu da. Gaztelaniaz ari direnean ere hiztunek *Artigas* izena erabiltzen dute. Euskaraz aritzeko, berriz, hiztunen artean, *Artike* dago, asimilazioz, -i bokal itxiak amaierako bokal irekia Erdiko bilakatuta (-a > -e):

Artika > Artike

Oharrak: *Artika* auzoa, **Artikerrekaren** eta bertara jotzen duten erreken arroan ezarritako baserriek osatzen dute. Mendialdean, **Akulategi**, **Tribiz**, **Urkisarri** eta **Ezkiaga** (bi etxe) baserriek eta beren inguruek eratzen dute auzoaren hegoaldea. 1860an, **Akulategi** baserria *Artika* auzotik banandu egin zen, beste auzoetako zenbait baserriekin batera, **Arranotegi** auzoa sortzeko¹⁰³⁴. **Nafarroletatik** (hauek hiru baserri dira) **Artikerrekara** jaitsiz, erreka nagusiaren arroan aurkitzen da auzoko poblamendu gune nagusia. Tradizionalki, Bermeotik hasita, **Almikerrotan (Utzue)** jarri izan da auzoaren hasiera:

“desde los muros de esta villa a la entrada del valle de las Artigas y su primer molino denominado Alvinca errota” ¹⁰³⁵

Almikerrota[°], **Belardone**[°], **Mazaleriaga**[°], **Txukene**[°], **Santierrotane**[°], **Txominantone**[°], **Artiketxe**, **Landa**[°], **Fandangone**[°], **Paskualetxe**, **Arreta**, **Bengoetxe**, **Irabiene**, **Torre**, **Tranpa**[°], **Kafranka**, **Akerrota**[°], **Atsoarene**, **Erramuene**[°], **Olaerrota**[°] eta **Tribizkoerrota**[°] (azken hau, Mundakako udal eremuan, baina auzoarekin oso lotua) baserriak erreken ibarrean bertan daude¹⁰³⁶. Ibarren gainetik, arroaren magaletan beste baserri hauek daude: **Poiu**, **Garalde**, **Enparane**, **Zulueta** eta **Zuluetatxu**.

Aipatutakoetatik, **Belardone**, **Santierrotane**, **Tranpa** eta **Erramuene** errotak, XVIII. mende ingurukoak dira; besteak zaharragoak. Baserri historiko hauez gain, beste hiru eraiki ziren XIX. mendearen erdialdean: **Etetxubarri**, **Zarragoiti** azpian, errekek egiten duen bihur-gunean eta gaur desagertua dagoena, **Probostuena/Majerine**, **Nafarrologoikoren** mendebaldean, **Frantzuerrekaren** gainean, eta **Frantzuneko errota**, bere izeneko errekan.

Artxiobotako berriek erakusten dutenez, auzo honetan, garai batean, gaur desagertuta dauden beste eraikin batzuk ere izan ziren. Baina erroten eta burdinolen kasuan, lan zaila gertatzen da zein diren identifikatzea. Hauek, dokumentazioan, gehienetan, ez dira izendatzen, baserriak bezala, beren izenez (Kafranka, Atsoarene, Ugarte, etab.), beren jabeen izenez baik (molino de Anton Hernandis, molino de Mª Juana de Aroztegui, molino de Pedro de Aspergorta y Gabriel de Munitiz, eta antzekoak) eta honek oztopatu egiten du, askotan, zein errota ziren jakitea. Beren izenez azaltzen direnean ere, nahastea sortzen da, sarritan izen bera bi errotari jartzen zaielako. Garai desberdinetako dokumentazioa erabiliz, jabeen izenak eta errota eta burdinolen izenak aztertuz, eta agiriek zerrendak agertzen dituztenean (fogerak, etab.), ematen diren ordena kontutan hartuz, ondoko parekotasunak ikusten dira:

Utzue = Almikerrota
Beledrone = Errotabarri

1034 1860. BUA. 5. Rotul. de calles.

1035 1777. BFA. Bust.209/26; 79.

1036 ° ikurrarekin, errota izanikoak adierazten dira

Txukene = Basabe = Errotatxu = Kontzene
 Santierrrotane = Marialmikene = Tellaerrotta = mol. de Loizaga
 Txominantone = Poiuerrotta = mol. de Ugarte
 Landa = Zelaia
 Estrada = Fandangone = Zelaia = Errotaederra (mol. Hermoso)
 Landagoiko = Irabieneko errota
 Akerrotta = mol. Atsoarene
 Erramuene = mol. detras de Atsoarene
 Tribizkoerrotta = Zubia = Zubierrotta.

Baina hala ere, hainbat eraikin geratzen dira identifikatu gabe. Eurotariko batzuk, desagertutakoak dira; beste batzuk, seguruenik, aipatutakoren baten izen aldaera bat litzateke. Hona hemen zerrenda:

Olazarre: Desagertutako burdinola da. **Tribizkoerrotako** atzealdeko saila batek **Olazarre** izena dauka eta gainera bertan eraikin zahar baten hondakinak daude. 1749ko mapa batean¹⁰³⁷, toki honetan, burdinola bat azaltzen da *Ferreria Germada* izenarekin.

Azkue burdinola: XVI. eta XVII. mendeetan horrela izendatua agertzen da, Belendiztarren jabetzakoa.

Barruti baserria eta errota-burdinola: XVI. eta XVII. mendeetan aipatzen da. **Tribizkoerrotta** eta **Nafarrola** inguruan edo **Frantzunerantz**, egon zen seguruenik.

Errotazarra edo “Rueda Vieja”: XVI. eta XVII. mendeetan aipatua.

Landagoiko, **Irabiene** edo **Martena** izeneko errota: **Irabiene** eta **Tranpa** bitartean. 1860an jausita zegoen¹⁰³⁸.

Errotamodorra izenekoa, XVI., XVII. eta XVIII. mendearen hasieran aipatua. Goian esandako errotaren bat izan daiteke edo beste desberdin bat.

Poiuko Ugarte izeneko dorretxea: Gaur **Torre** izenaz ezagutzen den *Ugarte Torretik* beizten den beste bat da hau. Hemen aipatzen dena desagertuta dago eta **Poiu** baserri eta errota dauden inguruan egon zen. 1578ko agiri batean agertzen den Artikako eraikinen zerrenda batean, bi Ugarte azaltzen dira: “*casa y torre de Ugarte*” *Poiu* inguruan alde batetik, eta bestetik, “*casa-torre de maese belso de Ugarte*”, azken hau, gaurko **Torre**¹⁰³⁹. Beste agiri batean ere, berdin beizten dira: “Diego de Ugarte, casa de Ugarte y torre de Ugarte” alde batetik, eta “Maria de Ugarte, casas de Ugarte y Poxua”, bestetik¹⁰⁴⁰.

Askoz lehenago, XI. mendean jadanik, ustez *Artikerrekako* arroari egoki dakizkiokeen leku-izenak agertzen dira. 1093an, Lope kondearen emazteak, Tekla andereak, Donemiliagari Almikako elizaren dohaintza egitean, oso ilunak diren leku-izenak azaltzen dira agirian. Nahikoa argi dauden “*Albonica*” eta “*Bachio*” alde batera utzita, ondoren agertzen diren “*errecapud Albonica*” edota “*errecasursum*”, batak “Erreka Almikan bertan” eta besteak “Beheko erreka” esanahia badute, *Artikerreka* dela ondoriozta daiteke. Bestalde, behegaro azaltzen den “*Barrungia*”, **Barrutiko errota** izan daiteke. Hona hemen testua:

“*unum monasterium nomine Albonica (...) circa ora maris (...) cum terris, ortis et pomiferis arboribus, montibus et pascuis omnibus antiquo usu determinatis, id est, Urho, Chennaga sursum, Manguiar et Bolinua erreca sursum, Bagalgo, erreka apud Albonica, Dorrondua iuso, Narniz, erreka sursum, Barrungia intus, molendinis cum aquarum productilibus patefactis, sautis cum glandiferis arbutis et amenis pratis (...). Et decanias sunt: Uheleku, Munnituz, Bachio et Urdoniz et Bertandona (...)*”¹⁰⁴¹

1037 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1038 BUA. 5. Rotul. de calles. 1860.

1039 VEKA. R.R. Ejec. C2497.

1040 VEKA. S.V. C1086.

1041 Irigoyen, Alfonso (1985); 18-19.

XVI. mendean, Bermeo eta elizateen artean izan ziren jurisdikzio auzietan, 1578an Sanpaio exekutoreak emandako epaiaren ondorioz, *Artika* auzoa Bermeoren eskumenetik aldendu egin zen:

“Con lo qual se acavo la dha moxonera y se les dio a la parte de las dhas anteiglesias la posesion de los molinos y herrerias y casas que sencluyen en ella en los terminos de las dhas anteiglesias con sus pertenecidos en parte se comprehende el molino de Ondarra el molino de Alboniga y el molino de Cialaya el molino de Ulairrota el molino de Elotacarra el molino de Errotavarria el molino de Teloeirrota de vaxo el molino de Mucalaria el molino de Rotamodorra el molino de Olaerrota el molino de Acaerrota el molino de Rotaesquerra el molino de Azque el molino de Cubierota el molino de Barruti el molino de Nafarrola Y ansimismo se le dio la posesion por el dho nro. juez executor a las dhas anteiglesias de la casa de Ugarte la casa de Puxua la casa y torre de Ugarte la casa de Juan de Lopetegui la casa de Celaya la casa de Aparicio de Artiga la casa de Yravien la casa y torre de maese Melso de Ugarte la casa de Achoaren la casa de Asulta la casa de Varrutia la casa de Hernando de Nafarrola la casa de Nafarrola de medio la casa de Juan de Nafarrola la casa de Tribis la casa de Urquisaria la casa de Esquiaga la casa del Montemayor la casa de Amparan la casa de Garalde la casa de Yragorrieta la casa de Alboniga la casa de Ugarte del soldado la casa de Uriarte y de Juan de Menigo y de la casa de Mª Ochoa Demenigo y la casa de Hortuño Demenigo la casa de Puerto de Pedro Demenigo la casa de Sancho de Echavarría la casa de Fradua la casa de Cabala Demenigo la casa de Carraan de Martin de Muxica la casa de Carraan de Grazia de Zallo” 1042

Epai honekin, *Artika*, **Almika** eta **Demiku** Bermeoren eskumenetik kanpo geratu ziren. Berrogei eta hamaika urte igaro ondoren, XVII. mendean, Bermeoren apelazioek fruitua emango dute. 1628ko auzian berriro itzuli zitzaizkion hiriari 1366ko zabalkuntzan emandako eremuak, *Artika* euren artean.

Ahozkoa: **“Artiké”** 078, 080, 086, 113, 114, 164, 166
 “Errótata” 162
 “Errótak” 114, 160, 080, 166

Idatzizkoa:

1521	<i>Artigas, valle de las</i>	VEKA S.V. C1628-1
1576	<i>Artigas de la villa, las</i>	BEHA A-62/44-2 160
1578	<i>Artigas</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 4
1578	<i>Artigas, las</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 17
1587	<i>Artigas, valle de las</i>	BEHA A-62/44-2 214b
1597	<i>Artigas, balle de</i>	BFA. K. 648/25 1
1628-1797	<i>Artigas, término de</i>	BUA 1150/1. Culto y Clero 303b
1652	<i>Artigas, valle de las</i>	BEHA A-79/7-3 2-5
1657	<i>Artigas, balle de las</i>	BAHP.N.LLA 5192 maiatz2
1682	<i>Artigas, valle de las</i>	MAHN C.C. 4228 22
1682	<i>Artigas, las</i>	MAHN C.C. 4228 20b
1689	<i>Artigas, valle de las</i>	BEHA A-82/9-3 1
1700	<i>Artica, ferrerías de</i>	BFA. K. 632/3 121
1723	<i>Artigas, valle de las</i>	BUA AL. 1711-1727 122-122b
1728	<i>Artigas, caminos de las</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 190
1739	<i>Artigas, las</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 301b
1749	<i>Artica, molino en</i>	BFA. N. AgA. 2/93 191
1764	<i>Artigas, valle de las</i>	BAHP.N.EFA 3415 403b
1772	<i>Artigas, valle de las</i>	BUA 250/11. Cuentas 37
1775-1831	<i>Artigas, las</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 12

1777	<i>Artigas, valle de las</i>	<i>BFA. Bust 209/26 79</i>
1778	<i>Artigas, puente de</i>	<i>BUA 968/2. Libr. y recibos 81b</i>
1779	<i>Artigas, casa en</i>	<i>BEHA A-62/44-3</i>
1779	<i>Artigas, conducir piedra de</i>	<i>BUA 842. Cuentas 106</i>
1786	<i>Artigas, balle de</i>	<i>BEHA A-73/1-53</i>
1793	<i>Artegas, barrio de las</i>	<i>BFA. Bust 146/2 3b</i>
1798	<i>Artigas, valle de</i>	<i>VEKA S.V. L1657/6 1-5b</i>
1818-1850	<i>Artigas, barrio de</i>	<i>BUA 37/6. Ganaderia 5b</i>
1822	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BUA 1313/3. Contribuciones 63</i>
1827	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BEHA A-79/10 3</i>
1828	<i>Artigas, barrio de</i>	<i>BEHA A-64/12-6 45</i>
1839	<i>Artigas, barrio de</i>	<i>BUA 1313/4. Contribución 1</i>
1844	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BIBL YrJA 52-54</i>
1846	<i>Artigas, barrio de</i>	<i>BEHA A-758/2-53-0</i>
1856	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BUA 37/ N° de calles, edif.,</i>
1857	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 79b</i>
1860	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles (1860)</i>
1895	<i>Artigas, barrio de</i>	<i>BAHP.N.BL 7550 486b</i>
1897-98	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1943-60	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BUA 377. Patrimonio</i>
1969	<i>Artigas, nucleo rural</i>	<i>BUA 1432/54 4</i>
1972	<i>Artigas, barrio</i>	<i>BIBL ESEC-GB 14</i>

Abadesolo (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe

Idatzizkoa:

1537	<i>Abadesolo</i>	<i>BIBL SFTB</i>

Agirretxupe (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (B-4)

Ohar ling.: 'Agirretxu' + -pe. Ik. Almika auzoan **Agirretxu** baserria eta **Agirre** auzoa. Sail honi beste izen bat ere badagokio: *Andikosolueta*.

Oharrak: **Artiketxe** gainean, bere hego-mendebaldetik.

Ahozkoa:	“Agárretzupe”	069, 078
	“Ándikosolüeta”	078

Idatzizkoa:

1894	<i>Agarrechupe, heredad</i>	<i>BAHP.N.BL 7549 1197</i>
1897	<i>Agarrechupe, termino</i>	<i>BAHP.N.BL 8183 1295b</i>
1910	<i>Aguirrechu-pea, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Agarrechupe, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1968	<i>Aguirrechupe, heredad</i>	<i>GJE fk:5065 L57;1</i>

Aingerubaso

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Arreta** baserriaren mendebaldean, errepidearen beste aldean.

Idatzizkoa:

1910	<i>Angara-baso, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Angara-baso, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Angueru-baso</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1960	<i>Angueru-Baso, finca</i>	<i>BUA 882/3. Finca Angueru-Baso 135</i>

Akerrota (baserria, errota izandakoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Izen honek hitz elkarketan du bere lehen pausua. Lehenengo osagaia zein den ez badakigu ere (Ik. Kostaldeko **Akatze**, bertan ere ‘ake-’ da lehenengo osagaia), bigarrena ‘errota’ da. Biak lotzean, elkarren ondoan geratu diren bokal biek soiltzera jo dute, eta aldaera bi sortu dira:

Akaerrota > Akarrota

Akaerrota > Akerrota

Badirudi, *-ae-* > *-a-* ematen zuela (Ik. Artika auzoan **Olaerrota** eta **Santierrota**). Gaur egun, *-ae-* > *-e-* ematen du gehienentan (Ik. Artika auzoan **Almikerrota**, **Artikerreka**). *Akorrota* aldaera, erdiko bokala borobiltzearen ondorioz sortutakoa da (*-e* > *-o*), asimilazioz:

Akaerrota > Akerrota > Akorrota

Eskerrota, baserri honek XX. mendetik aurrera hartu izan duen beste izen bat da.

Oharrak: *Akerrota*, *Eskerrota* edo *Atsoareneko errota* izenez ezagutua. 1575-78ko jurisdikzio auzian agertzen den *molino de Rotaesquerra* ezin da *Akerrotarekin* lotu, azken hau ere zerrenda berean azaltzen baita; besteren bat da, beraz. Ustez, **Errotaederra** da, *Rotaederra* beharrean, *Rotaeskerra* idatzita.

XVII. mendean, Belendiz lizentziatuarena izanik, XVIII. mendearen lehen zatian, Aroste-gitarren jabetzakoa agertzen da. Handik aurrera, Mendoza eta Arteaga eta Thomas Uha-gon familiakoen esku egon izan da.

Errota hau 1738an berreraikia izan zen¹⁰⁴³ eta, 1862ko agiriak azaltzen duenez, bi erro-tarri izan zituen¹⁰⁴⁴.

Ahozkoa:	“Akérrota”	066, 077, 078, 080, 081, 083, 084, 090, 093
	“Akárrota”	073, 076
	“Eskérrota”	084
	“Akórrota”	082

Idatzizkoa:

1575	<i>Aque errota, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1578	<i>Acaerrota, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1629	<i>Acaerrota, molino de</i>	BIBL RC.Bus 120
1629	<i>Aquierrota, molino de</i>	BFA. 315/1/5
1629	<i>Acarrota, molino de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 125
1637	<i>Achoaren, molino</i>	BEHA A-78/6-6
1682	<i>Achoaren, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Aquerrota, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Aquerrota, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Aquerrota, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Aquerrota, molino de</i>	BFA. Fg.
1704	<i>Aquerrota, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1733	<i>Aquerrota, molino de</i>	BUA 1161/6. Cancel. de censos 80
1738	<i>Achoaren, molino de</i>	BFA. Bust 623/70
1745-46	<i>hered. de Arostegui, molino de los</i>	BFA. Fg.
1747	<i>Achoaren, molino de</i>	BFA. Bust 524/5
1791	<i>Achuaren, , molino de</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b

1043 BFA. Bust 623/70.

1044 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

1796	<i>Achoaren, molino de</i>	BFA. Fg.
1804	<i>Jose Ventura de Mendoza, molino de</i>	BEHA A-78/4-1
1825	<i>Aquer errota, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1847-74	<i>Aquerrota, molino</i>	BUA 5
1854	<i>Achura, molino</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Aquerrota, molinero</i>	BUA Padron 1851(3) 84b
1859	<i>Achuaren, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Achuaren Molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Achoaren, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1897-98	<i>Aque-errota, Achuaren molino</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1903	<i>Aquer-errota, casa</i>	BAHP.N.BL 8574 551
1910	<i>Esquerrota, molino</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1910	<i>Aquer-errota, molino</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1911	<i>Achuaren, molino</i>	BUA 256/9. Aguas mol. Ondarra 11
1922	<i>Esquerrota, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Aquierota, molino de</i>	BUA 881/12. Deslindes 5
1928	<i>Achoaren, molino</i>	BIBL ZbA2 423
1928	<i>Aquierrota, molino</i>	BIBL ZbA1 240
1934	<i>Ezquerrota, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Aquerrota, Escarrota, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Escarrota, cas.</i>	BUA 1240. Cos. del maiz
1944	<i>Akarrota, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1946	<i>Esquerrota, molino llamado</i>	GJE fk:2558 L33;166

Almikerrota / Utzuene (errota)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: Errota honek izen ugari izan ditu: *Almikerrota* (bere aldaera zaharragoarekin ere, *Albinca errota*; Ik. **Almika** auzoa), *Utzuene*, *Miquelete* edo *Mikeleti* (ahoz) eta *Martiñene*. Aldaera gehien izan duen izena *Utzuene* da, seguruenik, XIX. mendetik aurrera, sarrien erabili den izena izan delako. Hortxe ditugu, esate baterako, *Utzuene* eta *Utzune*. Bokal paragogikoa erantsita duen genitibo morfemako *-e* > Ø bihurtu da.

Beste hauek disimilazioz sortutakoak dira: *Itzuene*, *Itzune*. Horietan, bokal itxiak borobiltasuna galdu du:

Utzuene > *Itzuene* > *Itzune*

Otzuene aldaeran hasierako bokalak borobiltasuna mantendu du, baina itxiera galdu du, erdiko bilakatuta:

Utzuene > *Otzuene*

Otzuene aldaera hartuta, genitibo markako *-e*- bokala galdu da, eta bokal metatesiz *Utzona* aldaera sortu da artikuludun genitibo markarekin.

Otzune > *Uchona*

Oharrak: Butron eta Muxika familiakoen (Ciudad Realeko Duken edo Mortarako Markesena, alegia) jabetzakoa. Gaur *Utzuene* izenaz ezagutzen bada ere, XIX. mendera arte, *Almikerrota* deitzen zitzaion. **Artika** auzoko lehenengo errota legez (hiribildutik auzora joatearen zentzuan) aipatu izan da sarritan¹⁰⁴⁵. 1862ko agirian agertzen denez, hiru errotarri izan zituen¹⁰⁴⁶.

Ahozkoa: “*Utzuné*” 061, 080, 084
 “*Itxuné*” 066, 077, 078, 082,
 083, 090, 093

1045 BFA. Bust. 209/26; 79.

1046 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

“Itzuné”	066
“Mikeléti”	084, 157
“Mikelètineko errotié”	157, 166
“Mártiñene”	082

Idatzizkoa:

1578	Alboniga, molino	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1628-1797	Alboniga, molino	BUA 1150/1. Culto y Clero 34b
1629	Alboniga, molino	BFA. 315/1/5
1629	Alboniga, molino	BIBL RC.Bus 120
1629	Alboniga, molino de	BUA 928. Mojонера. 1749 152b
1633	Alboniga, molino de	VEKA S.V. C931 6
1644	Alboniga, molino de	BFA. Bust 200/272 68-68b,
1648	Alboniga, molino de	BFA. K. 1723/8
1652	Alboniga, molino de	BFA. K. 439/35
1682	Alboniga, molino de	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1682	Alboniga, molino de	MAHN C.C. 4228 20b
1699	Alboniga, molino	BEHA A-81/13-19 1b
1701	Alboniga, molino	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	Alboniga, molino	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	Alboniga, molino	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	Alboniga, molino	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	Alboniga, molino de	BFA. Fg.
1740	Alboniga, molino de	BFA. Bust 234/2 99b
1745-46	Alboniga, molino	BFA. Fg.
1750	Alboniga, molino	BFA. Bust 368/20 1,1b
1758	Alboniga, molino	BFA. K. 1018/3 124
1763-1846	Alboniga, molino de	BUA 39/1. Enajen. y conc. 1
1777	Alvinca errota, molino	BFA. Bust 209/26 79
1785	Alboniga, molino	BEHA A-81/13-103 1
1786	Alboniga, molino	BEHA A-82/14 24
1791	Alboniga, molino de	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	Albinca errota, molino	BFA. Fg.
1804	Alboniga, molino	BEHA A-700/10-2
1804	Alboniga, casa-molino	BFA. Bust 189/48 31b
1814	Almoniga, molino	BAHP.N.MPS 4586 247
1823	Almica-errota, casa de	BEHA A-77/3-26-VI
1824	Uchuena, molino	BFA. Bust 284/5 3
1824	Alboniga, molino	BFA. Bust 284/005 3
1825	Alboniga, molino de	BEHA A-78/4-1
1827	Alboniga, molino	BEHA A-79/10 3
1828	Alboniga, molino	BEHA A-64/12-6 6
1839	Almica Errota, molino	BUA 1313/4. Contribución 1
1840	Ychuena	BUA 914/2. Actas de concil. 68
1844	Uchuena	BFA. Bust 166/7 29
1846	Almica errota	BFA. Bust 602/92 27
1847-74	Uchena, Uchuena	BUA 5
1850	Alboniga, molino de	BEHA A-78/4-1
1854	Ochuena, molino	BUA 946. Ced. vec.
1855	Uchuena, molino	BFA. Bust 487/15 41b
1857	Uchuena, molino	BUA Padron 1851(3) 85
1858	Ossuena, molino	BFA. K. 3901/11 3,7
1859	Uchuena, molino	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1859	Miquelete, cas.	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	Uchuena, molino	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	Uchuena, molino	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1878	Rivera, casa molino de la	BUA 1325/5. Terreno en la Rivera 1, 20
1893	Otzuena, molino	BUA 1288/9. Carreteras
1894	Otzuena ó Uchena, molino	BAHP.N.BL 7549 983b
1895	Otzuena, molino	BAHP.N.BL 7550 611

1897-98	<i>Otzuela, molino</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1899	<i>Otzuela, molino</i>	BUA 1250/7. Perros
1899	<i>Inchuane o Ichuena, molino</i>	BAHP.N.BL 8297 1906
1903	<i>Otzuela, molino</i>	BAHP.N.BL 8574 141
1925	<i>Alboniga, molino</i>	BUA 881/12. Deslindes 5
1925	<i>Uchuene, molino</i>	BFA. E. KZ. C/21
1928	<i>Alboniga, molino</i>	BIBL ZbA1 240
1928	<i>Alboniga, molino</i>	BIBL ZbA2 423
1928	<i>Ichuene, molino</i>	BUA B1293. Finca expropiada 1
1928	<i>Itchuene, molino</i>	BUA 1293/10. Lavadero
1929	<i>Uchuene, molino</i>	BFA. E. KZ. C/45
1934	<i>Achuene, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Achuene, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1940	<i>Otzuela ó Uchona, molino</i>	GJE fk:1009 L14;57
1944	<i>Utzuena o Uchona, molino</i>	GJE fk; 1009 L14;57

Almikerrota / Utzuenondo (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Almikerrota / Utzuene**.

Oharrak: **Almikerrota / Utzuene** gainean, bere hegoaldean, **Txarakane** baserria egon zen inguruan.

Ahozkoa: **“Itxunóndo”** 078

Idatzizkoa:

1846	<i>Almica errota, término de</i>	BFA. Bust 602/092 4b
1910	<i>Uchunondo, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas

Altzadi (saila)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ahoz eta idatziz artikuludun aldaerak jaso arren, aurrerago esan bezala, artikulugabekoa da aukeratu dena fitxa buruan jartzeko, generikotasunetik urruntzen den neurrian. Artikulugabeko aldaeran, bokal arteko *-d- > -r-* bilakatu da.

Altzadi > Altzari

Oharrak: **Urkisarri** baserriaren mendebaldean, errekaen beste aldean.

Ahozkoa: **“Altzádiže”** 089, 092
“Altzári” 091

Idatzizkoa:

1910	<i>Altzadia, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Altzadic, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1923-24	<i>Altzadico, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas

Ametzoterre (basoa)

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: ‘Ametz’ + ‘ota’ + ‘erre’. Izen honetan, *-ae- > -e-* bilakatu da (Ik. Artika auzoko **Artikaetxe** edo **Akerrota**).

Oharrak: **Ezkiagabeko** baserriari lotutako basoa.

Idatzizkoa:

1985	<i>Ametz-oterre, monte</i>	GJE fk:12494 L149;32

Antonion iralekua (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-4)

Ohar ling.: Izen honek genitibo marka ageri du: *Antonion*. Generikoari dagokionez, bokal arteko dardarkari bakuna gogortu egin da eta *-r* > *-d*- bilakatu da, eta bokal itxi biek ondokoak asimilatu dituzte gradu batean itxita (*-a* > *-e*): iralekua > *idelekue*.

Oharrak: **Añabusti** / **Sanjuanbaso** izeneko parajea, zehaztu gabe.

Ahozkoa: “**Antonion idelékue**” 090

Añabusti / Sanjuanbaso (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-4)

Ohar ling.: Paraje honek hartzen dituen izen biak apur bat aldatuta jaso dira. *Añabusti* izenaren kasuan, bokal paragogikodun genitibo morfema du amaieran, edo hobeto esanda, *-ñe* du bukaeran; *-i-* bokal itxiak sudurkarian eragindako bustiduragatik.

Sanjuanbaso izenean, berriz, asimilazioz, *-a* > *-e* > \emptyset bilakatu da (Juan izena ‘*zuene*’ esaten zen).

Sanjuanbaso > Sanjuebaso > *San3unbaso*

San3onbaso aldaerari dagokionez, *-ua* > *-o*- bihurtu da (Ik. San Pelaio auzoan **Sanjuanalde**).

Sanjuanbaso > *San3onbaso*

Oharrak: **Urkisarri** baserriaren hegoaldean, Bermeo eta Busturia arteko mugan. Paraje hau Busturiari dagokion arren, izan da inoiz eztabaidarik Bermeoren eskumeneke ote zenez. 1737an, *Añabustiko* basoaren jabetzari buruz izan zen auzi batean, *Añabusti* eta *Sanjuanbaso* leku bera ziren lekukoaren esanetan:

“(…) *dijo el articulante (...) y que tiene oido quelmontte llamado Añabusti ó San Juan Baso (...)*”¹⁰⁴⁷

Sanjuanbaso, izena bera ere, lekukoaren arabera beti, San Juan Munitizkoren oroimenetik letorke:

“*Buena agencia y actividad de San Juan de Munitiz en el pleito (...), en agradecimiento de esto le dieron a San Juan las nominadas republicas el referido monte de Añabusti o San Juan Baso*”¹⁰⁴⁸

1749ko plano baten azalpenean berriz, Bermeokoak legez deskribatzen dira *Añabusti mayor* eta *menor* deitutako parajeak:

“*Las letras H los terminos llamados Añabusti mayor y menor por donde por los mojones de las letras B que comprenden los mojones de Soluve, Ostraidua y Ezquiaga fue ganada por dha villa de Bermeo que eran comprensos y quedaron prodivisos en la vista ocular que se hizo a once dias del mes de maio de mil seiscientos y diez.*”¹⁰⁴⁹

Seguruenik, garai batean *Añabusti* izenak paraje zabala hartuko zuen, baina gaur egun nolabaiteko bereizketa egiten da: gauza bat da *Sanjuanbaso*, iparralderago, Bermeok ere parte duelarik, eta beste bat, *Añabusti*, hegoalderago, Busturiako jurisdikzioan.

Ahozkoa:	“ Añabústiñe ”	085, 090, 091, 092, 117
	“ San3 unbáso ”	085, 086, 088, 091, 092, 122
	“ San3 onbáso ”	090
	“ Sain3únbasò ”	117

1047 BFA. K. 2203/10; 1b,2.

1048 BFA. K. 2203/10; 102-103.

1049 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

Idatzizkoa:

1645	<i>Anabuste</i>	BIBL SFTB
1725	<i>Añabusti, paraje llamado</i>	BUA AL. 1711-1727 243b-245
1736	<i>Añabusti, monte</i>	BFA. K. 681/18 22b
1736	<i>San Juan Baso</i>	BFA. K. 681/18 20
1737	<i>Añabusti, Ariabusti, Arriabusti, mte. y sel</i>	BFA. K. 2203/10 1b,2
1737	<i>SanJuanBaso</i>	BFA. K. 2203/10 83,86,87
1744	<i>Añabusti o Sanjuanbaso, monte</i>	BAHP.N.TJJ 4094 abend23
1745	<i>Añabusti o San Juan Baso</i>	BFA. K. 1870/18 7b, 13
1745	<i>San Juan Baso</i>	BFA. K. 1870/18 13
1749	<i>Añabusti mayor</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹⁰⁵⁰
1749	<i>Añabusti menor</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783
1855	<i>Santabarro</i>	BFA. Bust 487/15 1b,6,6b,7,
1889	<i>Añabusti, punto llamado</i>	BUA 881/12. Deslindes 16
1904	<i>Añabusti, barriada de [Mundakakoa]</i>	BAHP.N.BL 8576 1247b
1919	<i>Añabusti, manantial titulado</i>	BUA 1324/6 3
1928	<i>Añabusti</i>	BIBL ZbA1 24-26
1949	<i>Anabusti, punto llamado</i>	BUA 881/12. Deslindes 3

Areztia (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Ohar ling.: Ik. Agirre auzoan **Areztinagusi**.Oharrak: **Enparane** baserriaren ekialdean.Ahozkoa: **“Aréstize”** 083, 093**Aritza** (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Nafarroalaerdiko** baserriaren hegoaldean, **Urkisarriko erreka** ondoan.Ahozkoa: **“Arítza”** 089, 091**Ariztibiribile** (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: ‘(H)ariz’ + -di + ‘biribil’. Izen hau eratzen duen lehenengo osagaia, ‘(h)ariz-ti’, murriztuta ageri da bokal arteko dardarkari bakunaren galerarekin (-r > Ø):

Ariztibiribile > *Aistibiribile*

Bigarren osagaian ere, bokal arteko dardarkari bakuna galdu ostean (-r > Ø), berdinak diren silabek bat egin dute:

Aistibiribile > *Aixtibibile* > *Aixtibille*Oharrak: **Urkisari** baserriaren ekialdean, **Pagoetako erreka**ren beste aldean.Ahozkoa: **“Aistibiribile”** 091**“Aixtibille”** 090

Arloleuneta (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Ezkiagabeko** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1855 *Arroleuneta, Arroante, Arloante, heredad* BFA. Bust 487/15 1b,6,6b,7**Arreta** (baserria)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: *Arrata* aldaera, erdiko bokala ireki ostean eraturakoa da:*Arreta > Arrata*

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. XVII. mendean, Arreta familiakoa izandakoa, XIX. eta XX. ean, Elorrieta eta Lezamiz familien jabetzan agertzen da.

Ahozkoa:	“Árreta”	066, 073, 076, 084, 090
	“Árrata”	077, 078, 080, 082, 083

Idatzizkoa:

1622	<i>Arreta, cas.</i>	BEHA A-741/48-2 10
1637	<i>Arreta, cas.</i>	BEHA A-78/6-6
1682	<i>Arreta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Arreta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Arreta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Arreta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Arreta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1729	<i>Arreta, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1 5
1745-46	<i>Arreta, cas.</i>	BFA. Fg.
1748	<i>Arreta, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1
1750	<i>Arreta, cas.</i>	BEHA A-62/44-3 26
1791	<i>Arretta, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Arretta, cas.</i>	BFA. Fg.
1804	<i>Arreta, cas.</i>	BFA. Bust 189/48
1804	<i>Ynurreieta, Ynurreta, caseria de</i>	BFA. Bust 135/4 251-254
1823	<i>Arreta, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Arretta, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1844	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 913/2. Actas de concil. 73b
1846	<i>Aretta, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Arreta, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Arreta, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 81b
1859	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1867-68	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 1154/10. Comprob. de datas 61b
1897	<i>Arreta, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 606b
1897-98	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1898	<i>Arreta, cas.</i>	BAHP.N.BL 8195 1301
1910	<i>Aretas, cas.</i>	BUA 9. Puente. Artigas
1922	<i>Arreta, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Arreta, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1961	<i>Arreta, cas.</i>	BUA 199/1. Obras en Artigas 1
1966	<i>Arrotu, Arrata, Arrieta, caseria</i>	GJE fk:1617 L22;138
1984	<i>Arreta, cas.</i>	GJE fk:12183 L145;38

Arretaburu (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoan **Arreta**.Oharrak: **Arreta** baserriaren goialdean, bere ekialdetik.

Ahozkoa: “**Árretabùru**” 066
 “**Árratabùru**” 066

Idatzizkoa:

1869	<i>Arretaburu, argomal</i>	<i>GJE fk:526 L8;67</i>
1900	<i>Arretaburu, argomero</i>	<i>BAHP.N.BL 8360 277b</i>
1894	<i>Arretaburu, argomero</i>	<i>BAHP.N.BL 7549 452</i>
1910	<i>Arretaburu, argomal</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Arretaburu, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Arretaburu, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1926	<i>Arretaburu, monte</i>	<i>GJE fk:1013 L14;66</i>
1944	<i>Arretaburu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Arretako zubia

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Arreta** baserri ondoko zubia.

Idatzizkoa:

1867-68	<i>Arreta, puente de</i>	<i>BUA 1154/10. Comprob. de datas 61b</i>
1910	<i>Arretas, puente en</i>	<i>BUA 9. Puente. Artigas</i>

Arretalde (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Arreta** baserri inguruan. **Estrada** baserriaren sail batek ere izen bera duenez, Arreta eta Estrada artean kokatu da.

Idatzizkoa:

1910	<i>Arretalde, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Artalde, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Arretalde, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Arretalde, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1946	<i>Artalde, monte argomero</i>	<i>GJE fk:1578 L21;247</i>
1966	<i>Arratualde, mte. castañal</i>	<i>GJE fk:1617 L22;138</i>

Arrizko txaoia (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Izen honek, bigarren osagaian, gaur egun ohikoa den bokal arteko *-b-* biez-painkari ahostuna ez du erakusten. ‘Txabola’ generikoa duten toponimoen aldaera zaharretan horrela gertatzen da; esate baterako, Agirre auzoko **Txaoleta**, 1731n **Chaoleta** jaso da. *-b-* geroagoko agerraldietan agertzen da (XIX. mendearen erditik aurrera hiru agerraldi).Oharrak: **Olaerota** baserriaren ekialdean, erreka beste aldetik.Ahozkoa: “**Arrisko tzaóla**” 081

Idatzizkoa:

1903	<i>Arrico-chaola, jaro de</i>	BAHP.N.BL 8574 551b
1910	<i>Anicochaola, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Arrikochaola, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1944	<i>Arricochaola, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1946	<i>Olatz-Arricochaola, heredad</i>	GJE fk:1577 L21;244
1986	<i>Arrisco-draola, monte</i>	GJE fk:12608 L151;19

Artedi (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: 'Arte' + -di. Izen honetan, bokal arteko -d- ahuldu egin da, galdu arte (-d- > -r- > Ø):

Artedi > Arteri > Artei

Oharrak: **Zulueta** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1910	<i>Arteri-andicoa, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Arteri-emeticoa, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Arteico-luberrie, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1944	<i>Arteico..., heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Artiketxe (baserria)

Kokapena: Artika; VII. mapa (B-4)

Ohar ling.: 'Artika' + 'etxe'. Elkarren ondoan gelditu diren bokalak -ae- > -e- bihurtu dira.

Artikaetxe > Artiketxe

Lupategi izenari dagokionez, Ik. **Lupetegi** baserria San Andres auzoan.Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. Bere ondoan, izen berdina duen eraikuntza berriko etxea dago. XVIII. mende amaierara arte *Lupategi* izenaz ezagutzen zen baserri hau; handik aurrera Artiketxe izena nagusitu da. XVI. eta XVII. mendeetan Lupategi-Bidaetxea familiako jabetzakoa izan zen eta aurrerantzean Jauregizar abizena agertzen da baserri honi lotuta.

Ahozkoa:	“Artiketzé”	066, 074, 077, 078, 082, 083, 090
	“Artikétze”	073, 080, 084

Idatzizkoa:

1578	<i>Juan de Lopetegui, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1601	<i>Lupategui, caseria de</i>	BEHA A-61/10-3 49
1629	<i>Lupategui, cas.</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 133b
1643	<i>Lupategui, cas.</i>	BFA. Bust 180/5
1669	<i>Lupategui, casa de</i>	BEHA A-61/10-3 68
1669	<i>Lupategui, cas.</i>	BEHA A-71/32
1669	<i>Lupategui, cas.</i>	BEHA A-741/48-2 16b
1729	<i>Lupategui, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1 15b
1729	<i>Artiga Lupategui, cas.</i>	BFA. K. 3174/6 185b
1729	<i>Lopategui, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1 7
1744	<i>Lupategui, cas.</i>	BEHA A-62/44-3
1745-46	<i>Lopategui, cas.</i>	BFA. Fg.
1746	<i>Lupategui, cas.</i>	BFA. K. 1042/22 10
1748	<i>Lupategui, caseria de</i>	BEHA A-81/13-7 15b

1754	<i>Lopattegui, cassa y caseria de</i>	BFA. K. 217/1 51
1754	<i>Lupategui, cassa y caseria de</i>	BFA. K. 217/1 4
1775-1831	<i>Artiga, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 73b
1775-1831	<i>Lopategui, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 32b
1775-1831	<i>Lupategui, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 38b
1791	<i>Articacoechea, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1793	<i>Artiga, casa llamada de</i>	BFA. Bust 146/2 3b
1795	<i>Lupategui, cas.</i>	BEHA A-62/44-3
1796	<i>Artiga, cas.</i>	BFA. Fg.
1805	<i>Lupategui Artigas, casa caseria de</i>	BFA. K. 70/24 8b
1809	<i>Articacoeche, cas.</i>	BUA 1561. Cuentas 60b-61
1823	<i>Articaeche, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Articacoeche, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1841	<i>Articacoechea alias Lupategui, cas.</i>	BEHA A-82/9-3 o.s.
1846	<i>Articaco, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847	<i>Artigas, torre de</i>	BFA. Bust 393/1 37
1847-74	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Articaeche, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 81
1859	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1869	<i>Artiqueche, cas.</i>	GJE fk:526 L8:67
1884	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 20/10. Puentes. Artigas
1894	<i>Artiqueche, cas.</i>	BAHP.N.BL 7549 309b
1895	<i>Artiqueche, cas.</i>	BAHP.N.BL 7550 353b
1896	<i>Artiqueche, cas.</i>	BAHP.N.BL 7553 948-974b
1897	<i>Artiquenae, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 606
1897	<i>Articaeche, cas.</i>	BAHP.N.BL 8183 1650
1897-98	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1898	<i>Articaeche, cas.</i>	BAHP.N.BL 8195 1301
1915	<i>Artique-eche, cas.</i>	BUA 9. Puente. Fandanguena
1922	<i>Artiqueche, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Artiqueche, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Artiqueche, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1984	<i>Artiqueche, cas.</i>	GJE fk:12183 L145:38

Artiketxealde (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ahoz jasotakoa aukeratu da fitxa bururako, idatziz jasotakoa ere berri-berria delako.

Oharrak: **Artiketxe** baserriaren ondoan, bere iparraldetik.

Ahozkoa: **“Artiketxealde”** 074, 078

Idatzizkoa:

1968 *Artique-echeondo, heredad* GJE fk:5065 L57:1

Asakasolo

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Oharrak: **Etxebarriga** baserriaren azpian, bere ekialdean. Leku honek izen bi hartzen ditu ikus daiteken moduan, *Asakasolo* eta *Etxebarrigape* edo *Etxebarrigazpi* (Ik. **Etxebarriga**, *Almika* auzoan)

Ahozkoa: “*Asakasólo*” 080
 “*Etzebarrizápe*” 080

Idatzizkoa:
 1950 *Echevarriaga-aspí, heredad* *GJE fk:2173 L28;139*

Askizua (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (B-4)

Oharrak: Agiriak, errekatik **Iruarrieta** baserriaren lurretaraino luzatzen den beresi bat deskribatzerakoan aipatzen du:

Donacion de Mari Joan de Ugarte a su cuñado Antonio de Chindurza del “*monte xaral del termino de Asquicua desde el arroyo hasta los setos de las heredades de la casa de Yruarrieta*” ¹⁰⁵¹

Iruarrieta eta **Txominantone** baserrien artean ipini da.

Idatzizkoa:
 1652 *Asquicua, termino de* *BEHA A-79/7-3*

Atsoarene (baserria)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Idatziz jaso diren agerraldi goiztiarrenetan, deklinabideko genitibo marka zaharra ikus daiteke: *Achoaraen*.

Disimilazioaren ondorioz, *-o* > *-u* bilakatu da, eta ondoren, genitibo marka murriztu egin da. Ostean, kontsonantez bukatzen den izenetan gertatzen den moduan, *-e* paragogikoa erantsi zaio. Gero, azentu ondoko bokala galdu egin da (*-e* > Ø).

Achoaren > *Achuaren* > *Atzuene* > *Atzune*

Atsoarene baserriko armarria.

Atsoarene baserria, 1981.

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. XIII. mendeko aipua, Bermeoko hiribilduaren agiria berretsi zenekoa da. Bermeoren jurisdikzioko mugak ezartzean, honela esaten da:

*“Por do taja la agua de Lamiaran adentro, é por el somo de la sierra que es sobre la caseria de los fijos de don Sancho de Galdacano, é por esa senda que recuda por sobre Achonaraen al rio que ba por entre Nafarroa, é Zuloeta, é por ese rio arriba que recuda en destajo al somo de la sierra, é por el cuesto de esa sierra por sobre Morteruzza, é por Ordoña que recuda a Burgos (sic), é de Burgoa fasta Bermejo, con montes, é fontes, é con entradas, é exidas (...)”*¹⁰⁵²

Muga baserri ondoan egonik, mugarraketak egitean, behin eta berriro aipatuko da baserri hau agirietan. Horrela gertatzen da 1578an, 1629an, etab.

Bizitza biko etxea da eta bere fatxadako eskuineko aldean armarri bat erakusten du. Honela deskribatzen du A. Zabalak¹⁰⁵³:

“dos bandas engoladas en dragantes (...); en medio, entre las dos bandas, media luna, y en jefe, árbol con lobo atravesado”

Ahozkoa: **“Atzúene”** 073, 076, 077, 081, 082, 084
 “Atzúne” 078, 080, 083, 090, 091

Idatzizkoa:

1285	<i>Achonaraen, sobre</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1578	<i>Achoaren, casa de</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. C2497 18</i>
1629	<i>Achoaren, casa de</i>	<i>VEKA S.V. C1086 157b-165</i>
1629	<i>Achuaren, casa de</i>	<i>VEKA S.V. C1086 157b-165</i>
1629	<i>Achoaren, casa de</i>	<i>BFA. BilUA.SZ 315/1/5</i>
1629	<i>Achoaren, casa de</i>	<i>BUA 928. Mojonera. 1749 124</i>
1629	<i>Achuaren, casa de</i>	<i>BUA 928. Mojonera. 1749 36b</i>

1052 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 209.

1053 Zabala, Angel (1928), I; 168.

1637	<i>Achoaren</i>	<i>BEHA A-78/6-6</i>
1637	<i>Achoaraen, cassa de</i>	<i>BFA. K. 744/13 19</i>
1645	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BEHA A-78/6-6</i>
1672	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BEHA A-82/9-3</i>
1682	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 31b-34b</i>
1701	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 235b-237</i>
1702	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BEHA A-82/9-3 10</i>
1703	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 320-325b</i>
1704	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1704	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 345b-348</i>
1745-46	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1749	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>VEKA Pl. y Dib.nº 783¹⁰⁵⁴</i>
1765	<i>Achoaran, cas.</i>	<i>BAHP.N.AMA 2848 urri15</i>
1772	<i>Achuaren, casa y caseria de</i>	<i>BEHA A-81/13-1 4</i>
1775-1831	<i>Achoaren, caseria de</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 35</i>
1791	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BEHA A-78/4-1 1-1b</i>
1796	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1800	<i>Achoaren, caseria de</i>	<i>BFA. Bust 294/5 42b</i>
1805	<i>Achoaraen, casa titulada</i>	<i>BFA. K. 447/4 1</i>
1805	<i>Achoaren, casa</i>	<i>BFA. K. 447/4 4</i>
1805	<i>Achoarain, casa</i>	<i>BFA. K. 54/14 2, 7b</i>
1823	<i>Achuaren, casa de</i>	<i>BEHA A-77/3-26-VI</i>
1825	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1844	<i>Achoarain, cas.</i>	<i>BIBL YrJA 105</i>
1847-74	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1850	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1854	<i>Achura, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 82b</i>
1859	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA 5. Nuevo Nomenclator</i>
1860	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles (1860)</i>
1889	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 15b</i>
1897-98	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1898	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1296</i>
1903	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8574 550b</i>
1910	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1922	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1928	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BIBL ZbA1 24-26</i>
1934	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Achuene, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1944	<i>Achoaren, Atxuene, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Achuaren, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1946	<i>Achuaren, casa llamada</i>	<i>GJE fk:1577 L21;244</i>
1949	<i>Achoaren, cas.</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 2b</i>

Atsoarene (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Atsoarene** (baserria).

Oharrak: **Atsoaren** baserri ingurua. Bermeo eta Mundaka arteko mugarriaren tokia adierazteko aipatzen da batez ere paraje hau. Mugarria, baserriaren aurrealdean dago, errekarren beste aldean.

“Ytten la quarta en el termino de Achoaren y este se alla caydo como contiene este decreto” 1055

“Enderezar el mojon que esta en Achoaren” 1056

Ahozkoa: “**Atzúene**” 073, 076, 077, 081, 082, 084
 “**Atzúne**” 078, 080, 083, 090, 091

Idatzizkoa:

1285	<i>Achonaraen, sobre</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1725	<i>Achoaren, término de</i>	<i>BUA AL. 1711-1727 243b-245</i>
1732	<i>Achoaren, mojón en</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 246</i>
1737	<i>Achoaren, castañal en</i>	<i>BEHA A-741/48-02</i>
1910	<i>Alsoeren, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Alsoaren, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1949	<i>Alzuaren, mojón en</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 1</i>
1951	<i>Achoaren, paraje denom.</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 2b</i>

Atsoareneburu (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Atsoarene** (baserria).

Oharrak: **Atsoarene** baserriaren goialdean, bere mendebaldetik. **Zulueta** baserri azpian.

Ahozkoa: “**Atzunebúru**” 080
 “**Atzunegánie**” 086

Idatzizkoa:

1910	<i>Achuraguen-buru, monte calvo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Atzoren-buru, heredades</i>	<i>GJE fk: 1026 L14;99</i>
1944	<i>Azorenburu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1950	<i>Achuaren-buru, castañal</i>	<i>GJE fk:2173 L28;139</i>
1986	<i>Acharan-buru, castañal</i>	<i>GJE fk:12614 L151;31</i>

Atsoareneko zubia

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Atsoarene** (baserria).

Oharrak: **Atsoarene** baserriaren aurrealdean.

Idatzizkoa:

1897	<i>Achuaren, puente</i>	<i>BUA 9. Puentes. Artigas</i>
1901	<i>Achuena, puente</i>	<i>BUA 9. Puentes. Artigas</i>
1904	<i>Achuaren, puente de</i>	<i>BUA 1179/19 134</i>
1928	<i>Achoena, puente de</i>	<i>BIBL ZbA2 535</i>
1928	<i>Alzuaren, puente de</i>	<i>BIBL ZbA2 535</i>

Atxeka (haitza)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: **Enparane** baserriaren inguruan, bere hegoaldean, **Errekatxu** ondoan. Munda-kako lurretan dago.

Ahozkoa: “**Atzeká**” 083

1055 1725. BUA. AL.1711-1727; 243b-245.

1056 1732. BUA. 1560. Libro de cuentas 246.

Atxiturriaga (belardia)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: '(H)atx' + 'iturri' + -aga. Izen honek aldaera ugari ditu bizirik. *i-* bokal itxiak *-t-* herskarian bustidura eragin du eta iturri > itxurri bihurtu da. Ostean, bigarren osagaia-
ren hasierako bokala, asimilazioz, atzeratu eta borobildu egin da, eta ondokoarekin ber-
dindu da: iturri > uturri. Leku-atzizkiko bokal arteko belarea galdu egin da eta *-aga* > *-a*
bihurtu da. Leku-atzizkiaren aurrean eta *-i-* bokal itxiaren ostean epentesia txertatu da.

Atxiturriaga > *Atxitxurri3a* > *Atxutxurri3a* > *Atxurri3a*

Oharrak: **Demikutik Enparane** baserrirako bidean, **Masugoiko** azpian. Iturria, haitz batetik sortzen da.

Ahozkoa:	“ <i>Atzitzurri3á</i> ”	071
	“ <i>Atxitxurri3á</i> ”	054
	“ <i>Atzuturri3á</i> ”	083
	“ <i>Atxutxurri3á</i> ”	058, 082
	“ <i>Atxuturri3á</i> ”	093
	“ <i>Atxurri3á</i> ”	059

Auntzen txabola (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-3)

Ohar ling.: Asimilazio prozesuaren bitartez, diptongoko bokal irekia erdiko bilakatu da (*-au-* > *-eu-*):

Autzentzabola > *Eutzentzabola*Oharrak: **Tribizburun**.

Ahozkoa:	“ <i>Euntzen tzabóla</i> ”	090

Aurreko larre (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: Aldaera bi jaso dira eta bietako bat nahiko desitxuratuta.

Oharrak: **Urkisarri** baserriaren ekialdean, erreka beste aldean.

Ahozkoa:	“ <i>Aurreko larrá</i> ”	091
	“ <i>Euloko larrá</i> ”	090

Idatzizkoa:

1899

*Aurrecolarra, heredad**BAHP.N.BL 8296 653b***Azkue** (burdinola)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-3)

Oharrak: XVI. mendetik XVIII.era dago dokumentatuta, lehenago errota legez eta gero, antza, burdinola bihurtua. *Artika* auzoan zenbait burdinola egon ziren: bat, burdi-
nola nagusia deitzen zirenetakoa, **Zelaia** eta beste bat, burdinola txikietakoa, *Azkue* ize-
neko hauxe¹⁰⁵⁷. Dokumentazioan beste bi ere aipatzen dira: bata “*ferreria germada*” dei-

tua eta bestea **Barruti** izenekoa. Izan daiteke azken bi hauek burdinola bera izatea, **Tribizkoerrotaren** atzealdean kokatua (Ik. **Olazarre**).

XVII. mendean, jabe batenak izan ziren *Zelaia* eta *Azkue* burdinolak, baita *Zelaia* errota (gaurko **Landa**) ere: Juan Martinez Belendizkoarena, lehenago, Fernando Auleztiakoarena geroago; XVIII. mendean, Jose Bentura Mendozakoa agertzen da euren jabe.

Ustez, *Azkue* burdinola hau, gaur **Frantzune** dagoen tokian egon zen. Bere kokapenerako erabili den datua 1876koa da: “*Molino denominado Azcua en el termino de Landachubarrena, barrio Arronategui, nº 42*” esaten du agiriak¹⁰⁵⁸. Bertan agertzen diren jabeak, gero *Frantzuneko errota* eraiki zutenak dira. Bestalde, **Landatxu**, **Frantzuerrekaren** goialdean dago **Tribizko** aldetik; **Landatxubarrena**, hortaz, **Frantzune** dagoen lekua dela uler daiteke. Azkenik, 1860ko nomenklatorean, 42. zenbakia **Nafarrolabelko** baserriak dauka, inguru honetatik oso hurbil.

Idatzizkoa:

1578	<i>Azque, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1597	<i>Azque, molino de</i>	BFA. K. 648/25 10
1597	<i>Ascue, molino de</i>	BFA. K. 648/25 2
1597	<i>Asque, molino de</i>	BFA. K. 648/25 1
1622	<i>Osque, ferrería menor de</i>	BIBL SFTB
1629	<i>Asquicua, molino de</i>	BIBL RC.Bus 120
1646	<i>Ascue, ferrería de</i>	VEKA S.V. L1528/3 3-244
1699	<i>Azcue, ferrería menor de</i>	BFA. Bust 209/26 92
1733	<i>Azque, ferrería de</i>	BUA 1161/6. Cancel. por la villa 80
1753	<i>Ascue, ferrería menor de</i>	VEKA S.V. C1086 1
1758	<i>Asque, ferrería menor de</i>	BFA. Bust 55/3
1764	<i>Asque, molino</i>	BAHP.N.EFA 3415 403b
1765	<i>Axcue, molino</i>	BAHP.N.AMA 2848 urri15
1775-1831	<i>Ascue, sitio de ferrería</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 62
1775-1831	<i>Asque, molino de</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 85b
1777	<i>Azcue, ferrería menor de</i>	BFA. Bust 209/26
1798	<i>Ascue, ferrería menor</i>	VEKA S.V. L1657/6 mar-73
1798	<i>Ascueta, ferrería menor</i>	VEKA S.V. L1657/6 mar-73
1876	<i>Azcua, molino llamado</i>	GJE fk:123 L3;33

Azpisolo

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Akerrota** baserriaren ekialdean, errekkaren beste aldean.

Ahozkoa: “**Aspisólo**” 081

Idatzizkoa:

1903	<i>Aspisolo, heredad</i>	BAHP.N.BL 8574 551
1944	<i>Aspisolo, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Ezquerrota, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Esquerrot-Aspisolo, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1946	<i>Aspisolo-Miera-solo, heredades</i>	GJEfk:1577 L21;244
1986	<i>Aspisolo, heredad</i>	GJE fk:12611 L151;25

Barruti (baserria)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Barruti** hau, etxe, errota eta burdinola legez agertzen da. Hona hemen aurkitutako bere lehen aipamena: 1521eko ezkontza-kontratu batean, Juan Gonzalez Meze-

takoaren semea San Juan Martinez Garaldekoaren alaba ezkontzean, Mezetakoak ondo-koa ematen du:

“Primeramente (...) las ruedas e molindas que (...) tiene en el balle de las artigas (...) la rueda bieja todo enteramente e las dos que dha rueda modorra e la mitad de la rueda de Barrutia e todos sus pertenecidos; Yten mas la casa y caseria de monyoya e todos sus pertenecidos y ganados que alli ay; Yten mas los solares de hermenduraa que son en la calle de hermenduraa (...); Yten mas las tierras bazias que dizen viñas del portal; Yten mas la casa e caseria de Suloeta y sus pertenecidos; Yten mas las quatro [?] de la rueda de Ugarte e sus pertenecidos (...)” 1059

1575ean egindako **Artikako** eraikinen zerrenda batean, *Barruti* izeneko errota eta etxea aipatzen dira:

“ (...) y en el molino de Aqueerrota y en el molino de Rotaesquerra y en el molino de Azque y en el molino de Cubierrota y en el molino de Barruti y del molino de Nafarrola y de las casas de las Artigas y casas de Ugarte y de la casa de Puxea y de la casa y torre de Ugarte y de la casa de Juan de Lopetegui y de las casas de laya [sic] Y de la casa de Aparicio de Ortega y de la casa de Yrabin y de la casa y torre de maese Belso de Ugarte y de las casas de Achoaren y de la casa de Asueta y de la casa de Barrueta y de la casa de Hernan de Nafarrola y de la casa de Nafarrola de medio y de la casa de P^o de Nafarrola y de la casa de Tribiz (...)” 1060

1629an, berriro agertzen da, aurkitu ez den mapa baten deskribapena egitean:

“ (...) y para mejor conozimiento esta el territorio de la jurisdizion de Mundaca de color amarillo desde el cordel que esta echado desde el mojon de debajo de Esquiaga señalada con esta letra H asta el mojon de entre las casas de Nafarrola y Zulueta que esta señalado con esta letra Y; todo el campo berde que esta desde el cordel azia las casas de Esquiaga, Urquisarri a Tribiz y Nafarrola señaladas en la mapa y pintura con las letras Q, P, S, T, es jurisdizion privativa de la dha villa de Bermeo donde estan inclusos la ferreria mayor y molino de Barrutia que estan señaladas en la dha mapa y pintura, la ferreria mayor con esta letra X y el molino de Barrutia con esta letra Z, sobre que es este litigio conque con evidenzia y claridad esta declarado y demostrado no tener yntento ni justizia ni en razon las partes contrarias y ser su pretesto falso y no poder tener pretension a la jurisdizion del molino de Barrutia que quando alguna duda admittiera la dha mojonera que no la admite solamente la anteiglesia de Mundaca la podia pretender por partir terminos en aquel puesto desde el mojon letra H sobre la sierra de los terminos de Monte Mayor porque asta alli quedo la dha anteiglesia de Axpe de Busturia partida y dividida con su jurisdizion como esta demostrado en lo referido” 1061

Tribizkoerrotaren atzealdean, **Nafarrolarako** aldapa hasten den lekuan egon zen seguruenik. **Olaerrotaren** sail bat, **Olazarre** deitzen da gaur, eta eraikin zahar baten aztarnak ere bada dira bertan. Burdinolaren aztarnak direla esaten da: *“ferrerize esanikue”* 1062. XIX. mendetik aurrerako aipuek, **Olazarre** paraje legez agertzen dute, baina bada 1749ko mapa bat, argi ipintzen duena toki honetan burdinola bat, *“ferreria germada”* bezala adierazita¹⁰⁶³. Ustez, **Olazarre** eta *“germada”* (jausia, utzia) deitutako hau, **Barrutiko** burdinola dira.

1059 VEKA. S.V. C1628-1.

1060 VEKA. R.R. Ejec. C2497; 17-18.

1061 BFA. BilUA.SZ. 315/1/5.

1062 Nikolas Kortazar Basabe berriemaileak esana.

1063 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

Basabe (Txukene) baserria, 1981.

Idatzizkoa:

1521	<i>Barrutia, rueda de</i>	VEKA S.V. C1628-1
1521	<i>Barrutia, rueda de</i>	VEKA S.V. C1628-1
1575	<i>Barrueta, cas. de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1575	<i>Barruti, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1578	<i>Barruti, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1578	<i>Varrutia, cas. de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1629	<i>Barrutia, cas. de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 32-32b
1629	<i>Barrutia, cas. de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Barrutia, ferrería y molino</i>	BFA. BilUA.SZ 315/1/5
1633	<i>Barutia, cassa de</i>	BFA. K. 738/18 45
1646	<i>Barrutia, ferrería de</i>	VEKA S.V. L1528/3 3-244
1655	<i>Barutia, ferrería mayor de</i>	VEKA S.V. L1528/3 4-329
1749	<i>ferrería gemada</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹⁰⁶⁴
1765	<i>Varrutia, ferrería y molino</i>	BAHP.N.AMA 2848 urri15
1925	<i>Barrutia, ferr. mayor de</i>	BUA 881/12. Deslindes 3
1928	<i>Barrutia, molino</i>	BIBL ZbA1 240

Basabe / Txukene (baserria, errota izandakoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Oharrak: Izen ugari izan ditu errota honek: Lehenago, *Tellaerrota*, gero, *Basabe*, *Erratatxu*, *Kontzene* eta azken aldian, *Txukene*.

Hormaetxea familiakoen jabetzakoa izan zen XVII. mendean eta XVIII. mende hasieran, Francisco Etxebarriakoren errota legez aipatzen da; XVIII. mendearen erdialdean, zorrak

hartzekodunen lehiaketan jarri zen errota hau¹⁰⁶⁵ eta, aurrerantzean, Uriartezurbituaga jauntxo familiaren esku egon zen. XX. mendean, haien oinordekoak ziren Txirapozukoen jabetzakoa izan da.

1836an, karlisten bahitura jasan zuten Uriartekoen jabetzek, eta euren artean, errota hau ere bahitua izan zen¹⁰⁶⁶.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹⁰⁶⁷.

Ahozkoa: **“Tzükene”** 061, 066, 071, 073, 077, 078,
080, 082, 083, 084, 090, 093

Idatzizkoa:

1578	<i>Teloerrota de vaxo, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1629	<i>Basabe Thellaerrota</i>	BIBL RC.Bus 120
1629	<i>Thella errota, molino de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 150b
1644	<i>Basabe, Basave, molino</i>	BFA. Bust 200/278 84,84b
1645	<i>Bassabe, molino</i>	BFA. Bust 201/68 136
1682	<i>Tellaerrota</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Frcº de Echavarria, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Frcº de Echevarria, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Francisco de Echavarria, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Frcº de Echavarria, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Frcº de Echabarria, molino de</i>	BFA. Fg.
1745-46	<i>Errotachu, molino</i>	BFA. Fg.
1748	<i>Basave, Bassave, molino</i>	BFA. Bust 250/5 1, 16
1788	<i>Errotachu, casa molino de</i>	BUA 1245/1. Obra pía Luzenbergen
1791	<i>Errotachu, molino</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Errotachu, molino</i>	BFA. Fg.
1804	<i>Juaquin de Uriarte, molino de</i>	BEHA A-700/10-2
1825	<i>Errotachu, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1827	<i>Errotachu, molino</i>	BEHA A-79/10 3
1828	<i>Errotachu, molino de</i>	BEHA A-64/12-6 5b
1841	<i>Basabe, molino</i>	BUA 914/2. Actas de concil. 191b
1847	<i>Basabe, molino titulado</i>	BFA. Bust 425/034 1
1847	<i>Basabe, molino</i>	BUA 911. Juicios verbales 66,66b
1847-74	<i>Basabe, Consena, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Errotachu, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Errotachu, molino</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Errotachu, molino</i>	BUA Padron 1851(3) 85
1859	<i>Basabe (Consene)</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Consena, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Consena, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1862	<i>Errotachu, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1897-98	<i>Contzene, Chuca, molino</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910	<i>Basabe, molino</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Basabe, molino</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1922	<i>Basabe, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1922	<i>Basabe, molino</i>	GJE fk:2307 L30;44
1928	<i>Chuca, molino</i>	BIBL ZbA2 535
1938	<i>Basabe, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Basabe, molino</i>	BUA 1240. Cos. del maiz
1944	<i>Basabe, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1951	<i>Basabe, molino</i>	GJE fk:2307 L30;44
1984	<i>Basabe</i>	GJE fk:12184 L145;42

1065 BFA.Bust. 250/5; 1,16.

1066 BFA.Bust. 495/84.

1067 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

Basabe (saila)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Oharrak: **Txukene** baserri ingurua.

Idatzizkoa:

1910	<i>Basabe, monte arbolar</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Basabe, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1934	<i>Basabe, heredad</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>

Basabegoiko (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Ezkiagagoiko** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1944	<i>Basabe-goico, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Basobarri (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Nafarrolaerdiko** baserriaren ekialdetik, errekaen beste aldean, hau da, **Ezkiagatik** jaisten den errekaen eta **Urkisarriko errekaen** bitartean dagoen eremuan. 1971ko agirian, Bermeo eta Busturiaren arteko muga deskribatzean, honela aipatzen da paraje hau:

“6º mojon: en el paraje de Basobarri: se ve al NE Montemoro, al SE Ezquiaga y al NW Nafarrola” ¹⁰⁶⁸

Baso honetan, oso-osorik mantentzen den karabia dago.

Ahozkoa:	“Basobarri”	080, 088, 090, 091
	“Basobárrri”	092

Basobarriko karabia.

Idatzizkoa:

1891	<i>Basobarri, argomal</i>	GJE <i>fk:2138 L28;143</i>
1910	<i>Baso-barri, monte calvo</i>	BUA <i>1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Basobarri, heredad</i>	BUA <i>866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Basobarri, heredad</i>	BUA <i>406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1971	<i>Basobarri, término de</i>	BUA <i>881/ Deslinde: Bermeo-Meñaka</i>
1985	<i>Basobarri, monte</i>	GJE <i>fk:12494 L149;32</i>

Beko atxa

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: Ahoz hiru aldaera jaso dira. Lehenengoak, *Beko atze* izenak, ohikoa den moduan kontsonantez amaitutako hitzetan, -e bokal paragogikoa du erantsita. Bigarrenak, *Bekoatxa* izenak, bukaeran berezkoa duen -a ageri du, hiztun askok erabiltzen duten moduan (Ik. San Andres auzoko **Atxa**). Horrela hirugarren aldaerak, *Erdiko atzie*, artikulua erakusten du berezko -a bokalaren ondoan (-a + -a > -ea > -ia > -ie).

Oharrak: **Ezkiagatik** jaisten den erreka eta **Urkisarriko erreka** elkartzen diren tokian dagoen haitza. **Infernuerrekaren** burua.

Ahozkoa:	“Beko atzé”	091
	“Beko atxá”	090
	“Erdiko atzié”	088

Belauko (bizkarra)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: Diptongoko bokalak -au- > -u- egin dute. Ik. San Migel auzoan **Intxausti**.

Oharrak: **Nafarrolaerdiko** eta **Tribiz** baserrien artean dagoen bizkarra. 1681ean eta 1740an, *Nafarrola* baserriari lotutako eremu legez aipatzen da **Landatxurekin** batera.

“En la casa y casería de Nafarrola la menor que esta mas arriba de la otra Nafarrola la mayor (...) sus tierras de los terminos llamados Belaucu y Landachu”

“Tierras, heredades, manzanales, castaňales, nogales, y en los dos montes de robles de los terminos llamados Belaucu y Landachu y demás pertenecidos.” ¹⁰⁶⁹

Ahozkoa:	“Belukó”	085, 086, 088, 089, 090, 115
	“Belubíxkerra”	115

Idatzizkoa:

1681	<i>Belaucu, término</i>	BFA. K. <i>377/8 31,32</i>
1740	<i>Belaucu, término</i>	BFA. K. <i>377/8 32</i>
1746	<i>Belauche, robledal</i>	BIBL. <i>SFTB</i>
1958	<i>Beluyo, monte prado</i>	GJE <i>fk:2676 L35;17</i>

Beledrone (baserria, errota izandakoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: Beledrone izenaz gain, *Errotabarri* eta *Kamiñerune* izenak ere izan ditu. Beledrone izena XIX. mendearen hasieratik aurrera jaso da. Ahoz jaso den *Belardone*, metasiz sortu da, hau da -r- dardarkari anitza silabaz mugitu da, eta kokagunea aldatu du.

Beledroene > Belerdoene

Ostean, dardarkari anitzaren aurreko *-e-* > *-a-* bilakatu da.

Belerdoene > *Belardoene*

Gero, genitibo markako *-e-* > Ø galdu egin da, testuinguru horretan ohikoa den moduan.

Belardoene > *Belardone*

Bilakaera honentzat bide bi egon dira: bata, *Beledroene* izenetik hasirikoa eta bestea, honen disimilaziotik abiatutakoa, hau da, *Beledruene* izenetik. XIX. mendearen erdi alde-ra, aldaera biak jaso dira.

Beledro + *-ene* > *Beledroene* > *Belerdoene* > *Belardoene* > *Belardone*

Beledro + *-ene* > *Beledroene* > *Beledruene* > *Belerduene* > *Belarduene* > *Belardune*

Oharrak: XIX. mendera arte, *Errotabarri* izenaz ezagutua, handik aurrera *Beledrone* esaten zaio. *Errotabarri* izena oso erabilia izan ohi da errota izendatzeko. Batzutan, errota, eraikuntza berrikoa izateagatik, besteetan *Errotazarra* izenari kontrajartzeko. Sarritan, izen hori duten errotek, *Errotabarriz* gain, beste izen alternatiboa ere izaten dute. Guzti honegatik ez da erraza izaten izen hau duen errota identifikatzea. Horregatik, XVI. eta XVII. mendeetan dokumentatutako *Errotabarri* izenekoak, ez daukagu batere segurutzat, gaurko *Beledroneri* egokitzen zaizkionik (Ik. **Errotabarria**).

1578an *Beledrorrota* bat azaltzen da:

“y por el dho juez le fue dada la posesion en el molino de Hondarra y en el molino de Alboniga en el balle de las Artigas y en el molino de Nulazarra y en el molino de Beledrorrota y en el molino de Errotazarra y en el molino de Rotabarria y en el molino de Calaya de avaxo” ¹⁰⁷⁰

Hala ere, ez da posible gaurko *Beledrone* izatea; alde batetik, XVII. mendean eraikitakoa delako eta XIX. mendera arte ez zaiolako errota honi *Beldroene* izena ematen.

Esan den legez, XVII. mendearen amaieran eraiki zen errota hau. Horrela erakusten du 1682ko agiriak. Elbira Belendizkoren herentziaz ari delarik ondokoa adierazten du:

“Yten es condición de comun consentimiento de dhos sres. Diego de Abaroa y Juan Ignacio de Arostegui que atento se le ha adjudicado a dho Juan Ignacio el molino de Rotabarria, que dho J. Ign. y Dª Mari Juan de Velendiz, su madre, aian de dar a dho Diego desde el estolde de su molino llamado Mazaleria aguas para poder fabricar en termino de dho don Diego que es en el que llaman de Boluetas otro molino para el dho don Diego Andres y las dhas aguas o calces se haian de conducir desde el dho estolde hasta dha fabrica que dho don Diego ha de hacer de nuevo molino en dho termino de Bolueta por la heredad de los dhos Juan Ignacio y su madre que esta detras del dho su molino de Mazaleria” ¹⁰⁷¹

Agiriak, alde batetik, gaurko *Beledrone* dagoen tokian eraikitzeko zen errota baten berri ematen du, eta beste alde batetik, lehenagotik zegoen *Errotabarri* izeneko errota baten aipamena egiten da. Honexegatik, ez dira segurutzat ematen, goian esan den legez, XVII. mendera arte agertzen diren *Errotabarri* izenekoak gaurko *Beledrone* direnik. Esan bezala, errota berri bat eraikitzeko asmoa azaltzen da; tokia: **Bolueta** izeneko parajea. Baina horretarako **Mazaleriagako** jabeak bere errota petetik urak eman behar dizkio errota berriari. Bestalde, 1644ko beste agiri batean, **Almikerrotaren** presa, *Bolueta* izeneko parajea dagoela esaten da: *“la prensa (del molino de Alboniga) esta en el termino de Bolueta”* ¹⁰⁷². Hortaz, eraiki nahi den errota berriak, *Mazaleriaga* baino beheago eta *Almikerrota* baino gorago egon behar du, hau da, gaurko *Beledrone* dagoen inguruan.

1070 VEKA. R.R. Ejec. C2497; 17.

1071 1682. MAHN. C.C. 4228; 41.

1072 1644. BFA.Bust. 200/272; 72b.

XVIII. mendearen lehen zatian, Astoreka familiakoen jabetzako izan zen errota hau, eta mende haretako bigarren zatian, Jose Bentura Barrioren jabetzan agertzen da. XIX. mendean, Alegria familiatik, Nardiztarren jabetzara pasatu zen.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹⁰⁷³.

Ahozkoa:	“Belárdone”	066, 074, 077, 078, 082, 084, 090, 091, 115
	“Belárdune”	066, 080, 083, 093
	“Kamiñeruné”	066, 090, 115
	“Kamiñeronekué”	066

Idatzizkoa:

1701	<i>Rotabarria</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1715	<i>Rotabarri</i>	BFA. K. 1053/21 26
1739	<i>Errotabarri, molino</i>	BFA. Bust 207/6
1745	<i>Errotabarri, molino</i>	BFA. K. 124/17
1745-46	<i>Errotabarri, molino</i>	BFA. Fg.
1758	<i>Errotavarria, molino</i>	BFA. K. 1018/3
1768	<i>Errotabarria, molino</i>	BFA. Bust 657/3 1b-2b
1775-1831	<i>Errotavarria, molino</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 50b
1783	<i>Errotabarria, casa molino</i>	BFA. Bust 669/2 11
1791	<i>Errotabarri, molino</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Errotabarri, molino</i>	BFA. Fg.
1804	<i>Errotabarri, molino</i>	BEHA A-700/10-2
1822	<i>Beledro, cas. de Juan de Renteria</i>	BUA 912/3. Actas de concil. 112
1825	<i>Errotabarri, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1827	<i>Errotabarri, molino</i>	BEHA A-79/10 3
1843	<i>Rafael Alegria, molino de</i>	BFA. Bust 584/4
1846	<i>Errotabarri</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Beledruena, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Errotabarri, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1857	<i>Errotabarri</i>	BUA Padron 1851(3) 85
1859	<i>Beledro, Errotabarri, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1859	<i>Beledro-errotabarri, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Beledroena, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Beledroena, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1867	<i>Errotabarria, molino de</i>	BFA. K. 2569/13 2
1884	<i>Beledruena, molino</i>	BUA 20/10. Puentes. Artigas
1897-98	<i>Beledroena, molino</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910	<i>Beledruena, molino</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Beleguara, cas.</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Beledruena, molino</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1922	<i>Beledruena, molino</i>	GJE fk:1743 L24;53
1922	<i>Beleguena, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Beledruena, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76

Bengoetxe (baserria)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. XVII. mendean, Garteiz familiako jabetzako izan zen. XVIII. mendean, Jauregi familiakoa.

Ahozkoa:	“Bengoétze”	073, 077, 166
	“Bengoetzé”	076

1073 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

“*Béngoetze*”

080, 082, 090

“*Béngotze*”

076, 078, 083, 093

“*Bengótze*”

084

Idatzizkoa:

1629	<i>Bengoechea, casa de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Bengoechea, cas.</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 32-32b
1663	<i>Bengoechea, cassa y caseria de</i>	BFA. K. 413/13 32b
1682	<i>Bengoechea, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Bengoechea, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Bengoechea, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1704	<i>Bengoechea, cas.</i>	BFA. Fg.
1734	<i>Bengoechea, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1 42b
1745-46	<i>Vengoechea, cas.</i>	BFA. Fg.
1775-1831	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 119b
1775-1831	<i>Bengoechea, caseria de</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 28b
1791	<i>Bengoeche, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Bengoeche, cas.</i>	BFA. Fg.
1804	<i>Bengoechea, caseria de</i>	BFA. Bust 135/4 251-254
1823	<i>Bengoeche, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Bengoechea, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1836	<i>Bengoeche, cas.</i>	BFA. Bust 491/52
1838	<i>Bengoeche, cas.</i>	BFA. Bust 491/52
1847-74	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Bengoeche, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 82
1859	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1897-98	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1898	<i>Bengoechea, cas.</i>	BAHP.N.BL 8195 1301
1910	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1922	<i>Bengoeche, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Bengoeche, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Bengoeche, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1949	<i>Bengoechea, caseria llamada</i>	GJE fk:1875 L25;201
1984	<i>Bengoeche, cas.</i>	GJE fk:12183 L145;38

Berriz-solo (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: **Txukene** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1748	<i>Verrizsolo, heredad</i>	BFA. Bust 250/5 57b

Betrokolo (zubia)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: Horrela agertzen da *Artikako* zubiei buruzko agirian. *Betrokole*, *Mendekano* auzo gainean dagoen, Mundakako tontor baten izena da. Izan daiteke errakuntza, ‘fuentete’ idatzi beharrean, ‘puente’ idatziaz.

Idatzizkoa:

1898-99	<i>Betrocolo, puente de</i>	BUA 9. Dos puentes. Artigas

Bibero (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Atsoarene** baserriari lotutako saila. Agiriak osotasun batean jartzen ditu **Arrizko txaoia**, **Olatze**, Sakona, eta “Vivero” izeneko sailak; bestalde, esaten du, mendebaldetik **Artikerrekarekin** eta hegoaldetik **Montemorotik** jaisten den errekararekin (**Ezkiagako erreka**) mugatzen duela. Hortaz, **Olaerrot**a baserriaren ekialdean jarri da, errekararen beste aldean.

Idatzizkoa:

1944 *Vivero, heredad*

BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

1986 *Vivero, montazgos, robledal y castaňal*

GJE fk:12608 L151;19

Bidezabale

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: Mundakako jurisdikzioan. **Enparane** baserriaren goialdean, **Demiku** auzotik gora, **Katillotxu** mendiaren mendebaldetik, egiten duen Busturiako **Goierriako** bidea da. **Enparane** baserriaren goiko **Areztiaren** gaineko basoari ere **Bidezabale** esaten zaio.

Ahozkoa: “**Bidesabalé**” 083, 093**Bidezarre**

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Enparane** baserritik **Urreztirako** bidea.Ahozkoa: “**Bidesarré**” 083**Bolintxuaga** (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-3)

Ohar ling.: ‘Bolin’ + -txu + -aga. Ik. Artika auzoko **Bolueta**. Izen honen bukaerako -a ez da artikulutzat jo behar, aurreko bokal itxiak ez duelako asimilatzen. Beraz, -aga leku-atzizki murriztutzat hartu behar da; bokal arteko belare ahostuna galdu duena.

Bolintxuaga > *Bolintxua*Oharrak: **Landatxu** azpian, **Frantzuneko atxaren** aurrean.Ahozkoa: “**Bolintxuá**” 090“**Bolintxúa**” 091**Bolueta** (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: ‘Bolu’ + -eta. Mitxelena dioenez, «En préstamos antiguos, lat. -iu parece haberse reducido a vasc. -i. En otros, seguramente más recientes, hay veces -u, pero en casos en que podemos suponer una nasalización antigua: vizc. *bolu* ‘molino’, en composición *borin-* (*bolin-*), al parecer de mor̃u, con *m-* > *b-* por disimilación.» (Mixelena, *FHV*, 1990, 123)

Oharrak: **Beledrone** baserria dagoen inguruan. 1644ko agiriak bertan jartzen du **Almikerrotaren** presa: “*la pressa [Almikerrotarena] esta en el termino de Bolueta*”¹⁰⁷⁴. 1682koak ere bere aipamena egiten du: “*tierra bacía y monte zarzal junto al molino de Alboniga con un pie de castaño hasta el puesto de Bolueta*”. Agiri berean, errota berri bat eraikitzeko asmoa ere azaltzen da *Bolueta* izeneko parajea:

“*Yten es condición de comun consentimiento de dhos sres. Diego de Abaroa y Juan Ignacio de Arostegui que atento se le ha adjudicado a dho Juan Ignacio el molino de Rotabarría, que dho J. Ign. y Dª Mari Juan de Velendiz, su madre, aian de dar a dho Diego desde el estolde de su molino llamado Mazalería aguas para poder fabricar en termino de dho don Diego que es en el que llaman de Boluetas otro molino para el dho don Diego Andres y las dhas aguas o calces se haian de conducir desde el dho estolde hasta dha fabrica que dho don Diego ha de hacer de nuevo molino en dho termino de Bolueta por la heredad de los dhos Juan Ignacio y su madre que esta detras del dho su molino de Mazalería*”¹⁰⁷⁵

Idatzizkoa:

1643	<i>Bolueta, término de</i>	BFA. Bust 536/5 303
1644	<i>Bolueta, término de</i>	BFA. Bust 200/272 72b
1682	<i>Bolueta, puesto de</i>	MAHN C.C. 4228 21
1682	<i>Boluetas, Bolueta, término de</i>	MAHN C.C. 4228 41

Bonbillarteazpi (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Oharrak: **Bonbillarte** baserriaren behealdean, bere ekialdetik.

Ahozkoa:	“ Bonbillarteáspi ”	074
	“ Bonbilláspi ”	076
	“ Bonbillartépe ”	066
	“ Bonbillárte ”	079

Idatzizkoa:

1869	<i>Bombillarte-aspi, castañal</i>	GJE fk:526 L8:67
1901	<i>Bombillartepe, heredad en</i>	BAHP.N.BL 8570 209
1910	<i>Bombillarte-aspi, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1910	<i>Bombillarte, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1910	<i>Bombillarteaspi, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1923-24	<i>Bombillarte, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1944	<i>Bombillarte-aspi</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1966	<i>Bombillarte, heredad</i>	GJE fk:1617 L22;138

Brankille (saila)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Oharrak: **Ezkiagabeko** baserriaren behealdean, **Ezkiagako erreka** ondoan. Busturiako lurretan dago.

Ahozkoa:	“ Brankille ”	092

Idatzizkoa:

1985	<i>Branquille, heredad</i>	GJE fk:12494 L149;32

1074 1644. BFA.Bust. 200/272; 72b.

1075 1682. MAN. C.C. 4228.

Enparane baserria.

Enparane (baserria)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Ohar ling.: Abizenetan eta gaztelaniaz ere gehien zabaldu den aldaera *Anparan* izan arren, *Enparan* izenaren alde egitea erabaki da fitxa buruan jartzeko, XV, XVI eta XVII. mendeetan, sarrien ageri delako, eta gaur egungo hiztunen artean bizirik dagoen aldaera nagusia ere, *e-* hasieraduna delako. Kontsonantez bukatzen diren izenetan gertatzen den moduan, *-e* bokal paragogikoa erakusten du (Ik. 1783ko *Empare*).

Oharrak: Bermeo eta Mundakaren arteko mugan egonik, mugarría baserri barruan dago¹⁰⁷⁶. Auzoko baserri historikoetakoa da, dorretxea izandakoa, eta berau izan daiteke Lope Garcia Salazarrekoak aipatzen duen Martin Ruiz Enparangoren kadalsoa edo dorretxea: 1446an, Butroitarrak eta Abendañotarrek, Bermeon izandako hiru egunetako borroaldi baten ondoren, Gomez Butroikoa bera hirira sartu zelarik, bere arerioek Gernika aldera ihes egin zuten:

*"(...) tomó Gomes Gonzales presos en Santa Fimja a Pedro Roys de Arostegí, e a su hijo mayor, e otros muchos de su linaje (...) e quemó e derribó las torres de Ruy Sanches de Mondaca, e de Sagarmjnaga de Busturia, e el cadalso de Martjn Roys de Enparan. (...) "*¹⁰⁷⁷

Hurrengo aipamenak XVI. eta XVII. mendekoak dira; Bermeo, bere inguruko elizateekin muga auzietan ibili zenekoa; hona hemen adibide bat:

*"Y en beinte y seis días del dho mes de febrero del dho año de setenta y cinco [1575] proseguiendo la dha moxonera por la parte de hacia Esquiaga cerca y junto del moxon pertenecido de la dha casa de Esquiaga con su testigo y cruces y ansimismo hico poner y puso el moxon en la cavezera de Anparan "*¹⁰⁷⁸

XV. mendetik XX.eraingo Anparan familiakoen jabetzakoa izan da baserri hau.

Honela deskribatzen du F. Sesmerok Enparangoen armarría¹⁰⁷⁹:

1076 Zabala, Angel (1928), I; 24-26.

1077 Garcia de Salazar, Lope; t.IV; 211-212.

1078 VEKA. R.R. Ejec.C2497; 17.

1079 Sesmero, Francisco (1970).

“Cuartelado: 1º y 4º en plata un castillo de azur, y 2º y 3º en plata un lobo de su color natural”

Ahozkoa: **“Enparé”** 054, 066, 076, 077, 078, 080, 082,
083, 084, 086, 090, 093, 146
 “Anparé” 079

Idatzizkoa:

1446	<i>Martin Ruiz de Emparan, cadalso de</i>	BIBL <i>GSL.BeF/IV L. XXII; 211-212</i>
1446	<i>Anparain, cadalso de</i>	BIBL <i>ArSab. 162</i>
1446	<i>Emparan, torre</i>	BIBL <i>Lbyr-III 124</i>
1575	<i>Anparan, torre de</i>	VEKA <i>R.R. Ejec. C2497 17</i>
1629	<i>Emparan, cas.</i>	VEKA <i>S.V. C1086 157b-165</i>
1629	<i>Emparan, cas.</i>	BUA <i>928. Mojonera. 1749 154b</i>
1629	<i>Enparan, cas.</i>	BFA. <i>BilUA.SZ 315/1/5</i>
1663	<i>Enparan, cassa y solar de</i>	BFA. <i>K. 413/13 32b</i>
1671	<i>Amparan, casa torre</i>	BEHA <i>A-82/9-3 3b</i>
1682	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>AL. 1680-1710 31b-34b</i>
1682	<i>Amparan, cas.</i>	BFA. <i>K. 377/8 82b</i>
1700	<i>Emparan, casa infanzona de</i>	BFA. <i>K. 2641/13 15</i>
1701	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>AL. 1680-1710 235b-237</i>
1702	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Mart. de Amparan, casa de</i>	BUA <i>AL. 1680-1710 320-325b</i>
1704	<i>Mart. de Amparan, casa de</i>	BUA <i>AL. 1680-1710 345b-348</i>
1704	<i>Emparan, cas.</i>	BFA. <i>Fg.</i>
1725	<i>Anparan, cas.</i>	BUA <i>AL. 1711-1727 243b-245</i>
1729	<i>Amparan, casa torre</i>	BFA. <i>K. 3174/6 185b</i>
1733-1845	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>922. Libro visitas. 68b</i>
1740	<i>Amparan, casa y caseria de</i>	BFA. <i>K. 377/8 82</i>
1745	<i>Amparan, cas.</i>	BFA. <i>K. 1870/18 41</i>
1745-46	<i>Amparan, cas.</i>	BFA. <i>Fg.</i>
1749	<i>Amparan, cas.</i>	VEKA <i>Pl. y Dib.nº 783¹⁰⁸⁰</i>
1775-1831	<i>Emparan, casa-torre</i>	BUA <i>915. Hipotecas. 1775 52b</i>
1780	<i>Amparan, cas.</i>	BEHA <i>A-82/9-3 49</i>
1780	<i>Amparan, casa torre solar</i>	BUA <i>948/1. Reden. censos 10</i>
1783	<i>Empare, cas.</i>	BUA <i>842.Libr. y recibos 15b</i>
1791	<i>Amparan, cas.</i>	BEHA <i>A-78/4-1 1-1b</i>
1796	<i>Amparan, casa-torre</i>	BUA <i>1136. Libr. y recibos 40</i>
1796	<i>Amparan, cas.</i>	BFA. <i>Fg.</i>
1809	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>1561. Cuentas 60b-61</i>
1823	<i>Emparan, casa de</i>	BEHA <i>A-77/3-26-VI</i>
1825	<i>Amparan, cas.</i>	BEHA <i>A-78/4-1</i>
1828	<i>Amparan, cas.</i>	BEHA <i>A-64/12-6 11</i>
1844	<i>Emparan, cas.</i>	BIBL <i>YrJA 105</i>
1846	<i>Antonio Amparan, caseria de</i>	BEHA <i>A-758/2-53-0</i>
1847-74	<i>Empare, cas.</i>	BUA <i>5</i>
1850	<i>Amparan, cas.</i>	BEHA <i>A-78/4-1</i>
1854	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>Padron 1851(3) 82</i>
1857	<i>Emparen, cas.</i>	BUA <i>Padron 1851(3) 82b</i>
1859	<i>Empare, cas.</i>	BUA <i>5. Nuevo Nomenclator</i>
1860	<i>Amparan, cas.</i>	BUA <i>5. Rotul. de calles (1860)</i>
1889	<i>Emparan, cas.</i>	BUA <i>881/12. Deslindes 15b</i>
1897-98	<i>Amparan, Empare</i>	BUA <i>10. Nomencl.1897-98</i>

1898	<i>Amparan, torre de</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1295b</i>
1898	<i>Amparan, torre</i>	<i>GJE fk:1424 L19;223</i>
1910	<i>Amparan, torre de</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1922	<i>Amparan, Torre</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1928	<i>Amparan, cas.</i>	<i>BIBL ZbA1 24-26</i>
1934	<i>Amparan, Torre</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Amparan, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1938-39	<i>Amparan, cas.</i>	<i>BUA 1240/10. Trigos 30</i>
1944	<i>Torre-Amparan, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1949	<i>Amparan, cas.</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 2</i>
1961	<i>Amparan, cas.</i>	<i>BUA 199/1. Obras en Artigas 1</i>

Enparaneazpi (gaztainadia)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Enparane** baserria.

Oharrak: **Enparane** baserriaren behealdean, **Atsoarene** eta **Akerrota** baserrien ekialdetik, errekaen beste aldean.

Ahozkoa: “*Enpareáspi*” 074
 “*Enparépe*” 074, 081

Idatzizkoa:

1869	<i>Empare-aspi, castañal</i>	<i>GJE fk:526 L8;67</i>
1910	<i>Empare-aspi, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Empare-aspe, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Enparaneburu (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Enparane** baserria.

Oharrak: **Enparane** baserriaren goialdean, Bermeo eta Mundaka arteko mugan.

Ahozkoa: “*Enpareburú*” 082

Idatzizkoa:

1890	<i>Amparanburua</i>	<i>BusUA 72/2</i>
1926	<i>Empareburu, argomal</i>	<i>GJE fk:1013 L14;66</i>
1944	<i>Empareburu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Enparanepe (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Enparane** baserria.

Oharrak: **Bengoetxe** baserriaren goialdean, bere hego-ekialdetik.

Ahozkoa: “*Enparépe*” 077, 078

Enparanondo (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Enparane** baserria.

Oharrak: **Bengoetxe** baserriaren goialdean, bere ekialdetik.

Ahozkoa: **“Enparóndo”** 073

Idatzizkoa: **“Enparáldie”** 076

1770	<i>Emparacondo</i>	BEHA A-072/32
1869	<i>Emparaondo emeticoa, castañal</i>	GJE fk:526 L8:67
1894	<i>Empareondo, heredad</i>	BAHP.N.BL 7549 452
1910	<i>Empare-ondo</i>	BUA 1435. Fincas rústicas

Eperlanda

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: Mundakako jurisdikzioan, *Montemoro* baserriaren gainean, bere ekialdetik. *Katillotxu* gailurraren mendebaldean. *Eperlanda* leku-izenak nolabaiteko lotura izan dezake antzinako garaietako sorginen inguruko kontuekin. Julio Caro Barojaren esanetan, horrela deitzen zuten, leku batzuetan, sorginen batzarrak (akelarreak) egiteko tokiari¹⁰⁸¹. Mikel Zabalak ere, sorgintzarekin lotuta, Murueta aldean, *Eperlanda* izeneko tokia aipatzen du¹⁰⁸².

Bermeon ere, bada sorgintzaren inguruko berririk. Hona hemen, 1616ko abuztuaren 15ean Bizkaiko Jaurreriaren eskariz Bermeon eginiko ikerketaren zati bat:

“(…) y luego hizo venir ante si a San Joan de Muruaga mochacho de hedad de doze años algo mas o menos y a Domingo de Ybiaga y a Martin de Hormaechea mochachos tambien de la misma hedad y a otros semejantes de quienes hubo noticia que sabian del casso. (...) dixeron y declararon en sustancia que desde su niñez an sido sacados de las camas en que dormian de noche e cada semana dos o tres veces por las personas que abaxo se declararan y que los an llebado siempre desde sus casas y camas fasta el somo y cuesta que llaman de Alboniga a pie y desde alli en ayres con un biento suabe y caliente a unos campos anchos y espaciosos y lo que ellos abian bisto hera que luego llegaban les tomaban de las manos las dhas personas y los llebaban a un puesto apartado donde a manera de tribunal estaban sentados tres diablos en tres sillas feos y espantables y que el del medio era algo mayor y superior que los demas y el tenia tres cuernos en la frente y que con el del medio alumbraba en todos los dhos campos y delante de ellos hazian las dhas personas muchas reberencias y cerimonias y se lo besaban el trasero y dezian al diablo del medio estas palabras en lengua bascongada Señor estos presentes os traemos para que los agáis esclabos y sierbos vuestros y otro dia os traeremos (...)”¹⁰⁸³

Ahozkoa: **“Eperlánda”** 054

“Eperlandá” 083

Ereiñotza (belardia)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Ohar ling.: Diptongoa *-ei-* > *-i* bihurtu da, eta bokal itxiak sudurkaria busti du: Ereiñotza > *Eriñotza*.

Oharrak: **Enparane** baserriaren iparraldean, **Irabienera** jaisteko bide gainean.

Ahozkoa: **“Eriñotza”** 083

1081 Caro Baroja, Julio (1971); 333.

1082 Zabala, Mikel (2000); 39.

1083 MAHN. Consejo de Castilla. Leg. 24764/12.

Erramuene (baserria, errota izandakoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Baserriaren izena jabearen izenetik dator: mol. de Juan Ramos de Zuloeta¹⁰⁸⁴. Beraz, *Ramosek* eman du -a bukaeradun genitibo markarekin Erramuena edo *Erramoena*. Ostean, -ue- > -u- eta -oe- > -o- bihurtu da, hau da, testuinguru horretan -e ahuldu eta isildu egin da. Ahoz, genitibo markaren ostean -e amaiera dago, kontsonantez bukatzen diren izenetan gertatzen den moduan.

Erramuene > *Erramune*

Erramoene > *Erramone*

Oharrak: Ustez, XVIII. mendean eraikia. Izan daiteke zaharragoa eta beste izen batez ezagutua izatea (Ik. **Errotaederra**). XIX. mendearen erdialdera arte, Goienetxea familiakoa izan zen. Errota honen kasuan esanguratsua da bere jabeak nortzuk ziren kontuan izatea. XVIII. mendearen hasierara arte, Zulueta abizenekoak eta handik aurrera Goienetxea abizenekoak agertzen dira errota honetako jabe, **Zulueta** baserriko jabeen abizen berekoak. Beren eraikuntza garaian, errota batzuk baserriren bati lotuta egon izan dira. Seguruenik hauxe erakutsi nahi dute *Erramuene* errota honetako eta *Zulueta* baserriaren jabeen abizenek. Baserri eta erroten arteko lotura hau, beste kasu batzuetan ikus daiteke: *Azeretxo* eta *Azeretxoerrota*, *Urgitxi* eta *Kortene*, *Ureta* eta *Jolapitzene*, **San Pelaio** auzoan; **Atsoarene** eta **Akerrota**, **Tribiz** eta **Tribizkoerrota**, eta beharbada, **Almika** eta **Almikerrota**, **Artika** auzoan; **Etxebarrierreka** eta **Etxebarrierrekako errota**, **San Andres** auzoan; eta **Etxebarrimotzene** eta **Errotatxu**, **Agirre** auzoan.

1862an, errota honek, bi errotarri izan zituen¹⁰⁸⁵.

Ahozkoa:	“Errámune”	066, 073, 076, 078, 080, 081, 082, 083, 084
	“Errámone”	090

Idatzizkoa:

1733-1845	Erramuena	BUA 922. Libro visitas. 69
1745-46	Juan Ramos de Zuloeta, molino de	BFA. Fg.
1775-1831	Pascual de Goienechea, molino de	BUA 915. Hipotecas. 1775
1791	detras de Achuaren, molino de	BEHA A-78/4-1 1-1b
1797	Erramuena	BUA AL. 1786-1806 177
1805	Erramuena, molino	BEHA A-78/4-1
1806	de Mendoza, molino	BEHA A-78/4-1 39
1809	Pasqual, molino de	BUA 1561. Cuentas 60b-61
1821	Ramuena, molino	BEHA A-78/4-1
1823	Erramuena, casa de	BEHA A-77/3-26-VI
1825	Erramuena, molino	BEHA A-78/4-1
1846	Erramuena, caserío de	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	Erramuena, molino	BUA 5
1850	Erramuena, molino	BEHA A-78/4-1
1854	Erramuena, molino	BUA 946. Ced. vec.
1857	Erramuena	BUA Padron 1851(3) 84b
1859	Erramuena, molino	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	Erramuena, molino	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	Erramuena, molino	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1889	Erramuena, caserío de	BUA 881/12. Deslindes 15b
1895	Erramuena, cas.	BAHP.N.BL 7550 353b
1896	Erramuena, molino	BAHP.N.BL 7553 948-974b

1084 fog. 1745-46.

1085 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

1897	<i>Achuaren ó Erramuena, casa molino</i>	BAHP.N.BL 8182 605b
1897-98	<i>Erramuena, molino</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1903	<i>Erramuene</i>	BAHP.N.BL 8574 551
1910	<i>Erramuena o Achuaren, molino</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Erramuena, caserio</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1922	<i>Achuaren, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1928	<i>Erramuene, molino</i>	BIBL ZbA1 24-26
1934	<i>Erramoena, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Erramuene, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1939	<i>Achabare Achuare o Erramuena, molino</i>	GJE fk:184 L4;27
1939	<i>Achuaren o Erramuena, casa molino</i>	GJE fk:184 L4;27
1944	<i>Achoaren ó Erramone, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1949	<i>Erramuena, caserio</i>	BUA 881/12. Deslindes 2b

Erramueneburu (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika zuzoan **Erramuene**.Oharrak: **Erramuene** baserriaren goialdean.Ahozkoa: **“Erràmunebúru”** 081

Idatzizkoa:

1903	<i>Erramuena-buru, heredad</i>	BAHP.N.BL 8574 551
1910	<i>Erramuena-buru, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Erramuena-buru, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1944	<i>Erramuenaburu, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1946	<i>Erramuena-buru, heredad</i>	GJE fk:1577 L21;244

Errekatzu (basoa)

Kokapena: Artika; XI. mapa (A-1)

Oharrak: **Ezkiaga** baserrien ipar-mendebaldean, euren behetik.Ahozkoa: **“Errékatzu”** 092

Idatzizkoa:

1900	<i>Errecachu, monte</i>	GJE fk:258 L5;2
1900	<i>Errecachu, monte</i>	BAHP.N.BL 8361 1061b
1910	<i>Errecachu, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1923-24	<i>Erecachu, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1944	<i>Errecachu, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Errekatzu (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Enparane** baserritik **Irabienerako** bidean.Ahozkoa: **“Errekátzu”** 093**“Errékatzu”** 083**Errotabarria**

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Errotabarria** izena oso erabilia izan ohi da errotak izendatzeko. Batzutan, errota, eraikuntza berrikoa izateagatik, besteetan **Errotazarra** izenari kontrajartzeko. Sa-

rritan, *Errotabbarri* izena duten errotek, izen horrez gain, beste izen alternatibo bat ere izaten dute. Honegatik guztiagatik ez da erraza izaten izen hau duen errota identifikatzea. XVI. mendearen amaieratik aurrera agertzen diren *Errotabbarri* izenekoak **Beledrone** erro-tari dagozkio, baina aurreragokoak hemen ipini diren arren, ez dago segurtasunik berari ote dagozkion.

1575eko aipuak, zerrendaren ordenagatik, **Mazaleriagia** eta **Zelaia/Landa** bitartean jartzen du, **Santierrotane** eta **Txominantone** inguruan.

XVI. mendearen amaieran, Belendiz familiakoen jabetzakoa izan zen errota hau, eta XVII. mendean, Arostegi eta Abaroa familiakoen eskuetara igaro zen herentziaz¹⁰⁸⁶. Azkenik, 1682an, Arostegi familiaren jabetzan geratu zen:

*“Yten es condición de comun consentimiento de dhos sres. Diego de Abaroa y Juan Ignacio de Arostegui que atento se le ha adjudicado a dho Juan Ignacio el molino de Rotabbarria, que dho J. Ign. y Dª Mari Juan de Velendiz, su madre, aian de dar a dho Diego desde el estolde de su molino llamado Mazaleria aguas para poder fabricar en termino de dho don Diego que es en el que llaman de Boluetas otro molino para el dho don Diego Andres y las dhas aguas o calces se haian de conducir desde el dho estolde hasta dha fabrica que dho don Diego ha de hacer de nuevo molino en dho termino de Bolueta por la heredad de los dhos Juan Ignacio y su madre que esta detras del dho su molino de Mazaleria”*¹⁰⁸⁷

Idatzizkoa:

1575	<i>Rotabbarria, molino</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 17
1578	<i>Errotavarria, molino</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1597	<i>Errotabbarria, molino</i>	BFA. K. 648/25 27
1629	<i>Rotaberia, molino</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 123
1629	<i>Nuevo, molino</i>	BFA. 315/1/5
1629	<i>Rotabbarria, molino</i>	BIBL RC.Bus 120
1682	<i>Rotabbarria, molino</i>	MAHN C.C. 4228 22

Errotaburu (sagardia)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Oharrak: **Almikerrotaren** goialdean, **Almika** auzorako errepideak bihurgunea egiten duen inguruan, seguruenik. Agiriak honela esaten du: *“manzanal sobre el molino de Alboniga llamado Rrotaburua”*¹⁰⁸⁸.

Idatzizkoa:

1633	<i>Rrotaburua, manzanal</i>	VEKA S.V. C931 10b,12

Errotaederra

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: Errota hau identifikatzea zaila da. Bere arrastoa XVIII. mendearen hasieran galtzen da (1925 eta 1928koak antzinako garaiei egindako erreferentziak dira). Handik aurrera, beharbada, beste izen bat hartu zuen edo desagertu egin zen.

XVII. eta XVIII. mendeetako erreferentziak, erroten zerrendetan azaltzen dira eta guztietan agertzen da errota hau **Akerrotaren** ostean aipatua, bere goitik, hau da **Tribizkoerrotarantz**. Inguru horretan gaur dauden errotrak, **Erramuene**, **Olaerrota**, **Tribizkoerrota** eta **Frantzune** dira. Hauetatik, errota honekin, lotu ezin direnak hauexek dira: **Olaerrota**,

1086 1629. RC.Bus; 120.

1087 1682. MAHN. C.C. 4228; 41.

1088 1633. VEKA. S.V. C931.

1629ko zerrendan¹⁰⁸⁹, *Errotaederrarekin* batera azaltzen delako; **Tribizkoerrota**, garai hartan bere izena mantentzen zuelako; eta **Frantzune**, XIX. mendean eraikitakoa delako. Bestalde, desagertutako errotei dagokienez, **Barrutiko errota**, 1629ko agirian azaltzen da, **Olaerrota** bezala, eta **Azkue** errota, izen berbera zeukan garai hartan. Hortaz, hauek ere ez dira *Errotaederra*.

Erramuene, da izan daitekeena. Errota honen berriak, *Erramuene* izenarekin, XVIII. mendean erdialdean agertzen dira eta aurretik, beharbada, *Errotaederra* legez ezagutuko zen. Esan behar da, **Estrada** ere aipatzen dela behin agiritan¹⁰⁹⁰, *Errotaeder* izenarekin, baina gertakari isolatu legez hartu behar da. Gainera, *Errotaederra* azaltzen den zerrenda guztietan, *Estradakoa* beste errota bat bezala azaltzen da.

Idatzizkoa:

1575-78	<i>Rotaesquerra, molino de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	18, 49
1629	<i>Hermoso, molino</i>	BUA	1161/6. Cancel. de censos	134-134b
1629	<i>Errota hederra, molino de</i>	BIBL	RC.Bus	120
1629	<i>Hermoso, molino</i>	BFA.	315/1/5	
1701	<i>Rota ederra, molino</i>	BUA	AL. 1680-1710	235b-237
1702	<i>Rota ederra, molino</i>	BUA	AL. 1680-1710	275-281b
1704	<i>Rotalderra, molino de</i>	BFA.	Fg.	
1925	<i>Hernoso, molino</i>	BUA	881/12. Deslindes	5
1928	<i>Erroso, molino</i>	BIBL	ZbA1	240

Errotamodorra (errota)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: Gaur ez da ezagutzen izen honetako errotarik. Izan daiteke, gaur beste izen bat duen errota izatea edo desagertuta egotea. XVI. mendean, Mezeta familiakoa izan zen eta aurrerantzean, Arostegikoen jabetzan agertzen da. XVIII. mendean galtzen da bere arrastoa.

Idatzizkoa:

1521	<i>Modorra, rueda</i>	VEKA	S.V. C1628-1	
1578	<i>Rotamodera, molino de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	18
1578	<i>Rotamodorra, molino de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	49
1629	<i>Modorra, molino</i>	BFA.	315/1/5	
1629	<i>Errota Modorroa, molino de</i>	BIBL	RC.Bus	120
1629	<i>Modarra, Modorra, molino de</i>	BUA	928. Mojonera. 1749	128
1632	<i>Modorra, molino</i>	BFA.	K. 3174/6	196b
1682	<i>Modorra, molino</i>	BUA	AL. 1680-1710	31b-34b
1701	<i>Modorra, molino</i>	BUA	AL. 1680-1710	235b-237
1702	<i>Modorra, molino</i>	BUA	AL. 1680-1710	275-281b
1703	<i>Modorra, molino</i>	BUA	AL. 1680-1710	320-325b
1704	<i>Modorra, molino</i>	BFA.	Fg.	
1704	<i>Modorra, molino</i>	BUA	AL. 1680-1710	345b-348
1925	<i>Modorra, molino de</i>	BUA	881/12. Deslindes	5
1928	<i>Modorra, molino</i>	BIBL	ZbA1	240

Errotazarra (errota)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: 1521ean eginiko, Mezetako eta Garaldeko jaunen seme-alaben ezkontza-itu-nean aipatzen da errota hau, *rueda bieja* legez:

1089 BFA. 315/1/5.

1090 1792. BFA. Bust. 97/10.

“(…) en el lugar de Berreynondo delante de las puertas del palacio del señor Juan Gonzalez de Meceta, señor de la casa solar de Meceta (...) a 18 dias del mes de junio de 1521, (...) parecieron presentes de la una parte el dho señor Juan Gonzalez de Meceta y de la otra San Juan Martinez de Garalde, vecino de la villa de Bermeo (...) Y los bienes que el señor Juan Gonzalez manda a San Juan, su hijo e su esposa (...) son los siguientes: Primeramente (...) las ruedas e molindas que (...) tiene en el balle de las artigas (...) la Rueda bieja todo enteramente e las dos que dha rueda Modorra e la mitad de la rueda de Barrutia e todos sus pertenecidos”¹⁰⁹¹

1629an, berriro, Mezetakoen jabetzan agertzen da. XVII. mendearen erdialdean, Diego Abaroakoa izan zen errotaren jabea; eta 1750ean, Renteria familiaren eskuetara igaro zen *Errotazarra* izeneko etxea (oraingoa ez da errota gisa aipatzen). 1758ko agiriak **Errotabarri** inguruan dagoela esaten du.

XIX. mendean, seguraski errota desagertu ondoren, bera egon zen parajeak mantendu izan du izena (lk. **Errotazarre**, parajea)

Idatzizkoa:

1521	<i>Rueda bieja, la</i>	VEKA S.V. C1628-1
1578	<i>Errotazarra</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1629	<i>Rotaçarra</i>	BIBL RC.Bus 120
1629	<i>Rotaçarra</i>	BUA 1161/6. Cancel. de censos 134-134b
1629	<i>Molino Viejo</i>	BFA. 315/1/5
1629	<i>Molino viejo</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 149b
1659	<i>Rotaçarra, molino</i>	BFA. K. 447/2 1
1750	<i>Errotazarra, casa</i>	BFA. Bust 105/5 1b,2
1758	<i>Errotazarra</i>	BFA. K. 1018/3 96
1925	<i>Molino viejo</i>	BUA 881/12. Deslindes 5

Esparru (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: **Enparane** baserriaren ipar-ekialdean.

Ahozkoa: “**Esparrú**” 083, 093

Esparru (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Tribizkoerrota** eta **Olaerrota** baserrien arteko ibartxoak. **Artikerreka**, inguru honetatik pasatzean, *Esparruko erreka* deitzen da.

Ahozkoa: “**Esparrú**” 086
 “**Esparruko errékie**” 086

Idatzizkoa:

1944	<i>Esparru, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Estrada / Fandangone (baserria, errota izandakoa)

Ohar ling.: Baserri honek hiru izen izan ditu: *Estrada*, *Zelaia* eta *Fandangone*. Haue-tatik, *Fandangone* izan da aldaketak jasan dituena.

1091 VEKA. S.V. C1628-1.

Leku-izen honen oinarrian 'fandango' ezizena dago. Genitibo marka erantsita, -oe- > -e- > Ø, hau da, testuinguru honetan -e- ahuldu eta galdu egin da:

Fandangoene > Fandangone

Bokal disimilazioak eraginda ere berdin gertatzen da:

Fandangoene > *Fadanguene* > Fandangune

Sudurkaria galdu ostean, bokal arteko -g- belare ahostuna galdu da, eta beste aldaera bi sortu dira.

Fandangune > *Fandagune* (Ik. *Pandagone*) > *Fandauene* > *Fandaune*

Hitz hasierako /f/ fonema /p/ fonemak ordezkaturik, beste aldaera batzuk sortu dira: Pandangone eta Pandagone (Ik. **Infernuerreka**).

Oharrak: Auzoko errota historikoa. XVIII. mendean, Mendoza familiakoen jabetzakoa izan zen, eta XIX. mendearen hasieratik aurrera, Hormaetxea familiakoen jabetzan agertzen da, gaurdaino. *Estrada* legez ezaguna zen XIX. mendera arte; hemendik aurrera, *Fandangone* izena nagusitu da.

Errota hau eta gaurko **Landa**, biak, sarritan izendatu izan dira *Zelaia* izenez. Gainera, XVII. mendean, *Zelaia* izeneko burdinola ere agertzen da (Ik. **Zelaia burdinola**). *Landa* eta *Estrada* elkarren ondoan daude, eta XVIII. mendean jabe batenak ziren: mendearen erdialdean Andres Frc^o Mendozakoarena eta, mende amaieran, Jose Bentura Mendozakoarena.

XVII. mendean, *Zelaia* errota eta *Zelaia* burdinola besterik ez dira agertzen dokumentazioan. XVIII. mendetik aurrera, berriz, *Zelaia* errota eta *Estrada* errota dira azaltzen direnak. Beharbada, *Estrada* errota, *Zelaia* burdinola bera da, XVIII. mendean errota bihurtua.

1862an, errota honek, bi errotarri izan zituen¹⁰⁹².

Ahozkoa:	"Estráda"	066, 074, 080
	"Fandángone"	066, 074, 082
	"Pandángone"	077, 084, 090
	"Pandágone"	077
	"Fandáguene"	073, 076
	"Fandáuene"	080
	"Fandáuene"	078, 083, 093
	"Seláia"	066

Idatzizkoa:

1629	<i>Estrada, molino</i>	BFA. 315/1/5
1629	<i>Estrada, molino</i>	BUA 928. <i>Mojonera</i> . 1749 131
1682	<i>Estrada, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Estrada, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Estrada, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Estrada, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Estrada, molino</i>	BFA. Fg.
1704	<i>Estrada, caseria</i>	BFA. Fg.
1745-46	<i>Estrada, molino</i>	BFA. Fg.
1763-1846	<i>Estrada, molino</i>	BUA 39/1. <i>Enajen. y conc.</i> 1
1764	<i>Estrada, molino</i>	BAHP.N.EFA 3415 403b
1775-1831	<i>Celaya o Estrada, molino</i>	BUA 915. <i>Hipotecas</i> . 1775 102b
1775-1831	<i>Estrada, molino</i>	BUA 915. <i>Hipotecas</i> . 1775 85b
1791	<i>Estrada, molino</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b

1092 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

1792	<i>Estrada, molino de</i>	BUA 991/1. Recibos 66b
1792	<i>Estrada, tb. casa-molino de Errotaeder</i>	BFA. Bust 97/10 1, 4, 7b, 8
1796	<i>Estrada, molino</i>	BFA. Fg.
1804	<i>Estrada, molino</i>	BEHA A-700/10-2
1823	<i>Fandanguena, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Estrada, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1830-1853	<i>Celaya o Estrada, , molino titulado</i>	BUA 1054/18. Santo Hosp. 9b
1847-1874	<i>Fandangoena, Estrada, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Estrada, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Fandango, molino</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Fandango, molino</i>	BUA Padron 1851(3) 84
1859	<i>Fandanguena, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Fandangüena, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Fandango, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1897	<i>Estraza, molino</i>	BAHP.N.BL 8182 606b
1897-98	<i>Fandangoena, molino</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1915	<i>Fandanguena, molino</i>	BUA 9. Puente. Fandanguena
1922	<i>Extrada, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Estrada, molino de</i>	BUA 881/12. Deslindes 5
1928	<i>Estrada, molino</i>	BIBL ZbA1 240
1934	<i>Estrada</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Estrada, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Estrada, molino</i>	BUA 404. Fincas Rusticas
1944	<i>Estrada</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Fandanguene, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1946	<i>Estrada, casa molino</i>	GJE fk:1578 L21;247

Etzerreko solo

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Nafarrolabeko** baserriaren ondoan, bere mendebaldean. **Nafarrolaerdiko** baserria, etxea suak hondatu zuen arte, *Etzerreko solo* dagoen tokian egon zen. Geroago, etxe berria, gaur dagoen lekuan eraiki zen, gorago. Gaur, **Nafarrolaerdiko, Nafarrolagoi-ko** baino gorago egon arren, izen zaharra mantentzen du.

Ahozkoa: “*Etzerreko soló*” 089

Etzetxubarri (baserria)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Oharrak: **Artikerrekak Zarragoiti** azpian egiten duen bihurgunean egon zen, gaur aroztegia dagoen inguruan. Baserri hau XIX. mendearen erdialdean eraiki zen; 1897-98ko Nomenclatorrak 1873 inguruan eraikia zela esaten du¹⁰⁹³.

Ahozkoa: “*Etzetxubarri*” 066, 078, 082, 083, 084, 090

Idatzizkoa:

1860	<i>Echechubarri, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1895	<i>Berengo echevarria</i>	BAHP.N.BL 7550 704b
1897-98	<i>Echechubarri, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1904	<i>Berengo-echevarri, cas.</i>	BAHP.N.BL 8577 1611b
1910	<i>Berengo Etxebarria, cas.</i>	GJE fk:2808 L36;171
1910	<i>Berengo-echebarria, cas.</i>	BUA 1435. Fincas rústicas

1934	<i>Echechubarri, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Echechubarri, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Berengo-echevarri, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1960	<i>Echechubarri, cas.</i>	BUA 471/3. Abast. de agua 1

Etzezarre (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-3)

Oharrak: **Urkisari** baserriaren goitik, **Sanjuanbaso** ondoan.Ahozkoa: “**Etzesarré**” 090

Idatzizkoa:

1762	<i>Echesarra, el paraxe</i>	BFA. Bust 230/130 37

Ezkiaga (baserria)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Ohar ling.: Leku-izen honek zenbait aldaketa jasan ditu. *-i*- bokal itxiak *-aga* leku-atzizkiaren aurrean epentesia eragin du.*Ezkiaga > Eski3aga* (Ik. 1859 *Esquiyaga*)Ahoz, *-aga* leku-atzizkiaren bokal arteko *-g-* belare ahostuna ahuldu eta galdu egin da (*-g- > -r- > Ø*). (Ik. **Mazaleriaga**)*Esquiyaga > Eski3ara > Eski3a*Oharrak: Gaur egun bi dira izen hau duten baserriak, *Ezkiagagoiko* eta *Ezkiagabeko*. Zaharrena, *Ezkiagagoiko* edo *Ezkiaganagusia* izeneko da (Ik. **Ezkiagagoiko**). Bigarrena, XVIII. mendean eraikitakoa da (Ik. **Ezkiagabeko**). Fitxa honetan jarritakoak, bietatik zein den jakiteko zehaztasunik erakusten ez dutenak dira. Aipamen hauek, gehien bat, Bermeo eta Busturiaren arteko muga zehazteko agirietakoak dira.Ahozkoa: “**Eski3á**” 066, 083, 085, 113
“**Eski3ará**” 090

Idatzizkoa:

1783	<i>Esquiaga, ombres de</i>	BUA 842.Libr. y recibos 44b
1791	<i>Esquiaga, cassa y caseria</i>	BUA 990/5. Recibos 4
1797	<i>Esquiaga, casa de</i>	BUA 948/1. Reden. censos 25b
1801	<i>Esquiaga</i>	BFA. Bust 203/144 147
1809	<i>Esquiagas, caserios</i>	BUA 1561. Cuentas 60b-61
1899	<i>Esquiaga, cas.</i>	BAHP.N.BL 8296 653
1859	<i>Esquiyaga, caserio</i>	BUA 888/18. Mozos
1925	<i>Esquiaga, casa de</i>	BUA 881/12. Deslindes 3
1949	<i>Ezquiaga, jaro del caserio</i>	BUA 881/12. Deslindes 2b
1951	<i>Esquinaga</i>	BUA 881/12. Deslindes 2b

Ezkiaga (parajea)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Ohar ling.: Ik Artika auzoko **Ezkiaga** baserria.Oharrak: **Ezkiaga** baserrien ingurua. XIV. mendean aipatzen da lehenengoz, Bizkaiko Jaunak Bermeoko hiribilduaren mugak zabaltzean:*“De encima de la Sierra que llaman de Solue do esta amojonado. é dende fasta Iturrieta como ba el arroyo de parte de Hemerando fasta la puente de Gaban-*

*cho como ba el rio por la rueda vieja, é dende como ba é taja el rio fasta la mar, et de como ba a la mar de la entrada de dicho rio de Bakio fasta en Bermejo; é del dicho Lugar de Solue de la otra parte fasta en Esquiaga por do parte el termino de Mundaca fasta la mar; (...)*¹⁰⁹⁴

Paraje hau, Bermeoko jurisdikzioaren mugan egonik, behin eta berriro agertzen da, mugarriketan; 1366an, 1578an, 1629an, etab., eta beti ere, *Ezkiaga* leku-izena soilik adierazita, esan gabe, mendia, parajea, edo baserria den. 1366ko aipamenak, esate baterako, ez duenez zehazten *Esquiaga* zer den, paraje bezala ulertu da. Hala ere, badago pentsatzetik, izenak baserriaren (Ik. **Ezkiagagoiko**) erreferentzia egiten duela.

Ezkiagako inguru hau, 1578an, aldendu egin zitzaion Bermeori eta 1629an berriro eskuratu zuen hiribilduak bere jurisdikziorako. Horrela adierazten da 1749ko mapa batean (mapak 1610ko data jartzen du):

*“Las letras H los terminos llamados Añabusti mayor y menor por donde por los mojones de las letras B que comprenden los mojones de Soluve, Ostraidua y Esquiaga fue ganada por dha villa de Bermeo que eran comprensos y quedaron divididos en la vista ocular que se hizo a once días del mes de maio de mil seiscientos y diez.”*¹⁰⁹⁵

Ahozkoa: **“Eskijá”** 066, 083, 085, 113
 “Eskizará” 090

Idatzizkoa:

1366	<i>Esquiaga</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1578	<i>Esquiaga</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. C2497 4</i>
1629	<i>Ezquiaga</i>	<i>VEKA S.V. C1086 157b-165</i>
1629	<i>Esquiaga</i>	<i>BUA 928. Mojонера. 1749 36</i>
1637	<i>Esquiaga</i>	<i>BFA. K. 3541/18 8</i>
1749	<i>Ezquiaga, mojon de</i>	<i>VEKA Pl. y Dib.nº 783¹⁰⁹⁶</i>
1844	<i>Esquiaga, Ezquiaga</i>	<i>BIBL YrJA 104, 105</i>
1889	<i>Esquiaga</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 7b</i>
1966	<i>Egusquiaga, punto de</i>	<i>GJE fk:4646 L53;26</i>
1733-1845	<i>Esquiaga</i>	<i>BUA 922. Libro visitas 69</i>

Ezkiagabeko (baserria)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Ohar ling.: Ik Artika auzoko **Ezkiaga** baserria.

Oharrak: Bizitza bikoa. *Ezkiaga* izeneko bietarik berriena da. XVIII. mendearen amaierara Juan Bautista Ezkiagak eraikia. 1796ko fogeran agertzen da lehenengoz, “etxe berria” dela adierazita. Urte berean, udalen arteko mugarri berriak jartzean, berriro aipatzen da etxe hau, eraikuntza berrikoa legez:

*“el primero, vajo las casas de Goitizes hacia el N de ellas; otro en las inmediaciones de dhas casas al poniente; otro encima de la casa torre de Amparan hacia el E de ella; otro bajo la caseria nueva de Esquiaga, en un arroyo; otro sobre las dhas casas en las inmediaciones del castañal de la casa de Zabala; y otro sobre la caseria de Urquisarria en la inmediacion de Mape”*¹⁰⁹⁷

1094 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 209.

1095 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y BUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1096 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1097 BUA. 1136. Libr. y recibos; 40.

Ezkiagabeko.

1749ko mapa batean¹⁰⁹⁸, Ezkiaga izeneko baserri bakarra agertzen da, zaharra. Hortaz, *Ezkiagabeko* izeneko, 1749 eta 1796 bitartean eraiki zen.

Ahozkoa: **“Eskizàbekó”** 077, 082, 084, 088, 090, 092
 “Eskizàrèbekó” 091
 “Bekò eskizá” 083

Idatzizkoa:

1796	<i>Esquiaga, nueva casa de</i>	BFA. Fg.
1796	<i>Esquiaga, caseria nueva de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos 40
1823	<i>Esquiaga menor, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1835	<i>Esquiaga becoa, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775
1846	<i>Esquiaga, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Esquiaga vecoa, Esquiaga menor, cas.</i>	BUA 5
1848-1852	<i>Esquiaga de abajo, cas.</i>	BUA 912/2. Juic. verb. 46
1854	<i>Esquiaga becoa, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1855	<i>Esquiaga de Abajo, Esquiaga Menor, cas.</i>	BFA. Bust 487/15 1b,6,6b,7,
1859	<i>Esquiaga vecoa, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Ezquiaga becoa, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1889	<i>Ezquiaga becoa, cas.</i>	BUA 881/12. Deslindes 16
1890	<i>Ysquiaga becoa, cas.</i>	BUA 881/12. Deslindes 27
1890	<i>Esquiaga becoa, cas.</i>	BusUA 72/2
1897-98	<i>Ezquiaga-becoa, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910	<i>Ezquiaga becoa, cas.</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1922	<i>Ezquiaga Becoa, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Ezquiaga, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Ezkiaga becoa, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Esquiaga, cas.</i>	BUA 1240/9. Lanás 2
1985	<i>Esquiaga-becoa, caseria</i>	GJE fk:12494 L149;32

1098 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

Ezkiagagoiko (baserria)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Ohar ling.: Ik Artika auzoko **Ezkiaga** baserria.

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. *Ezkiaga* izeneko bietarik zaharrena da; hor-tik 1796tik aurrera “*mayor*” deitua izatea, bestetik bereizteko. XIV. mendeko aipamena (Ik. **Ezkiaga, parajea**), inguruari dagokion arren, pentsa daiteke, agian, baserria dela pa-rajeari bere izena ematen diona. Mendeak garrenean, hor dago 1575eko aipamena baserri legez:

“*Y en beinte y seis días del dho mes de febrero del dho año de setenta y cinco (1575) prosequiendo la dha moxonera por la parte de hacia Esquiaga cerca y junto del moxon pertenecido de la dha casa de Esquiaga con su testigo y cruces y ansimismo hico poner y puso el moxon en la cavezera de Anparan*”¹⁰⁹⁹

1749ko mapa batean¹¹⁰⁰, *Ezkiaga* izeneko baserri bakarra agertzen da irudikatuta, hauxe; bestea, *Ezkiagabeko*, oraindik eraiki gabe baitzegoen.

Baserri hau *Ezkiaga* familiakoen jabetzakoa agertzen da XVII. eta XVIII. mendeetan eta azken mende honen amaieratik aurrera, Anparan familiakoak agertzen dira bertako jabe.

Ahozkoa:	“Eskizàgoikó”	077, 082, 084, 088, 090, 092
	“Eskizaràgoikó”	091
	“Goiko Eskizá”	083

Idatzizkoa:

1575	<i>Esquiaga, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 17
1577-78	<i>Hezquiaga, casa de</i>	BFA. K. 3174/6 160-165b
1578	<i>Esquiaga, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1579	<i>Esquiaga, casa de</i>	BFA. K. 3174/6 134-136b
1629	<i>Esquiaga, cas.</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 121b
1629	<i>Esquiaga, cas.</i>	BFA. BilUA.SZ 315/1/5
1629	<i>Ezquiaga, cas.</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1672	<i>Esquiaga, cassa y casseria de</i>	BEHA A-78/7-1 4
1682	<i>Ezquiaga, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Ezquiaga, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Ezquiaga, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Ezquiaga, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Pedro de Esquiaga, cas. de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1725	<i>Esquiaga, cassa y caseria de</i>	BUA AL. 1711-1727 243b-245
1737	<i>Esquiaga, cas.</i>	BFA. K. 2203/10
1745-46	<i>Esquiaga, cas.</i>	BFA. Fg.
1749	<i>Ezquiaga, cas.</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹¹⁰¹
1775-1831	<i>Esquiaga, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 35
1796	<i>Esquiaga maior, cas.</i>	BFA. Fg.
1800	<i>Esquiaga maior, cas.</i>	BFA. Bust 203/80 176b
1823	<i>Esquiaga mayor, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1834	<i>Esquiaga, cas.</i>	BFA. Bust 235/4 13
1835	<i>Esquiaga goicoa, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775

1099 VEKA. R.R. Ejec. C2497; 17.

1100 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1101 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1846	<i>Esquiaga, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Esquiaga, Esquiaga mayor, cas.</i>	BUA 5
1854	<i>Esquiaga, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1855	<i>Esquiaga de Arriba, cas.</i>	BFA. Bust 487/15 1b,6,6b,7,
1857	<i>Esquiaga, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 80
1859	<i>Esquiaga goicoa, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Ezquiaga goicoa, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1897-98	<i>Ezquiaga-goicoa, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1899	<i>Esquiaga atzecoa, cas.</i>	BAHP.N.BL 8296 654
1900	<i>Esquiaga-goicoa, cas.</i>	GJE fk:258 L5;2
1910	<i>Ezquiaga goicoa, cas.</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1922	<i>Ezquiaga Goicoa, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Ezquiaga, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Ezkiaga goicoa, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Ezquiaga goicoa, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1966	<i>Eguzquiaga goicoa, cas.</i>	GJE fk:4646 L53;26
1966	<i>Ezquiaga goicoa, cas.</i>	GJE fk:4646 L53;26

Ezkiagalarre

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ik Artika auzoko **Ezkiaga** baserria.

Oharrak: **Ezkiaga** eta **Urkisarri** baserrien artean, *Zabaleko* gainetik Bermeo alderantz.

Ahozkoa:	“Eskizalarrá”	091
	“Eskizalarré”	092
	“Eskizalárre”	090

Fandangoneko zubia

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Oharrak: **Artiketxe** eta **Paskualetxe** baserrien artean, **Landa** eta **Estrada** baserrietara ematen du bidea.

“En el termino de Artique-eche y entre el de Pascual-eche se alla un puente de madera donde se atraviesa el rio que baja del mismo para los caserios de Landa, molino de Estrada y caserío Garalde” ¹¹⁰²

Frantzune (baserria eta errota)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-3)

Ohar ling.: Baserriaren izena, Francisco Jauregizar, jabea zenaren izenetik dator. Hortik, *Franchua* edo *Franchoa* eta *Franchuene*. Ahoz, -u bokal itxiak, asimilazioz, -a > -e > Ø bilakatu du:

Frantzuene > *Frantzune*

/f/ fonema /p/ fonemak ordezkatu du, sarritan gertatzen den moduan (Ik. Demiku auzoan **Fradu** > *Pradu*, Mañu edo Artika auzoetan **Infernuerreka** > *Inpernuerreka*, Artika auzoan **Fandangone** > *Pandangone*).

Frantzune > *Prantzune*

Frantzune baserria eta errota, 1981.

Oharrak: *Frantzune* izenaz, leku berean zeuden etxea eta errota biak ezagutzen ziren. Etxea eta errota nagusia, elkarren ondoan zeuden; **Frantzuerekekaren** alde batera errota eta bestera etxea. Bigarren errota, *Errotatxiki* izenekoa, errekan beherago zegoen, haiek baino zerbait ekialderago. Gaur etxea besterik ez da geratzen.

Errota hau, XIX. mendearen erdialdean Francisco Jauregizarrek eraiki zuen. Ustez, XVIII. mendearen amaierara arte beste errota bat egon zen toki horretan (Ik. **Azkue**). 1843ko agiriak *Frantzune* eraikuntza berrikoa dela adierazten du¹¹⁰³ eta 1897-98ko Nomenklatorrak, berriz, 1885 inguruan eraikia dela; seguruenik azken datu hau, *Errotatxiki* izenekoari dagokio.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹¹⁰⁴.

Ahozkoa:	“Frantzuné”	066, 077, 080, 082, 083, 084, 085, 087, 088, 093, 120, 144
	“Prantzuné”	090, 091, 116

Idatzizkoa:

1843	<i>Frcº Jaureguizar, mol. de nueva planta de</i>	<i>BUA 39/1. Enajen. y conc.</i>
1845	<i>Franchoena</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1847-74	<i>Franchua, molino</i>	<i>BUA 5</i>
1850	<i>Franchoa</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>

1103 BUA. 39/1. Enajen. y conc.

1104 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

1855	<i>Franchua, molino</i>	BUA 39/29. Acreedores
1859	<i>Franchua, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Franchua, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Franchua, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1870	<i>Franchua, cauce de</i>	BUA 38. Leña
1875	<i>Franchua, molino</i>	BUA 244/7. Montazgos 9b
1878	<i>Franchua</i>	BUA 38/1. Leña 3b
1897-98	<i>Franchua, casa</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1897-98	<i>Franchuene-errota, molino</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1903	<i>Franchuena, molino</i>	BAHP.N.BL 8574 140
1922	<i>Anchua, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1923	<i>Anchua, molino</i>	BUA 404. Fincas Rusticas
1925	<i>Anchua, molino</i>	BFA. E. KZ. C/21
1928	<i>Franchuena, molinos de</i>	BUA 1324/4. Suministro de aguas 1
1928	<i>Franchuene, molinos</i>	BUA 1324/4. Suministro de aguas 2
1929	<i>Anchua, molino</i>	BFA. E. KZ. C/45
1934	<i>Anchua, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Franchuene, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Franchuene, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1960	<i>Franchuena</i>	BUA 471/3. Abast. de agua 1

Garalde (baserria)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: Bizitza bikoa. Auzoko baserri historikoetakoa da. 1548ko auzi batean, Santxo Martinez Garaldekoen alarguna, Juan Gonzalez Butroeko eta bere emazte Mari Perez Garaldekoen aurka agertzen da *Garaldeko* mahasti batzuk direla eta¹¹⁰⁵. XVII. mendean, Bidaetxea-Garalde familiakoa izan zen. Familia lerroa jarraituz, XVIII. mendean auziak eta zatiketak izan ziren eta ondokoak agertzen dira zatiren baten edo besteren jabe: Abaitua-Eizaga; Bidaetxea-Urtubei; Bidaetxea-Beotegi. XIX. mendean, liberalen aldean nabarmentzen zen Manuel Santos Txirapozuren jabetzan agertzen da baserria edo bere zati bat. 1836an karlistek bahitu egin zioten baserria, **Kafranka** baserriarekin batera¹¹⁰⁶. XX. mendean, azkenik, Lejarraga familiaren jabetzan agertzen da baserria.

Ahozkoa: “*Garaldé*” 066, 073, 076, 078, 080, 082, 083, 086, 090, 146
 “*Garálde*” 084

Idatzizkoa:

1578	<i>Garalde, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1623	<i>Garalde, casa de</i>	BEHA A-741/48-2 27b
1629	<i>Garalde, casa de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 928. Mojонера. 1749 144
1652	<i>Garalde, cas.</i>	BEHA A-79/7-3 2-5
1661	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. K. 3174/6
1682	<i>Garalde, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Garalde, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Garalde, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Garalde, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Garalde, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. Fg.
1727	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-81/13-13 2b
1729	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. K. 3174/6 70
1741	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-81/13-1 8

1105 VEKA. S.V. C1628-1.

1106 BUA. 37/3. Gubernativo; 71.

1744	<i>Garalde, cas.</i>	BEHA A-62/44-3
1745-46	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. Fg.
1746	<i>Aralde [sic], caseria de</i>	BFA. K. 1042/22 10
1746	<i>Garalde, caseria de</i>	BFA. K. 1042/22 15
1746	<i>Haralde, caseria de</i>	BFA. K. 1042/22 1
1748	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-81/14-19 4c
1748	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-82/9-3
1763	<i>Garalde, cas.</i>	BEHA A-82/9-3 40
1773	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-81/13-1 8
1774	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. K. 1251/16 30b
1774	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 2501/5. Datas 20b
1775-1831	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 6b
1779	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. Bust 206/64
1782	<i>Garalde, caseria de</i>	BUA 948/1. Reden. censos 12b
1791	<i>Garalde, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1793	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. Bust 171/41 4b, 5
1795	<i>Garalde, cas.</i>	BEHA A-62/44-3
1796	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. Fg.
1800	<i>Garalde, casa morada de</i>	BFA. Bust 294/5 99b
1804	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-60/43-1 2b
1804	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-81/14-16 2
1804	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. Bust 189/48 12b
1823	<i>Garalde, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Garalde, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1831	<i>Garalde, casa</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos 9-10b
1836	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 37/3. Gubernativo 71
1846	<i>Garalde, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Garalde, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Garalde, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 82b
1859	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1894	<i>Garalde, cas.</i>	BAHP.N.BL 7549 309b
1897-98	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1898	<i>Garalde, cas.</i>	BAHP.N.BL 8195 1306
1922	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1926	<i>Garalde, cas.</i>	GJE fk:1013 L14;66
1934	<i>Garalde, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 1240/10. Trigos 30
1944	<i>Garalde, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Garalde (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Garalde** baserriaren ingurua.

Ahozkoa: “**Garaldé**” 066, 073, 076, 078, 080,
082, 083, 086, 090
“**Garálde**” 084

Idatzizkoa:

1542	<i>Garalde, viñas en</i>	VEKA S.V. C1628-1
1643	<i>Garalde, tierra en</i>	BFA. Bust 180/24
1646	<i>Garalde, terreno en</i>	BFA. Bust 201/210 199
1846	<i>Garalde, argomal de</i>	BFA. Bust 682/14 11
1910	<i>Garalde, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1923-24	<i>Garalde, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1944	<i>Garalde, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1966	<i>Garalde, monte argomal</i>	GJE fk:1617 L22;138

Garalde baserria, 1981.

Garaldegane (saila)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Garalde** baserriaren goialdea.

Idatzizkoa:

1980

*Garalde gane, heredad**GJE fk:10581 L113;120***Gaztañabakarra** (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Ohar ling.: 'Gaztaña' + 'bakar'. Artikulua hartzen duenetakoa da. Leku-izen honetako lehenengo osagaiko azken bokala itxi egin da (-a > -e), sudurkari palatalaren eraginez.

*Gaztañabakarra > Gastañebakarra*Oharrak: **Enparane** baserriaren hego-ekialdean, **Errekatxu** buruan, Mundakako lurretan.Ahozkoa: **"Gastañebákarra"** 083**Gaztañadi** (basoa)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: **Erramuene** baserriari lotutako saila. 1939koak, **Nafarrola** baserrien aurrealdean jartzen du sail hau.

Idatzizkoa:

1897	<i>Gastañadi, monte castañal</i>	BAHP.N.BL 8182 606
1910	<i>Gastañadi, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Gastañadi, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1939	<i>Gastañadi, monte castañal</i>	GJE fk:184 L4;27
1944	<i>Gastañadi, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Gaztañadi (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Garalde** baserriari lotutako saila.**Idatzizkoa:**

1910	<i>Gastañarri, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1923-24	<i>Gastañadi, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1926	<i>Castañarri, heredad</i>	GJE fk:1013 L14;66
1944	<i>Gastañarri, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Gaztañazabalaga (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Zulueta** baserriari lotutako saila**Idatzizkoa:**

1910	<i>Gastaña-zabalaga, monte bajo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Gastaña-zabalaga, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1944	<i>Castañazabalaga, mtes. castañosales y robledales</i>	GJE fk: 1026 L14;99
1944	<i>Gastaña-sabala, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Goiko larre (saila)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Oharrak: **Artika** auzoa eta **Zarran** artean dagoen bizkarrean, **Zarranburu** aldean.

Ahozkoa:	“Larré”	074
	“Goiko larrá”	074

Idatzizkoa:

1910	<i>Goicolarra, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1944	<i>Goicolarra, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Infernuerreka (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Ezkiagako erreka**, **Artikerrekara** jo baino lehenago dagoen inguru malkartsua. Bermeo eta Busturia arteko muga dago:

“Terreno denominado Ympernu-errega en el barrio Artigas entre Bermeo y Busturia (barrio de San Bartolome), parte monte y parte pastizal” ¹¹⁰⁷

Idatzizkoa:

1899	<i>Infernuerreca, arroyo que baja a</i>	BAHP.N.BL 8296 653
1966	<i>Ympernu-errega, terreno denominado</i>	GJE fk:4495 L51;193

Intxuspe (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Tribiz** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1958

Ynchuspe, heredad

GJE fk:2680 L35;25

Iñurrieta (saila)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Oharrak: **Bengoetxe** eta **Arreta** baserrien goialdean, ekialdetik.

Ahozkoa:

“Iñurrieta”

076

Idatzizkoa:

1910

*Iñurrieta, heredad*BUA 866. *Fincas rústicas*

1944

Iñurrieta, heredad

BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Irabiene (baserria)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Izen honetan, asimilazioz, bokal irekia itxi egin da (-a- > -e- > -i-), ondoko bokal itxiekin berdindu arte:

Irabien > Irebien > Iribien

Hiatoan dauden bokal bien artean epentesia txertatu da, -i- bokal itxiaren ostean:

Iribien > Iribizen

Kontsonantez bukatutako leku-izenetan gertatzen den moduan, -e paragogikoa erakusten du:

Iribizen > Iribizene

Oharrak: Auzoko baserri historikoa. XVII. mendean, Landetxo familiakoa izan zen lehenago eta Arostegikoa gero. Herentziaz jasota, Mendoza familiakoa agertzen da XVIII. mendean eta XIX. ean, Goienetxea familiako jabetzakoa.

XVII.-XVIII. mendeetan, gaur desagertuta dagoen beste *Irabiene* baserri baten berri dago, (Ik. **Irabienetxikerre**); hortik, 1702 eta 1703ko “*Yrabien la mayor*” izenaz deitzea. Bestalde, *Irabieneko burdinola* baten aipamena ere egiten da XVIII. mendean (Ik. **Landagoiko / Martena**).

Ahozkoa:

“Iribizene”073, 075, 076, 077, 078,
080, 082, 083, 084, 090

Idatzizkoa:

1578

Yrabien, casa de

VEKA R.R. Ejec. C2497 49

1629

Yrabien, casa de

VEKA S.V. C1086 157b-165

1629

*Yrabien, casa de*BUA 928. *Mojonera. 1749 32-32b*

1643

*Yrauien, cassa y caseria de*BFA. *Bust 536/5 193b*

1682

Yrabien, cas.

BUA AL. 1680-1710 31b-34b

1701

Yrabien, cas.

BUA AL. 1680-1710 235b-237

1702

Yrabien la mayor, cas.

BUA AL. 1680-1710 275-281b

1703

Yrabien la mayor, cas.

BUA AL. 1680-1710 320-325b

1704

*Yrabien, cas.*BFA. *Fg.*

1723

Yrabien, caseria de

BUA AL. 1711-1727 123b

1745-46

*Yrabien, cas.*BFA. *Fg.*

1747

*Yrabien, ferreria y casa de*BFA. *Bust 524/5*

1764

Yrabien, cas.

BAHP.N.EFA 3415 403b

1775-1831	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 57</i>
1791	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BEHA A-78/4-1 1-1b</i>
1796	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1825	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1834	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BFA. Bust 235/4 13</i>
1847-74	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1850	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1854	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 81</i>
1859	<i>Yribien, cas.</i>	<i>BUA 5. Nuevo Nomenclator</i>
1860	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles (1860)</i>
1896	<i>Irabien, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7553 948-974b</i>
1897-98	<i>Irabien, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1901	<i>Irabien, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8570 209</i>
1910	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1922	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1934	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Iribijene, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1941	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>GJE fk:1108 L15;167</i>
1944	<i>Iribiyene, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Irabiene (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Irabiene** (baserria).

Oharrak: **Irabiene** baserriaren ingurua.

Idatzizkoa:

1787	<i>Yrauien Barrena, término</i>	<i>BUA 990/1. Recibos 16</i>
1897	<i>Irabien, termino</i>	<i>BAHP.N.BL 8183 1295b</i>
1944	<i>Irabien, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1968	<i>Yrabien, término de</i>	<i>GJE fk:5065 L57;1</i>

Irabienetxikerre (baserria)

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Irabiene** (baserria).

Oharrak: XVIII. mendearen hasieratik aurrera galtzen da bere arrastoa. Seguruenik, **Irabiene** baserriaren inguruan egon zen. Inguruan, errota bat ere izan zen. Izan daiteke etxe hau eta errota bat bera izatea, azken honen erreferentzietan ez baitira agertzen XVII. mende amaierakoak eta XVIII.aren hasierakoak (Ik. **Landagoiko**)

Idatzizkoa:

1682	<i>Yrabien la menor, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 31b-34b</i>
1701	<i>Yrabien la menor, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 235b-237</i>
1702	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Yrabien, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 320-325b</i>

Irabienondo (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Irabiene** (baserria).

Oharrak: **Irabiene** baserriaren aurrealdea. **Artiketxe** baserriari lotutako saila, hortik “campa Articoeche” deitza 1843ko agiriak. Agiri honetan adierazten denez, lehen gerra karlistaren garaian, auzoko batzarrak egiten ziren landa honetan:

“Castañal o campa que existe frente a la casa de Yrabien denominada Articoeche que ha servido de uso inmemorial para punto de reunion de los habitantes del varrio y diversiones. (...) [hala ere, jabeak zera esaten du] si bien se han realizado en ella reuniones y diversiones ha sido durante la guerra civil terminada en Bergara y no de tiempo inmemorial(...). [horregatik, jabeak] quiere proceder a su cierre”¹¹⁰⁸

Ahozkoa: **“Iribizenóndo”** 073

Idatzizkoa:

1843	<i>Articoeche, campa</i>	BUA 920. Actas de concil. 114b
1910	<i>Irabiien-aurre, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1944	<i>Irebien-aurre, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Iragorri (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: ‘Ira’ + ‘gorri’. Lehenengo osagaiko *-i-* bokal itxiak eragindako asimilazio prozesua dela eta, bokal irekia itxi egin da:

Iragorri > Iregorri > Irigorri

Oharrak: **Paskualetxe** eta **Bonbillarte** baserrien artean, **Trake** gainean.

Ahozkoa: **“Iregorri”** 066
“Irigorri” 073, 074

Idatzizkoa:

1869	<i>Iragorri, jaro</i>	GJE fk:526 L8;67
1894	<i>Iragorri, heredad</i>	BAHP.N.BL 7549 452b
1910	<i>Iragorri, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1944	<i>Iragorri, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1984	<i>Iragorri, heredad y jaro castaño</i>	GJE fk:12183 L145;38

Iraebagia (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: ‘Ira’ + ‘ebagia’. Elkarketan, ondoan geratu diren bokalek *-ae-* > *-e-* egin dute:

Iraebagia > Irebagia

Bokal arteko *-g-* belare ahostuna galdu egin da. Eta artikuluaurrean *-i-* bokal itxiaren ostean epentesia txertatu da, hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek artikulua gradu batean itxi du (*-a* > *-e*):

Iraebagia > Irebagia > Irebaia > Irebai3a > Irebai3e

Oharrak: **Urkisarri** baserriaren gainean, bere hegoaldetik.

Ahozkoa: **“Irébaize”** 090

Itopea (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Urkisarri** baserriaren behealdean, bere iparraldetik, *Goiko erreka* ondoan.

Ahozkoa: “*Itxópie*” 091

Kafranka (baserria)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: **Almika** leku-izenaren moduan, *Kafranka* da aldaera zaharrena. Gero, bokal arteko belare ahoskabea (-k- > -g-) ahostun egin da.

Kafranka > *Kafranga*

Almika izenarekin gertatzen den bezala, ahostuna den aldaerak ez du arrakastarik izan (idatziz ez bada), gaur egunera *Kabranga* edo antzeko aldaerarik bizirik ez da heldu eta.

XVIII. mendearen erditik aurrera, -fr- kontsonante multzoa, -br- bilakatu da:

Kafranka > *Kabranka*

Azken hau izan da oinarria beste izen hauek eratzeko: *Kabrakondo*, *Kabrankako masti-jek*, *Kabránkaganie*.

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoak. Baserri hau, Busturiako jatorridun Uriarte-zurbituaga jauntxo familiaren jabetzakoa izan zen, **Flores**, **Kurtzieta**, **Agirre** eta **Azatarrotxu** baserriak bezala. XVIII. mendearen erdialdetik aurrera, Txirapozu familiaren jabetzan agertzen da. XIX. mendean, liberalen aldean nabarmendu zen Manuel Santos Txirapozuren jabetzakoa izanik, **Garalde** baserria bezala, 1836an karlistek bahitu egin zioten¹¹⁰⁹.

Ahozkoa: “*Kabranká*” 063, 078, 079, 080, 083,
084, 086, 090, 146
“*Kafranká*” 073, 076, 077, 080, 082
“*Kabránka*” 115

Idatzizkoa:

1514	Ca..[hautsita] <i>franca</i> , caseria de	BIBL Fog1514 235
1657	<i>Cafranca</i> , cassa y caseria de	BAHP.N.LLA 5192 maiatz2
1682	<i>Cafranca</i> , cas.	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Cafranca</i> , cas.	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Cafranca</i> , cas.	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Cafranca</i> , cas.	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Cafranca</i> , cas.	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1729	<i>Cafranca</i> , caseria de	BEHA A-61/44-1 7
1737	<i>Cafranca</i> , caseria de	BEHA A-741/48-2
1745-46	<i>Cafranga</i> , cas.	BFA. Fg.
1765	<i>Cafranca</i> , cas.	BAHP.N.AMA 2848 urri15
1767	<i>Cafranga</i> , cas.	BFA. Bust 80/79
1775-1831	<i>Cafranga</i> , cas.	BUA 915. Hipotecas. 1775 6
1791	<i>Cabrianga</i> , cas.	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Cafranga</i> , cas.	BFA. Fg.
1800	<i>Cafranga</i> , caseria de	BFA. Bust 294/5 12b
1823	<i>Cafranga</i> , casa de	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Cafranca</i> , cas.	BEHA A-78/4-1
1836	<i>Cafranga</i> , cas.	BUA 37/3. Gubernativo 71
1836	<i>Cafranca</i> , cas.	BFA. Bust 495/84
1841	<i>Cafranga</i> , casa y caseria de	BFA. Bust 712/2 90b
1846	<i>Cafranca</i> , caseria de	BEHA A-758/2-53-0

1109 BFA. Bust. 495/84 eta BUA. 37/3. Gubernativo; 71.

1847-74	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Cafranga, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 82b
1859	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1895	<i>Cafranga, cas.</i>	BAHP.N.BL 7550352
1897	<i>Cafranga, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 606
1897-98	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1903	<i>Cafranga, cas.</i>	BAHP.N.BL 8574 551
1910	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1922	<i>Cafranga, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Cafranga, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Cafranga, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Kafranga, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1950	<i>Cafranga, caseria de</i>	GJE fk:2173 L28;139

Kafrankako errota

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Kafranka** baserria.

Oharrak: Gaur ez da ezagutzen *Kafrankako* errotarik edo izen hori duenik. Errotatzat ematen den arren, beharbada, 1637ko agiriak aipatzen duena, ez da irakurri behar errota legez. Honela azaltzen du:

“Se le cargan 69 reales que ha recogido de limosna de casa en casa para ayuda de las campanas y no han pagado el de Urquisaria, Achoaren, Arreta y el de Echecharrieta y la de Gojencale y Perichote Piper y Eguia y Morteruzza, San Juan del Castillo, Gojenechea, Lupetegui y Pedro Luis de Vidaechea, marina de Aguirre y los molinos de Maçalaria y Errotaçarra y el molino de Juan de Landecho y el de Cafranca y el de Achoaren y el de Tribiz.” ¹¹¹⁰

1682koa, argiagoa, udal errepertimenduetakoa da eta **Almikako** elizateko baserriak -*Kafranka* baserria barne- zerrendatu ondoren, errotarien berri ematen da, honela:

“molineros: molino de Alboniga, Mazaleriaga, Tellaerrotta, Modorra, Ugarte, Zelaya, Estrada, Arostegui y Munitiz, el de Velendiz, Cafranca, Achoaren” ¹¹¹¹

Azkenik, A. Zabalaren aipamena, 1682koaren erreferentzia da.

Idatzizkoa:

1637	<i>Cafranca, el [molino?] de</i>	BEHA A-78/6-6
1682	<i>Cafranca, el [molino] de</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1928	<i>Cafranga, molino de</i>	BIBL ZbA2 423

Kafrankagane (sola)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Kafranka** baserria.

Oharrak: **Kafranka** baserriaren mendebaldean, errepidearen gainean, **Etxebarriagarantz**.

Ahozkoa: **“Kabrankagánie”** 086

¹¹¹⁰ 1637. BEHA. A-078/6-6.

¹¹¹¹ 1682. BUA. AL. 1680-1710; 31b-34b.

Kafrankako mastiak (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Kafranka** baserria.Oharrak: **Kafranka** baserriaren mendebaldean, **Etxebarriaga** azpian.Ahozkoa: **“Kabrankako mástizék”** 063

Idatzizkoa:

1910	<i>Beco-masti, viñedo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Erdico-masti, viñedo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Goico-masti, viñedo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>

Kafrankondo (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Kafranka** baserria.Oharrak: **Kafranka** baserriaren aurrealdea.Ahozkoa: **“Kabrakóndo”** 081

Idatzizkoa:

1766	<i>Cabranca, castañal en</i>	<i>BFA. Bust 118/3 2b, 72</i>
1895	<i>Cafranga, punto arbolar</i>	<i>BAHP.N.BL 7550 353</i>
1897	<i>Cabra-ondo erramuena, heredad</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 606</i>
1910	<i>Cafranga-alde, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Cafranga-alde, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Cabra-ondo, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Kabra-ondo, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1939	<i>Cabraondo o Erremuena, heredad</i>	<i>GJE fk:184 L4;27</i>
1944	<i>Cabranca-ondo, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1946	<i>Cafranga-aurre, heredades</i>	<i>GJE fk:1577 L21;244</i>

Kamiñondo (sola)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Atsoarene** eta **Kafranka** baserrien artean, **Akerrota** aurrean.Ahozkoa: **“Kamiñóndo”** 081**Kañua** (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Nafarrologoiko** baserriari lotutako saila. Seguruenik, **Probostuena/Majerine** baserri inguruan, baserri honi, 1938-39an, *Canhuene* esaten baitzaio.

Idatzizkoa:

1910	<i>Canua, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>

Karabigane (saila)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Ohar ling.: ‘Karabi’ + ‘gane’. Ik. Demiku auzoko **Karabia**.

Oharrak: **Ezkiagagoiko** baserri ondoan.

Ahozkoa: **“Karabigáne”** 092

Idatzizkoa:

1900	<i>Carabi-goico-soloa, heredad</i>	<i>GJE fk:258 L5;2</i>
1910	<i>Carabigoico-soloa, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Barabi-goico-arloa, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1985	<i>Garabigane, prado</i>	<i>GJE fk:12494 L149;32</i>

Karabiko landako zubia

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: Ik. Demiku auzoko **Karabia**.

Oharrak: **Basabe/Txukene** ingurukoa izan daiteke, baserri honen sail bat **Karabiko solo** baita. Hala ere, esan behar da, *karabi* oso izen arrunta dela toponimoetan eta beste inguru bat izan daitekeela.

Idatzizkoa:

1897	<i>Carabicolanda, puente</i>	<i>BUA 9. Puentes. Artigas</i>
1901	<i>Carabicolanda, puente</i>	<i>BUA 9. Puentes. Artigas</i>
1928	<i>Carabicolanda, puente de</i>	<i>BIBL ZbA2 535</i>

Karabiko solo

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: Ik. Demiku auzoko **Karabia**.

Oharrak: **Txukene** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1910	<i>Carabico-solo, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Carabico-solo, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1922	<i>Carebisolochu, heredad</i>	<i>GJE fk:2307 L30;44</i>

Karabitxu (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-3)

Ohar ling.: ‘Karabi’ + ‘gane’. Ik. Demiku auzoko **Karabia**.

Oharrak: **Tribiz** baserriaren goialdean, bere hegoaldetik.

Ahozkoa: **“Karábitxu”** 090

Kontzeneburu (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Oharrak: **Txukene** baserriaren goialdea, ekialdetik. *Txukene*, XIX. mendearen erdialdean *Kontzene* izenez ere ezagutzen zen.

Ahozkoa: **“Kontzenebúru”** 074

Idatzizkoa:

1869	<i>Conceneburu, jaro</i>	<i>GJE fk:526 L8;67</i>
1894	<i>Conceneburu, termino</i>	<i>BAHP.N.BL 7549 454</i>
1900	<i>Concenaburu, jaral</i>	<i>BAHP.N.BL 8360 279</i>

1910	<i>Conzene-buru, heredad</i>	BUA 1435. <i>Fincas rústicas</i>
1942	<i>Concenaburu, jaral</i>	GJE <i>fk:527 L8;71</i>
1944	<i>Conzeneburu, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1984	<i>Concenaburu, heredad, jaral y monte</i>	GJE <i>fk:12184 L145;42</i>

Kurtzeko landa (bizkarra)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Oharrak: **Ezkiaga** baserrien goialdean, *Zabale* gainean.

Ahozkoa:	“Kurtzeko lánda”	092
	“Kurtzeko lándie”	090
	“Sabaleko kurtzé”	090

Landa (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: **Enparane** baserriaren hegoaldean.

Ahozkoa:	“Lánda”	083

Landabbarri (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Frantzune** baserriari lotutako saila.

Ahozkoa:	“Landabbarri”	087

Idatzizkoa:

1910	<i>Landabbarri, heredad</i>	BUA 1435. <i>Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Landabbarri, heredad</i>	BUA 404. <i>Fincas rústicas</i>

Landagoiko (errota)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: *Landagoiko*, *Zelaiagoiko*, *Irabieneko errota*, *Zubia* eta XIX. mendean, *Martena* izenekin azaltzen diren aipamenak, errota edo burdinola bera direla uste da. 1862an galtzen da errota honen arrastoa. Seguruenik **Irabiene** baserritik hurbil egon zen; horrela ematen du aditzera, erroten zerrendetako ordenak. XVIII. mendera arte, Arostegi familia-koen jabetzakoa izan zen.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹¹¹².

Idatzizkoa:

1578	<i>Celaya de arriva, molino de</i>	VEKA <i>R.R. Ejec. C2497 17</i>
1637	<i>Juan de Landecho, molino de</i>	BEHA <i>A-78/6-6</i>
1741	<i>Ana Mª Josepha de Arostegui, molino de</i>	BFA. <i>K. 1062/20</i>
1745-46	<i>Zelaia, molino</i>	BFA. <i>Fg.</i>
1747	<i>Yrabien, ferrería de</i>	BFA. <i>Bust 524/5</i>
1775-1831	<i>Zubia</i>	BUA 915. <i>Hipotecas. 1775 67</i>
1791	<i>Landa, molino</i>	BEHA <i>A-78/4-1 1-1b</i>
1796	<i>Zubia, molino de</i>	BFA. <i>Fg.</i>

1825	<i>Landa goicoa, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1842	<i>Landa goicoa ó Yrabien, molino de</i>	BUA 920. Actas de concil. 6
1845	<i>Zubilanda, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1850	<i>Zubilanda, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1859	<i>Martena, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Martena, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Martena, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua

Landagoikoko zubia

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: **Landagoiko** inguruan izan zen zubi hau, seguruenik, **Irabiene** inguruan. 1846an, hondatu ondoren, auzokoek berreraikitzea eskatu zutena:

“Sobre destrucción y reparacion del puente de Landa, el de arriba, solicitado por vecinos del barrio Artigas” 1113.

Idatzizkoa:

1846	<i>Landa el de arriba, puente de</i>	BUA 968/6. Ornato público 135

Landaluze (landa)

Kokapena: Artika; X. mapa (D-2)

Oharrak: **Paradako landan**, Bermeo eta Busturia arteko muga egiten duen bizkarrean.

Ahozkoa:	<i>“Landalusé”</i>	085
	<i>“Landalúse”</i>	092

Landaondo (bizkarra)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Oharrak: **Landa** baserriaren goialdean, ekialdetik, **Goiko larreko** azpia.

Ahozkoa:	<i>“Landaòndoko solué”</i>	073
	<i>“Landaóndo”</i>	074

Landatxu (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-3)

Oharrak: **Tribiz** baserriaren behealdean, iparraldetik. Honela aipatzen du 1681eko agiriak:

“En la casa y caseria de Nafarrola la menor que esta mas arriba de la otra Nafarrola la mayor (...) sus tierras de los terminos llamados belaucu y landachu” 1114

Ahozkoa:	<i>“Landatxú”</i>	086, 088, 089, 090, 091, 119

Idatzizkoa:

1681	<i>Landachu, término de</i>	BFA. K. 377/8 31,32
1896	<i>Landachu, heredad</i>	GJE fk:984 L13;217
1910	<i>Landachu, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Landachu, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas

1113 BUA. 968/6. Ornato público; 135.

1114 BFA. K. 377/8; 31,32.

1923-24	<i>Landachu, heredad</i>	BUA 404. <i>Fincas rústicas</i>
1944	<i>Landachu, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Landatxu (basoa)

Kokapena: Artika; XI. mapa (B-1)

Oharrak: **Ezkiagagoiko** baserri ondoan.Ahozkoa: **“Lándatzu”** 092

Idatzizkoa:

1899	<i>Landa, heredad</i>	BAHP.N.BL 8296 653b
1910	<i>Landachu, heredad</i>	BUA 1435. <i>Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Landachu, heredad</i>	BUA 404. <i>Fincas rústicas</i>
1944	<i>Landachu, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Larrañe (saila)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: **Enparane** baserrikoa.Ahozkoa: **“Larriñé”** 083**Lauaritzeta** (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: ‘Lau’ + ‘(h)aritz + -eta. Bokal arteko -r- dardarkari bakuna galdu egin da (-r- > Ø):

Lauaritzeta > *Lauaitzeta*Oharrak: **Urkisarri** baserriaren goialdea.Ahozkoa: **“Lauaitzeta”** 091**Lezak** (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: **Enparane** baserriaren hegoaldean, Busturiko lurretan; **Errekatxuko** hegoaldeko iturriaren sorburuan.Ahozkoa: **“Lésak”** 083**Leixarreta** (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: Aldaera bi jaso dira, -txu txikigarria duena eta ez duena. -ei- diptongoak -i- bilakatzeko joera du. Izen honetan, berriz, -ei- > -e- bilakatu da.

Leixarreta > *Lexarreta* (Ik. ahozko *Lexartzuta*)Oharrak: **Urkisarri** baserriaren hegoaldean, erreka ondoan.Ahozkoa: **“Leixárreta”** 085, 091**“Lexártzuta”** 085

Lubarritxu (sola)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: **Enparane** baserriaren behealdean, bere mendebaldetik; **Erramuene** gainean.

Ahozkoa:	<i>“Lubárritxu”</i>	083, 093
	<i>“Lurbarri”</i>	083

Luberri (sola)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. San Andres auzoko **Lubarri**.Oharrak: **Akerrota** baserriaren gainean, bere ekialdetik.

Ahozkoa:	<i>“Lubéri”</i>	081

Lukizuloa

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: ‘Luki’ + ‘zillo’. Ik. Artika auzoko **Zulueta**.Oharrak: **Enparane** baserriaren iparraldetik, **Urreztia** izeneko parajea, haitzetan da-goen zuloa.

Ahozkoa:	<i>“Lúkisilluè”</i>	083

Makatzeta (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: Agiriek deskribatzen duten neurrian kokatu da. 1799ko erreferentziak, Bermeoren eskumeneko baso legez eta **Tribizkoerrotarekin** mugakide agertzen du paraje hau; eta, 1801ekoak, *Macazeta* izeneko otadiaren mendebaldeko mugatzat, **Tribizkoerrotako** presara jaisten den erreka jartzen du.

Idatzizkoa:

1799	<i>Macaceta, monte jurisdiccional</i>	<i>BIBL. SFTB</i>
1801	<i>Macazeta, término de</i>	<i>BFA. Bust 203/144 147</i>

Mastia (saila)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Ohar ling.: ‘Ma(h)ats’ + -di. Izena -i bokal itxiz amaitutakoa denez, artikularen aurrean epentesia txertatu da, hiatoa apurtzeko:

Mahasti + -a > Mastia > Mastiza > Mastize

Oharrak: **Garalde** baserriaren goialdean, bere ipar-ekialdean.

Ahozkoa:	<i>“Mástize”</i>	082

Mazaleriaga (etxea, errota izandako tokian eraikia)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: Ugarien agertzen den aldaera *Mazaleria* izan arren, *Mazaleriaga* aldaeraren alde egin da fitxa buruan jartzeko. Artikulua balitz amaieran legokeena, aurreko bokal itxiak asimilatu egingo luke, eta -a > -e bihurtuko luke. -aga leku-atzizki murriztuaren aurrean gaudenez, bokal itxiak ezin du asimilatu (Ik. **Ezkiaga** Artikan, **Madariaga** Arranotegin, **Etxebarriaga**, Almikan). Leku-atzizkiko bokal arteko -g- belare ahostuna ahuldu ostean, galdu egin da (-g- > -r- > Ø). Ahoz oraindik jaso da leku-atzizkia, ahulduta baina galdu gabe.

Mazaleriaga > *Masaleri3aga* > *Masaleri3ara* > *Masaleri3a*

Iratziz jasotako aldaerei begiratuta, -aga leku-atzizkia batzuetan agertzen da eta beste askotan ez. Horrek, gutxika sartu izan dela erakusten du (Ik. Arranotegi auzoko **Altzurraga**).

Aldaera zaharrenei begiratu gero, asimilazio prozesuaren ondorioz, *Mazaleria* > *Mazalaria* bilakatu da (ahoz *Mazalari3a*).

XIX. mendean, aldaera bik, -i- bokal itxiaren ostean epentesia erakusten dute, hiatoa apurtzeko. Ordurako, -aga leku-atzizkiko belare ahostuna galduta dago, edo ez dago leku-atzizkirik. Aldaeretako batek bokal arteko -r- dardarkari bakuna galdu du, eta hiatoan dauden bokalek diptongatu ondoren, -ei- > -i- egin dute:

Mazaleria > *Masaleri3a* > *Masalei3a* > *Masali3a*

Beste aldaera hau ere, *Maseli3a*, asimilazio prozesuaren eraginez sortutakoa da. Bertan, bokal irekia itxi egin da (-a > -e):

Masali3a > *Maseli3a*

Badago berriemate bat leku-atzizkiaren aurreko -eria atzizkiko bukaerako -a bokala asimilatzen duena: *Masalei3e* eta *Masalei3era* esaten du.

Oharrak: Lehenago errota egon zen lekuan, gaur etxe modernoa dago. Errota honen aipamen goiztiarrena XVI. mendekoa da. XVII.ean, Belendiz familiaren jabetzan agertzen da, eta 1682an, Elbira Belendizkoren herentziaren konponketa batean, Mari Juan Belendizkoak eta bere seme Juan Ignacio Arostegikoak, beraiena zen *Mazaleriagako* errotape-tik, beheargo, **Boluetan**, eraikitzeko zen errota berriari, ura ematea onartzen dute.

“Yten es condición de comun consentimiento de dhos sres. Diego de Abaroa y Juan Ignacio de Arostegui que atento se le ha adjudicado a dho Juan Ignacio el molino de Rotabarría, que dho J. Ign. y Dª Mari Juan de Velendiz, su madre, aian de dar a dho Diego desde el estolde de su molino llamado Mazaleria aguas para poder fabricar en termino de dho don Diego que es en el que llaman de Boluetas otro molino para el dho don Diego Andres y las dhas aguas o calces se haian de conducir desde el dho estolde hasta dha fabrica que dho don Diego ha de hacer de nuevo molino en dho termino de Bolueta por la heredad de los dhos Juan Ignacio y su madre que esta detras del dho su molino de Mazaleria” ¹¹¹⁵

XVIII. mendean, Belendizkoetatik, herentziaz, Arostegi familiaren jabetzara igaro zen errota eta, XIX.ean, Uhagon familiakoena agertzen da. Azkenik, XX. mendean, Uhagon eta Aberasturi familien esku egon zen, harik eta gaur dagoen etxea eraiki arte. Gaur *Etxebarriane*ko *txaleta* legez ezagutzen da.

Ahozkoa:	“Masalei3erá”	066
	“Masalei3á”	076, 078, 080, 082, 090
	“Masalei3é”	066
	“Masali3á”	074, 084, 093
	“Maseli3ará”	082
	“Maseli3á”	074, 077
	“Masalari3á”	083

Idatzizkoa:

1578	<i>Mucalaria, molino</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1628	<i>Mazaleria, molino de</i>	BUA 1150/1. Culto y Clero 303b
1629	<i>Maçalaria, molino de</i>	BIBL RC.Bus 120
1629	<i>Mazaleria, molino</i>	BFA 315/1/5
1629	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 151b
1637	<i>Maçalaria, molino de</i>	BEHA A-78/6-6
1643	<i>Mazaleriaga, molino</i>	BFA. Bust 180/72 185
1663	<i>Macaleria, molino de</i>	BFA. K. 413/13 49b
1663	<i>Masaleria, molino de</i>	BFA. K. 413/13 32b
1682	<i>Mazaleria, molino de</i>	MAHN C.C. 4228 41
1682	<i>Mazaleriaga, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Mazaleria, molino de</i>	BFA. Fg.
1733	<i>Masaleria, molino de</i>	BUA 1161/6. Cancel. de censos 80
1745-46	<i>Mazaleria, molino de</i>	BFA. Fg.
1763-1846	<i>Mazaleria, molino de</i>	BUA 39/1. Enajen. y conc. 1
1783	<i>Mazaleria, casa molino de</i>	BFA. Bust 669/2 6
1791	<i>Mazaleria, molino de</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1793	<i>Mazaleria, molino</i>	BFA. Bust 146/2 3b
1796	<i>Mazaleria, molino</i>	BFA. Fg.
1804	<i>Mazaleria, molino de</i>	BEHA A-700/10-2
1825	<i>Mazaleria, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1828	<i>Masaleria, molino de</i>	BEHA A-64/12-6 6
1847-74	<i>Masaleria, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Masaleria, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Masaleria, molino</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Masaleria</i>	BUA Padron 1851(3) 85
1859	<i>Masaleria, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Masaleria, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Masaleria, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1895	<i>Masaleria, molino</i>	BAHP.N.BL 7551 834b
1897-98	<i>Mazaleriya, molino</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1922	<i>Mazaleria, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Masaleria, molino de</i>	BUA 881/12. Deslindes 5
1928	<i>Mazaleria, molino</i>	BIBL ZbA1 240
1934	<i>Mazaleria, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Mazaleria, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1961	<i>Mazaleria, molino</i>	GJE fk:3344 L40;245

Mazaleriaga (parajea)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Mazaleriaga**.Oharrak: **Mazaleriaga** errota egon zen ingurua.

Idatzizkoa:

1843	<i>Maselaia, Maselaya, viñedo en</i>	BFA. Bust 584/4 30b,31
1860	<i>Masaleria</i>	BUA 888/18 1
1904	<i>Masaleria, monte en</i>	BAHP.N.BL 8576 1112b

Mazaleriagaburu (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (A-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Mazaleriaga**.Oharrak: **Mazaleriaga** gainean, **Bidarte** baserriaren behetik.

Idatzizkoa:

1896	<i>Mazalariya-buru, robledal</i>	BAHP.N.BL 7553 948-974b
1910	<i>Mazalariburu, jaral</i>	BUA 1032. <i>Fincas rústicas</i>

Mazaleriagako zubia

Kokapena: Artika; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Mazaleriaga**.

Oharrak: **Mazaleriaga** aurrean. 1893an, **Artika** auzoan harrizko hiru zubi zeuden, besteak garai haretan, antza, olezkoak ziren; guztira, Bermeon, bost ziren harrizko zubiak (Ik. **Erregiñazubi**).

Zabalak, 1928an, gehiago zehazten du:

“Los puentes que salvan el rio Artigas radican en Mazaleria, Olacua, Alzuaren y Chuca a los que se suman los de Carabolicolanda y Achoena, fabricados en 1903” ¹¹¹⁶

Idatzizkoa:

1893	<i>Mazaleriya, puente de</i>	BUA 1288/9. <i>Carreteras 3b</i>
1897	<i>Mazaleria, puente</i>	BUA 9. <i>Puentes. Artigas</i>
1928	<i>Mazaleria, puente de</i>	BIBL ZbA2 535

Mendiola (otadia)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Tribiz** gainetik edo **Arranotegiko** ingururen batean. 1578an, Manuel Sanpayo exekutoreak jarritako mugarriketan aipatzen da leku-izen hau. Hona hemen pasartea:

“(…) dende a un monxon grande de piedra questa entre los dos rios que llaman de Aquillotegui y Arranotegui que los dhos testigos declararon ser el contenido en la executoria y ser sitio y monxon que dibide los dhos terminos y jurisdiccion = Y deste monxon se fue a otros questa yendo del dho monxon de Aquilotequi al monxon de Fagoculuaga y le visito y mando poner un testigo por la parte de Arranotegui y se le hico una cruz Y deste monxon se fue a otro que los testigos mostraron que estava a un trecho del pasado y dixeron ser uno de los declarados en la executoria y estava al pie de un arbol con una cruz antigua echa de zintel Y sucesivamente fue proseguiendo por otros (...) monxones al sitio de Fago i Çuluaga Mando poner un monxon grande de piedra con sus testigos en un cerro y argomal grande llamado el argomal de Mendiola questa entre el ultimo monxon y del dho monxon de Fagoculiaga (...)” ¹¹¹⁷

Idatzizkoa:

1578	<i>Mendiola, cerro y argomal de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 47

1116 Zabala, Angel (1928), II; 535.

1117 VEKA. R.R. Ejec. C2497; 47.

Metala (erreka)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-3)

Oharrak: **Tribiz** baserriaren hego-mendebaldean; **Akulategiko erreka** jotzen duen erreka adarreko sorburuan.Ahozkoa: “**Metalá**” 090, 119**Mierasolo** (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Atsoarene** baserriari lotutako saila. **Azpisolo** sailaren inguruan azaltzen du 1946ko agiriak.

Idatzizkoa:

1903	<i>Miera-solo, heredad</i>	BAHP.N.BL 8574 551
1910	<i>Mierasolo, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Mierasolo, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1944	<i>Mierasolo, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1946	<i>Aspisolo-Miera-solo, heredades</i>	GJE fk:1577 L21;244

Migelantonbaso

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Beko atxa** gainean, **Ezkiagako erreka**ren eta **Urkisarriko erreka**ren artean.Ahozkoa: “**Migelantonbáso**” 088

Idatzizkoa:

1897	<i>Miguel-anton-baso, robledal, castañal y argomero</i>	BAHP.N.BL 8182 151b
1910	<i>Tribiz-arroste ó Miguel Anton baso, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Tribiz-arroste o Miguel Anton baso</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Miguel Anton baso o Tribiz-arroste, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1923-24	<i>Tribiz-arrospe ó Miguel Antonbaso, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1944	<i>Miguel Anton-baso, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Miguel-Anton-Baso, robledal</i>	GJE fk:985 L13;220
1944	<i>Tribisarospe</i>	GJE fk:985 L13;220

Mikasolo (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Artiketxe** baserriari lotutako saila. 1984ko Gernikako Jabetza Erregistroko agiriak, iparretik, **Aingeruguarda** ermitaren sailarekin eta, ekialdetik, gurdibide batekin mugatzen duela esaten du.

Idatzizkoa:

1869	<i>Micasolo, heredad</i>	GJE fk:526 L8;67
1894	<i>Micasolo, heredad</i>	BAHP.N.BL 7549 453
1910	<i>Micasolo, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1944	<i>Micasolo, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1984	<i>Mikasolo, heredad y arbolar</i>	GJE fk:12188 L145;48

Mintegi (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar lin.: Izen honetan, ahozko erabileran, *-i* bokal itxiak *-t*-herskari ahoskabea busti du:*Mintegi* > *Mintxegi*Bokal arteko *-g-* belare ahostuna ahuldu egin da, eta dardarkari bakun bilakatu da (*-g-* > *-r-*). (Ik. Artika auzoko **Mintegibarrena**).*Mintxegi* > *Mintxeri*

Asimilazio prozesuaren ondorioz, erdikoa zen bokala itxi egin da eta ondokoekin berdindu da.

Mintxeri > *Mintxiri*Oharrak: **Kafranka** eta **Akerrota** baserrien artean.Ahozkoa: “**Mintxiri**” 081

Idatzizkoa:

1897	<i>Mintegua, heredad</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 606</i>
1910	<i>Mintegui, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Mintegui, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Mintegui, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Mintegui, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1950	<i>Mintegui, huerta yerbal</i>	<i>GJE fk:2173 L28;139</i>
1986	<i>Mintegui, heredad</i>	<i>GJE fk:12615 L151;33</i>

Mintegibarrena (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Mintegi** saila.Oharrak: **Urkisarri** baserriaren behealdea, iparraldetik.Ahozkoa: “**Mintxeribárrena**” 091**Mollebaso** (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Zulueta** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1910	<i>Molebaso, monte bajo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Mollebaso, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Mollerabaso, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Mollervasco, montes castaños y robledales</i>	<i>GJE .fk: 1026 L14;99</i>

Motortze (bizkarra)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-3)

Ohar ling.: Badirudi kontsonantez amaitutako izenek hartzen duten moduko bokal paragogikoa erakusten duela, ez baitago ezer bukaerako *-e* bokala eragiten duenik.Oharrak: **Landatxu** azpian, **Frantzuneko atxarantz**.Ahozkoa: “**Motortzé**” 090, 117, 119

Nafarrola (baserriak)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: Dardarkari anitzaren osteko erdiko bokala galdu egin da eta aldaera sin-kopatua eratu da.

Nafarrola > Nafarla

Herskari biezpainkari ahoskabeak, /p/, frikari ezpain-horzkari ahoskabea, /f/ ordezkatu du, sarritan gertatzen den moduan. Ik. Artika auzoan **Fandangone > Pandangone**, **Franztzune > Prantzune**, **Infernuerreka > Inpernuerreka**.

Nafarrola > Naparrola

Nafarla > Naparla

Oharrak: Hiru dira **Nafarrola** izeneko baserriak: **Nafarrolabeko** edo nagusia, **Nafarrolaerdiko** eta **Nafarrologoiko** edo txikerra. Gaur *Nafarrolaerdiko Nafarrologoiko* baino gorago dago, jatorrizko tokian zegoena erre ondoren, gorago eraiki baitzen berria. Ez dago esaterik, agirien bitartez, hiru Nafarroletatik zein den zaharrena eta zein berriena, hirurak elkarrekin agertzen baitira etxe legez aipatzen diren agiri zaharrenean (1578).

Bestalde, XVII. mendearen amaieran eta XVIII.aren hasieran, Nafarrola *nagusitzat* ematen da bat eta *txikertzat* beste bat. Kalifikatibo hauek nolabaiteko nahasmena sortarazten dute; batzutan, *nagusi* bati eta besteetan beste bati egokitzen zaiolako. Datuen azterketa egin ondoren, Nafarrolabeko jarri da *nagusi* legez eta Nafarrologoiko, *txikerra* legez.

Fitxa honetakoak, zein baserri den zehazten ez duten agirietan agertutakoak dira.

1285ean agertzen da *Nafarrola* leku-izena lehenengoz, Lope Diaz Harokoak Bermeori forua berrestean:

“Por do taja la agua de Lamiaran adentro, é por el somo de la sierra que es sobre la caseria de los fijos de don Sancho de Galdacano, é por esa senda que recuda por sobre Achonaraen al rio que ba por entre Nafarrola, é Zuloeta, é por ese rio arriba que recuda en destajo al somo de la tierra, é por el cuesto de esa sierra por sobre Morteruzza, é por Ordoña que recuda a Burgos [sic], é de Burgoa fasta Bermejo, con montes, é fontes, é con entradas, é exidas (...)” 1118

Hauxe da, baserri hitza (“casería”) aipatzen duen Bizkaiko idatzizko erreferentzia goiztiarrena¹¹¹⁹. Seguruenik, ondoren azaltzen diren *Nafarrola* eta **Zulueta** ere baserriak ziratekeen, zehazki baserri bezala aipatzen ez diren arren.

1590ekoan Luisa Ganakoa eta bere seme-alabak, Domingo, Luisa eta San Juan del Puerto agertzen dira baserriaren jabe, ezin daitekeelarik zehaztu zein Nafarrola den.

1629ko aipamenak, Bermeo eta inguruko elizateen arteko mugarriak jartzean azaltzen dira:

“(...) desde el dho mojon de la sierra debajo de Esquiaga y enzima de los pertenecidos de Monte Mayor se baja a cordel derecho asta dar en el arroyo que baja de Arronategui entremedio de las casas de Nafarrola y Zulueta y entre las dhas casas se ponga otro mojon que es el que se señala en la mapa y pintura con esta letra (...)” 1120

Azkenik, 1749an egindako mapa batean, hiru *Nafarrolak* agertzen dira planoan marrazturik¹¹²¹.

Ahozkoa:	“Naparróla”	113
	“Nafárrola”	146

1118 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 209.

1119 Garcia de Cortazar, J. A. (1985); I; 73.

1120 BFA. BilUA.SZ 315/1/5.

1121 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

“Nafárlak” 115
“Napárla” 090

Idatzizkoa:

1285	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1590	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BFA. K. 86/50 41</i>
1629	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BFA. BilUA.SZ 315/1/5</i>
1629	<i>Nafarrola, casas de</i>	<i>VEKA S.V. C1086 157b-165</i>
1629	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BUA 928. Mojonera. 1749 36b</i>
1646	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BFA. Bust 201/150 76b'</i>
1698	<i>Nafarrola, una de las casas de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 37</i>
1740	<i>Nafarrola, las dos casas de</i>	<i>BFA. K. 377/8 49</i>
1749	<i>Nafarrolas, cas.</i>	<i>VEKA Pl. y Dib.nº 783¹¹²²</i>
1828	<i>Nafarrolas, caserios de</i>	<i>BEHA A-64/12-6 47b</i>
1828	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BEHA A-64/12-6 11</i>
1925	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 3</i>
1960	<i>Nafarrola, cas.</i>	<i>BUA 471/3. Abast. de agua 1</i>

Nafarrola (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Nafarrola** baserriak.

Oharrak: Nafarrola baserriak dauden ingurua. 1285an, jadanik, aipatzen da *Nafarrola* leku-izena, Lope Diaz Harokoak Bermeori forua berrestean:

*“Por do taja la agua de Lamiaran adentro, é por el somo de la sierra que es sobre la caseria de los fijos de don Sancho de Galdacano, é por esa senda que recuda por sobre Achonaraen al rio que ba por entre Nafarrola, é Zuloeta, é por ese rio arriba que recuda en destajo al somo de la tierra, é por el cuesto de esa sierra por sobre Morteruza, é por Ordoña que recuda a Burgos [sic], é de Burgoa fasta Bermejo, con montes, é fontes, é con entradas, é exidas (...)”*¹¹²³

Ahozkoa:	“Nafarrola”	077, 082, 083, 084, 085
	“Nafarla”	088, 114, 115
	“Napárla”	090

Idatzizkoa:

1285	<i>Nafarrola</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1563	<i>Nafarrola, monte en</i>	<i>BEHA A-62/44-2 206</i>
1628-1797	<i>Nafarrola, castañal en el termino de</i>	<i>BUA 1150/1. Culto y Clero 6b</i>
1645	<i>Nafarrola, castañal en el termino de</i>	<i>BFA. Bust 201/47 105b</i>
1645	<i>Nafarrola, montes en el termino de</i>	<i>BFA. Bust 201/30 66</i>
1734	<i>Nafarrola, castañal en</i>	<i>BFA. Bust 366/3 109</i>
1740	<i>Nafarrola, barrio de</i>	<i>BFA. K. 377/8 50b</i>
1770	<i>Nafarrolas, traer cuñas desde</i>	<i>BUA 968/3. Libr. y recibos 24</i>
1844	<i>Nafarrola, monte</i>	<i>BUA 912/3. Actas de concil. 113</i>
1844	<i>Nafarrola</i>	<i>BIBL YrJA 105</i>
1899	<i>Nafarrolas, termino de</i>	<i>BAHP.N.BL 8296 780b, 781</i>
1923	<i>Nafarrolas, termino de</i>	<i>GJE fk:175 L3;240</i>
1928	<i>Nafarrola, castañal en el termino de</i>	<i>BIBL ZbA1 315</i>
1944	<i>Naparrola, tomas de agua de</i>	<i>BUA 1432 2</i>

1122 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1123 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 209.

Nafarrolabeko baserria, 1981.

Nafarrolabeko (baserria)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Nafarrola** baserriak.Oharrak: *Nafarrolanagusia* legez agertzen da zenbait agiritan:

“Nafarrola de abaxo que es la caseria mayor. Las dos casas y caserías de Nafarrola la mayor y Nafarrola la menor de la anteiglesia de Alboniga” ¹¹²⁴

XVII. mendean, Martin Larrinagako kapitainaren familiako jabetzakoa izan zen. XVIII. mendean, Longa eta Renteria familiakoak agertzen dira baserri honetako jabe, eta XIX. mendetik aurrera, Ibinaga familiakoak.

Ahozkoa:	“Nafarrolabekó”	077, 082, 083, 084, 085
	“Nafarla bekué”	086
	“Naparlabekó”	090
	“Nafarlabekó”	088, 114, 115

Idatzizkoa:

1578	<i>Hernando de Nabafarrola [sic], casa de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	18
1578	<i>Hernando de Nafarrola, casa de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	49
1629	<i>Nafarrola Barrenechea, casa</i>	BUA	928. Mojonera. 1749	32-32b

1629	<i>Nafarrola de abaxo, cas.</i>	BUA 928. Mojонера. 1749 119b
1629	<i>Nafarrola Barrenechea, cas.</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1645	<i>Nafarrola la baxera, cassa y caseria de</i>	BFA. Bust 201/4 5b
1682	<i>Nafarrola la mayor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Nafarrola mayor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Nafarrola mayor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Nafarrola de abaxo, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1703	<i>Nafarrola mayor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	[inquilinos de Cristobal de Longa]	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Nafarrola de Abajo, cas.</i>	BFA. Fg.
1740	<i>Nafarrola de Abaxo, casa de</i>	BFA. K. 377/8 14b
1740	<i>Nafarrola, las dos casas de</i>	BFA. K. 377/8 49
1745-46	<i>Nafarrola de Abajo, cas.</i>	BFA. Fg.
1765	<i>Nafarrola varrena</i>	BAHP.N.AMA 2848 urr15
1774	<i>Nafarrola de abajo, cas.</i>	BUA 250/13. Cargos y datas
1775-1831	<i>Nafarrola Barrenengoa, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 67b
1775-1831	<i>Nafarrola vecoa, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 82
1791	<i>Nafarrola abajo, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Nafarrola vecoa, cas.</i>	BFA. Fg.
1799	<i>Nafarrola de avajo, caseria de</i>	BFA. Bust 157/11 42b
1823	<i>Nafarrola becuca, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Nafarrola becuca, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1846	<i>Nafarrola Vecuca, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Nafarrola vecoa, cas.</i>	BUA...5
1850	<i>Nafarrola becoa, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Nafarrola Becoa, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Nafarrola becoa, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 83
1859	<i>Nafarrola vecoa, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Nafarrola becoa, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1895	<i>Nafarrola, cas.</i>	BUA 929 o.s.
1896	<i>Nafarrola barrena, cas.</i>	GJE fk:984 L13;217
1897	<i>Nafarrola, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 150
1897	<i>Nafarrola-becoa, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 150
1897	<i>Nafarrola aurrekoa, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 151
1897-98	<i>Nafarrola-becoa, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1910	<i>Nafarrola barrena, cas.</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Nafarrola becoa, cas.</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1922	<i>Nafarrola Barrena, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Nafarrola becoa, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938-39	<i>Nafarrone, cas.</i>	BUA 1240/10. Trigos 30
1944	<i>Nafarrola-bekoa, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Nafarrolaerdiko (baserria)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Nafarrola** baserriak.

Oharrak: Baserri hau ez da beti egon orain dagoen tokian. **Nafarrolabeko** baserriaren mendebaldean, bide ertzean, **Etixerreko solo** izena duen saila bat dago. Hortxe egon ei zen antzina *Nafarrolaerdiko*, suak hondatu zuen arte. Etxe berria gorago, gaur dagoen lekuan eraiki zen. Gaur, **Nafarrolaerdiko**, **Nafarrologoiko** baino gorago egon arren, izen zaharra mantentzen du.

XVIII. mendean, Bidaetxea familiakoen jabetzakoa izan zen etxea; XIX. mendean, libera-
len aldean nabarmendu zen Manuel Santos Txirapozuren jabetzan agertzen da baserria;
1836an karlistek, **Kafranka** eta **Garalde** baserriekin batera, bahitu egin zioten baserria¹¹²⁵.
XIX. mendean, Asteinzua familiakoen jabetzan agertzen da.

Nafarrolaerdiko baserria, 1981.

Ahozkoa: **“Nafarrolaerdikó”** 077, 082, 083, 084, 085
 “Nafarlaerdikó” 088, 114, 115
 “Nafarla erdikué” 086
 “Naparlaerdikó” 090

Idatzizkoa:

1578	<i>Nafarrola de medio, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1629	<i>Nafarrola Aurtenechea, casa</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 32-32b
1629	<i>Nafarrola de enmedio, casa</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 119
1629	<i>Nafarrola de Aurtenechea, casa</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1633	<i>Nafarrola la de medio, cassa de</i>	BFA. K. 738/18 4b
1704	<i>Domº de Nafarrola el mayor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Nafarrola de medio, cas.</i>	BFA. Fg.
1740	<i>Nafarrola la de medio, casa y caseria de</i>	BFA. K. 377/8 103
1740	<i>Nafarrola lamayor, casa y caseria de</i>	BFA. K. 377/8 70.b
1745-46	<i>Nafarrola de Medio, cas.</i>	BFA. Fg.
1775	<i>Nafarrola la del medio, casa y caseria de</i>	BEHA A-74/1-22
1775-1831	<i>Nafarrola, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 34b
1791	<i>Nafarrola medio, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Nafarrola erdicoa, cas.</i>	BFA. Fg.
1799	<i>Nafarrola erdicoa, casa caseria de</i>	BFA. K. 575/10 1
1825	<i>Nafarrola medio, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1836	<i>Nafarrola, caseria de</i>	BUA 37/3. Gubernativo 71

1846	<i>Nafarrola Erdicua, cas.</i>	<i>BEHA A-758/2-53-0</i>
1847-74	<i>Nafarrola erdicoa, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1850	<i>Nafarrola erdicoa, cas.</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1854	<i>Nafarrola erdicoa, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Nafarrola erdicoa, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 83</i>
1859	<i>Nafarrola erdicoa, cas.</i>	<i>BUA 5. Nuevo Nomenclator</i>
1860	<i>Nafarrola erdicoa, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles (1860)</i>
1897	<i>Nafarrola-erdicua, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 150</i>
1897-98	<i>Nafarrola-erdicoa, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1898	<i>Nafarrola-erdicoa, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1380</i>
1906	<i>Nafarrola-erdicoa, cas.</i>	<i>GJE fk:172 L3;228</i>
1922	<i>Nafarrola Becoa, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1934	<i>Nafarrola becoa, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Nafarrolaerdiena, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1944	<i>Nafarrola-erdikoa, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Nafarrologoiko (baserria)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Nafarrola** baserriak.

Oharrak: *Nafarrolatxikerra* ere deitua, esate baterako, 1681ean:

“En la casa y caseria de Nafarrola la menor que esta mas arriba de la otra Nafarrola la mayor (...); sus tierras de los terminos llamados Belaucu y Landachu”
1126

Eta 1740an:

“Nafarrola menor que es de arriba, manzanales, castañaes, montes” 1127

XVII. mendean, Martin Larrinagako kapitainaren familiako jabetzakoa izan zen. XVII. mendetik aurrera, Ormaetxea familiakoen jabetzakoa agertzen da. XIX. mendean Atela familiakoena eta XX.ean, Monasterio familiakoena izan zen etxe hau.

Nafarrologoiko baserria, 1981.

1126 BFA. K. 377/8; 31-32.

1127 BFA. K. 377/8; 39b.

Ahozkoa:	“Nafarrologoikó”	077, 082, 083, 084, 085
	“Nafarlogoikó”	088, 114, 115
	“Nafarla goikué”	086
	“Naparlogoikó”	090

Idatzizkoa:

1578	<i>Pedro de Nafarrola, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1629	<i>Nafarrola Goyenechea, casa de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 32-32b
1629	<i>Nafarrola la somera, casa de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 118
1629	<i>Nafarrola Goienechea, casa de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1644	<i>Nafarrola, cas.</i>	BFA. Bust 200/276 80b
1676	<i>Nafarrola la susera, cassa y casseria de</i>	VEKA R.R. Ejec. L1503/15 3
1681	<i>Nafarrola la menor, casa y caseria de</i>	BFA. K. 377/8 31,32
1682	<i>Nafarrola la menor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Nafarrola de susso, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1701	<i>Nafarrola menor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Nafarrola menor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1702	<i>Nafarrola suso, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Nafarrola de suso, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Nafarrola de susso, cas.</i>	BFA. Fg.
1704	<i>Pº de Nafarrola, casa de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1729	<i>Nafarrola Goyena, cas.</i>	BFA. K. 3174/6 186
1740	<i>Nafarrola la menor, cassa y caseria de</i>	BFA. K. 377/8 39b
1745-46	<i>Nafarrola de Arriba, cas.</i>	BFA. Fg.
1774	<i>Nafarrologoicoa, cas.</i>	BUA 250/13. Cargos y datas
1791	<i>Nafarrola arriba, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Nafarrola goicoa, cas.</i>	BFA. Fg.
1809	<i>Nafarrola Goicoa, cas.</i>	BUA 1561. Cuentas 60b-61
1823	<i>Nafarrola goicua, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Nafarrola goicoa, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1846	<i>Nafarrola, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Nafarrola, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Nafarrola goicoa</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Nafarrola, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Nafarrola goicoa, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 83
1859	<i>Nafarrola goicoa, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Nafarrola goicoa, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1897	<i>Nafarrola-atzecoa, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 150b
1897	<i>Nafarrola-Goicoa, cas.</i>	BAHP.N.BL 8183 1061b
1897-98	<i>Nafarrola-goicoa, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1898	<i>Nafarrola-goicoa, cas.</i>	BAHP.N.BL 8195 1380
1922	<i>Nafarrola Goicoa, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Nafarrola Goicoa, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Nafarrologoicoa, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Nafarrola, cas.</i>	BUA 1240/10. Trigos 30
1944	<i>Nafarrola-goikoa, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1950	<i>Nafarroila-goicoa, caseria de</i>	GJE fk:2175 L28;224

Nafarro-lako errota

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: Azaltzen den datua 1578koa da, Manuel Sanpayo exekutoreak egindako mugarriketaren ondorioz, elizateen eskumenean geratzen ziren eraikinen deskribapeneko:

“Con lo qual se acavo la dha moxonera y se les dio a la parte de las dhas anteiglesias la posesion de los molinos y herrerias y casas que sencluyen en ella en los terminos de las dhas anteiglesias con sus pertenecidos en parte se compre-

hende el molino de Ondarra el molino de Alboniga y el molino de Cialaya el molino de Ulairrota el molino de Elotacarra el molino de Errotavarria el molino de Teloerota de vaxo el molino de Mucalaria el molino de Rotamodorra el molino de Olaerrotta el molino de Acaerrotta el molino de Rotaesquerra el molino de Azque el molino de Cubierota el molino de Barruti el molino de Nafarrola” ¹¹²⁸

Gaur ez da ezagutzen izen hau duen errotarik. Izan daiteke, errota honen antzinako izena aldatuta, gerora beste izen batez ezaguna izatea.

Idatzizkoa:

1578 *Nafarrola, molino de* VEKA R.R. Ejec. C2497 18

Nafarrolope (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Atsoarene** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1903	<i>Nafarrolope, castañal</i>	BAHP.N.BL 8574 551b
1910	<i>Nafarrolope, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Nazonrolepe, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1944	<i>Nafarrolope, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1946	<i>Nafarrolope, castañales en</i>	GJE fk:1577 L21;244

Olaerrotta

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Leku honentzat badira hiru izen *Olaerrotta*, “molino Olakoa”, edo beste era batera esanda, Olako errota eta izenik sinpleena Ola (‘errota’ galduta). Hori dela eta, *Olaerrotta* izenaren alde egin da fitxa buruan jartzeko, zaharrena eta osatuena delako.

Oharrak: Izenean, ‘*ola*’ osagaia duen arren, behin ere ez da agiritan agertzen errota hau burdinola gisa. Erreferentzia goiztiarretan ere errota legez azaltzen da. Gainera, bere izenari atxikirik ‘*errota*’ hitza agertzen da: *Olaerrotta*; beste batzutan, *Olakoa* legez agertzen da. Izenak berak adierazten duen bezala, nolabaiteko lotura izan zuen errota honek burdinola batekin. **Tribizkoerrotako** atzealdean badago, *Olaerrotta* honen lursail bat, **Olazarre** izena duena (eraikin zahar baten aztarnak ere badira bertan). Dokumentatua dago bertan burdinola bat egon zela¹¹²⁹. Pentsa daiteke, bada, *Olazarreko* burdinolaren errota dela *Olaerrotta* izeneko hau. (Ik. **Barruti**)

Jabetza banatua izan zuen dirudienez. Behin eta berriro agertzen da jabe desberdinen eskuan: 1737an, adibidez, errotaren erdia hipotekatzen du Juan Antonio Axpegortakoa¹¹³⁰; 1773an, Jose Munitizko eta, berriro, Juan Antonio Axpergortako agertzen dira bere jabe¹¹³¹; 1801ean, errota erdiaren salmenta egiten da¹¹³².

Salmenta hau dela eta, 1801ean egindako tasazioan, errotaren zenbait gora behera deskribatzen dira (eraikuntza arruntari dagozkion osagaiak ez dira jarri; bakarrik errotei bereziki egokitu ohi zaizkienak. Tasatutako diru kopuruak ere ez dira jarri):

1128 VEKA. R.R. Ejec.C2497; 18.

1129 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1130 BFA. Bust. 623/17; 44.

1131 Ramos, Cipriano (1997); 122.

1132 BFA. Bust. 203/107; 53.

“Jose de Elizalde, maestro perito geometra, nombrado por Jose y Catalina de Munitiz, padre e hija (...) para medir, tasar y evaluar la mitad de un molino (...) que radica en el valle de las Artigas con el titulo de Olaerrotta; y la otra mitad de dho molino es correspondiente al concurso de D. Juan Antonio de Axpegorta, Presvitero Beneficiado que fue de esta dha villa (...), he reconocido el referido molino a una con Juan Bautista de Endeiza maestro carpintero e inteligente en la fabrica de semejantes maquinas ydraulicas (...) cuya tasacion es en la manera siguiente:

La Valanza con sus tablas para pesar el grano y arina, Yt. Una pesa de piedra de quarenta libras; otra de veinte y otra de diez, con sus argollas y otros fierros para afinar, Yt. Una pesa de fierro de cinco libras, y otra de una libra y otra de media libra, Yt. Regulamos la presa para dirigir las aguas por los calces al citado molino en quinientos y cinquenta rr. mediante esta vastante arruinada con el golpe de aguas que ha pocos dias hubo, cuya mitad de presa corresponde al inmediato molino titulado Landaerrotta que es de D. Jose Ventura de Mendoza y la otra mitad a los dhos Axpegorta y Munitiz, Yt. Se hallan desde la dha presa hasta las ascas del molino setenta estados lineales de distancia por donde estan los cauces que dirigen o pasan las aguas a dho molino y con tres estados de anchura que es costumbre dar a los calces o zanja que pasan las aguas, y sus caminos o sendas para la limpieza de dhos calces componen doscientos y diez estados quadrados que son correspondientes al citado molino, cuya mitad ciento y cinco estados le tocan a Munitiz; Y con arreglo al fuero de este Señorío se paga el duplo de lo que vale la tierra y con esta consideracion y trabajo de abrir los cauces, Yt. toca y corresponde por mitades dos codos mitad de quatro que tiene una asca ancha en el extremo del calce donde se dividen las aguas para las acenias, Yt. Y asimismo corresponde por mitades la escalera para subir al sitio de las piedras,

(...) Le toca y corresponde a dhos padre e hija la molienda o piedra de la parte del poniente cuya tasacion va con arreglo de la echa dho año de setecientos setenta y tres [1773] pero según la estimacion que oy vale mediante la subida de materiales y jornales.

Primeramente contiene catorce codos de tablones el encajonado de las piedras de moler, Yt. Ocho codos de postes que mantienen el entablado y piedras, Yt. Las tablas sueltas que estan sobre las piedras, Yt. Un estado de entablado que mantiene las piedras, Yt. Quince codos de vandiaduras vajo del entablado, Yt. Doce codos de frontales que mantienen el entablado, Yt. Las dos piedras de moler el grano que consta en dha tasacion que tenia la de arriba su sello de fierro, Yt. La matricula o armazon que sirbe para poner las piedras quando se sacan para picarlas, Yt. La tobera o recibidor del grano con sus aderentes, Yt. La arca de recibir la arina, Yt. Las ardas y las dos ahujas, Yt. Las dos dormiendas, Yt. El retel con su sello, Yt. El español con sus sellos, espada y aderentes, Yt. La acenia con sus cruces, Yt. El uso con sus fierros, Yt. La guzur asca con su asca,

De manera que importa la mitad de dho molino correspondiente a dhos padre e hija, según se reconoce por las precedentes partidas dos mil nobecientos sesenta y seis rr. y medio; y mediante se hallan conformes los referidos Jose de Munitiz y su hija en venderle a dho Juan de Ugalde con rebaja de la quinta parte de su tasacion, se rebajan por ella, quinientos y nobenta y tres rr. y seis mrs. por lo que quedan por liquido importe en dos mil trescientos setenta y tres rr. y once mrs. de vellon cuya tasacion y justiprecio la hemos ejecutado sin pasion a parte alguna y en ello nos afirmamos, ratificamos y firma dho Elizalde y no Endeiza por no saber Bermeo y junio trece de mil ochocientos y uno.”¹¹³³.

Agirietan, XVI. mendetik agertzen den arren, ez da aurkitu garai hartako bere jabeen izenik. XVIII. mendean hasten dira berriak zentzu honetan. 1737an, Juan Antonio Axpegortako, apaiza, agertzen da errota erdiaren jabe; baita Arostegi familiakoak ere. XVIII. mendekoak dira ere Munitiz familiakoen jabetzaren aipamenak. XIX. mendean, azkenik, Francisco Asteinza (hauxe da, 1859ko “*Pacho Olaco*”) eta bere ondorengoak dira, Thomas Uhagon familiakoekin batera, errotaren jabetza dutenak.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen ¹¹³⁴.

Ahozkoa: “*Olá*” 066, 073, 076, 077, 078, 080,
082, 083, 084, 090, 091, 093

Idatzizkoa:

1578	<i>Olaerrota, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1578	<i>Ulairrota, molino de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1629	<i>Olaerrota, molino de</i>	BFA. 315/1/5
1629	<i>Olaerrota, molino de</i>	BIBL RC.Bus 120
1629	<i>Ola-errota, Olarrota</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 128
1737	<i>Olaerrota, molino</i>	BFA. Bust 623/17 44
1765	<i>Olaerrota, molino</i>	BAHP.N.AMA 2848 urri15
1773	<i>Olarrota, molino de</i>	BIBL RC.Bus 122
1775	<i>Ola errota, molino llam.</i>	BEHA A-67/24-3 31b
1775-1831	<i>Olaerrota, molino llam.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 43
1791	<i>Olacoa, molino de</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Olacoa, molino</i>	BFA. Fg.
1801	<i>Olaerrota, molino</i>	BFA. Bust 203/107 53
1801	<i>Olaerrota, molino</i>	BFA. Bust 203/118 81
1810	<i>Olaerrota, molino de</i>	BFA. K. 1949/7 3b
1825	<i>Olacua, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1847-74	<i>Olacua, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Olacua, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Dolacua, molino</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Olaena, molino</i>	BUA Padron 1851(3) 80b
1859	<i>Pacho Olaco, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Olacua, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Olacua, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1895	<i>Olakua, casa-molino</i>	BAHP.N.BL 7550 18b
1897	<i>Olacua, molino</i>	BAHP.N.BL 8182 605b
1897	<i>Olaena, molino</i>	BAHP.N.BL 8182 606b
1897-98	<i>Olacua, molino</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1898	<i>Olaena, molino</i>	BAHP.N.BL 8195 1382b
1903	<i>Olacua</i>	BAHP.N.BL 8574 551
1910	<i>Ola, molino</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1922	<i>Olacua, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Olaerrota, molino de</i>	BUA 881/12. Deslindes 5
1928	<i>Olaerrota, molino</i>	BIBL ZbA1 240
1934	<i>Olacua, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Ola, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Ola, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1950	<i>Olacua, molino llamado</i>	GJE fk:2173 L28;220

Olaerrotako zubia

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Olaerrota**.

Oharrak: Seguruenik, **Olaerrotaren** aurrean egon zen. Horrela, auzoko antzinako bidea, **Atsoarene** baserritik *Olaerrotaraino*, ez zen gaur den lekutik izan. **Atsoareneko** eta *Olako zubiak* auzoko zubitzat hartzen baziren, euretatik igaroko zen bidea, eta horrela bi baserri horien artean dagoen, **Artikerrekaren** mendebaldeko hegalek malkartsutik barik (gaur hemendik doa bidea), ibarretik egiten zuen.

Idatzizkoa:

1897	<i>Olacua, puente de</i>	<i>BUA 9. Puentes. Artigas</i>
1928	<i>Olacua, puente de</i>	<i>BIBL ZbA2 535</i>

Olaparte (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Izen hau berria denez, *Ola* izena hartu du berria eratzeko. Ik. Artika auzoko **Olaerrota**.

Oharrak: **Olaerrotaren** ipar-mendebaldean, errekaen bestaldean.

Ahokoa: “*Olaparte*” 081

Idatzizkoa:

1944	<i>Olaporto, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1986	<i>Olaparte, heredad</i>	<i>GJE fk:12609 L151;21</i>

Olatze (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Olaparte**.

Oharrak: **Olaerrotaren** atzealdean. 1986koak, mendebaldetik **Artikerrekarekin** eta hegoaldeetik *Montemorotik* (*Montemaior*) jaisten den errekaekin (**Ezkiagako erreka**) mugatzen duela adierazten du.

Idatzizkoa:

1903	<i>Olatz, jaro de</i>	<i>BAHP.N.BL 8574 551b</i>
1910	<i>Olatz, monte calvo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Olatz, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Olacha, Olatze, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1946	<i>Olatz-Arricochaola, robledales, jaro y argomal</i>	<i>GJE fk:1577 L21;244</i>
1986	<i>Olatze, monte</i>	<i>GJE fk:12608 L151;19</i>

Olazarre (burdinola egon zen lekua)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Olazarre da aukeratu den izena fitxa bururako, bokal paragogikoz. ‘*Germada*’ hitzak, gaztelaniaz, jausita dagoena adierazi nahi du.

Oharrak: **Tribizkoerrotaren** atzealdean, **Nafarroarako** aldapa hasten den lekuan. **Olaerrotaren** sail hau *Olazarre* deitzen da gaur eta eraikin zahar baten azternak ere badira bertan. Burdinolaren azternak direla esaten da: “ferreríe esanikue”¹¹³⁵. XIX. mendetik aurrerako aipuek, *Olazarre*, paraje legez agertzen dute, baina bada 1749ko mapa bat, burdinola bat ipintzen duena toki honetan, “*ferrería germada*” bezala adierazita¹¹³⁶.

1135 Nikolas Kortazar Basabe berriemaileak esana.

1136 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1578an eta 1629an, toki honetan edo bertotik gertu **Barruti** izeneko burdinola bat aipatzen da (Ik. **Barruti**). Ez denez segurutzat jotzen *Barruti* eta *Olazarre* elkarri egokitzen direnik, fitxa berezietan jarri dira.

Ahozkoa: “*Olasarré*” 066, 090
 “*Ferrerizé*” 084

Idatzizkoa:

1745	<i>Germada, ferrería</i>	<i>BFA. K. 1870/18 10b</i>
1749	<i>Germada, ferrería</i>	<i>VEKA Pl. y Dib.nº 783¹¹³⁷</i>
1845	<i>Olazar, punto de</i>	<i>BUA 913/2. Actas de concil. 146b</i>
1913	<i>Ola-sarre, punto llamado</i>	<i>BUA 36/7. Solic. de permisos</i>
1944	<i>Ferreira, saila</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1950	<i>Ferreira, monte castañal</i>	<i>GJE fk:2173 L28;220</i>
1951	<i>Olazarre, paraje denom.</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 2</i>
1971	<i>Olazarre, parage denom.</i>	<i>BUA 881/ Deslinda</i>

Opilbaso

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Urkisarri** baserriaren ipar-ekialdean, **Beko atxako** gainean, hegoaldetik.

Ahozkoa: “*Opilbáso*” 071, 085, 086,
 089, 090, 091

Ormape (sola)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Oharrak: **Nafarrolabeko** baserriaren mendebaldean, biderean behetik.

Ahozkoa: “*Ormápe*” 089

Ormeta (saila)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Ohar ling.: '(H)orma' + -eta. Bokalez amaitutako oinarrirei leku-atzizkia erantsita, -eta > -ta bihurtzen da. Ik. San Migel auzoko **Irurreketa**, San Andresko **Intxaurtxueta** edo Araneko **Ikueta**.

Oharrak: **Enparane** baserriaren, goialdean, ekialdetik. Sail honetan, Bermeo eta Mundaka bereizten dituen mugarria dago.

Ahozkoa: “*Órmata*” 093

Ortueta (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Frantzuerreka** ondoan, **Zulueta** baserriaren hego-mendebaldean.

Ahozkoa: “*Ortúeta*” 087

Ortuondo (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Zulueta** baserriaren azpian, **Olaerrota** gainean.Ahozkoa: “*Ortuóndo*” 086**Ostraidua** (pagadia)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-3)

Oharrak: **Sanjuanbaso** eta **Añabusti** inguruan, **Urkisarri** eta **Tribiz** baserrien goitik. XVI. mendetik aurrera, Bermeo eta inguruko elizateen arteko jurisdikzio auzietan behin eta berriro azaltzen den leku-izena da, Bermeoren jurisdikzioaren mugan baitago. Horrela, 1578an:

“los sitios y monxones que dividen los terminos y jurisdiccion dentre Bermeo y la anteiglesia de Arrieta mostraron por moxon antiguo el dho monxon de Ostraydua y porque mas con. do. mando poner y puso junto ael otro monxon grande de piedra con sus cruces y deste monxon fueron al camino dº. para la fuente de Yturrieta y en medio del dho camino señalaron los testigos. un sitio entre el moxon de Ostraydua y la dha fuente de Yturrieta y por aver grande trecho a la dha fuente se puso en el dho sitio un moxon con sus testigos cruces de donde fueron a la misma fuente” 1138

Berrero, 1629an,

“Y puesto la dha mojonera en la manera dha mando el Señor Juez Executor que se vuelva al mismo sitio de Solube donde mando poner el dho primer mojon y de la dha cumbre de medio se baja por la dha cumbre a dar a la otra cumbre asta la cavezera del ayal que llaman de Ostraidua a donde mando se ponga en la dha cavezera otro mojon que es el que esta señalado con la letra =G= y del dho mojon de la dha cavezera del ayal de Ostraidua baja la mojonera a cordel derecho asta el termino de Esquiaga por do parte termino con Mundaca y el dho sitio por do parte el dho termino que declaro ser en la sierra enzima de los pertenecidos de Monte Mayor mando se ponga otro mojon que es el que se señala en la mapa y pintura con esta letra =H=. ” 1139

1749ko plano batean, **Añabusti** parean jartzen da, “**Añabusti mayor y menor y Ostraidua**” izena jarriz parajeari. Mapa berean, “*mojón sobre el aial de Ostraidua*” deitutakoa **Urkisarriko** mugarría deitutakoaren goitik jartzen da. Eta planoak alde batean duen legendan ondokoa jartzen du:

“la letra Y el monte que llama la escritura de tranzacion ó bista ocular Aquilotequí; y su aderido que comprende la letra K con sus dos arroyos a dar con el camino de Ostraidua que comprende la letra M. La letra P la casa y pertenecidos con sus mojones de Urquizarria. Las letras H los terminos llamados Añabusti mayor y menor por donde por los mojones de las letras B que comprenden los mojones de Solube, Ostraidua y Ezquiaga fue ganada por dha villa de Bermeo que eran comprensos y quedaron prodivisos en la vista ocular que se hizo a once días del mes de maio de mil seiscientos y diez.” 1140

1949ko agiriak, **Añabusti** inguruan jartzen du; hain zuzen, **Añabusti**, lehenago **Ostraidua-ko pagadi** legez ezagutu izan ohi dela esanez. Bestalde, 1629koan, **Sollube** gainetik hu-

1138 1578. VEKA. R.R. Ejec. C2497; 48.

1139 1629. BFA. BilUA.SZ. 315/1/5.

1140 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

rrengo mugarria *Ostraidua* izanik, eta mugak ondoren, **Ezkiagaraino** artez eginik, gaurko muga hartuta erreferentziatuz, **Munarrinagusi** azpian ipini da leku-izen hau, hemendik jaisten baita muga *Ezkiagaraino*.

Idatzizkoa:

1577-78	<i>Ustraidua</i>	BFA. K. 3174/6 160-165b
1578	<i>Ostraydua, monxon de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 48
1629	<i>Ostraidua, ayal de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Ostraidua, ayal de</i>	BFA. BilUA.SZ 315/1/5
1629	<i>Ostraidua, hayal de</i>	BUA 928. Mojонера. 1749 36
1745	<i>Ostraidua, layal de</i>	BFA. K. 1870/18 1
1749	<i>Ostraidua, ayal de</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹¹⁴¹
1749	<i>Ostraidua, mojon de</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹¹⁴²
1844	<i>Ostraidua, hayal de</i>	BIBL YrJA 105
1848	<i>Ostraduy, monte</i>	BIBL BMA 74
1889	<i>Ostraydua, ayal de</i>	BUA 881/12. Deslindes 8b
1928	<i>Ostraidua, Añabusti, conocido antes como hayal de</i>	BIBL ZbA1 24-26
1949	<i>Ostraidua, Añabusti, conocido antes por hayal de</i>	BUA 881/12. Deslindes 3

Pagozuluaga (bizkarra)

Kokapena: Artika; X. mapa (D-2)

Oharrak: 1578an Bermeok inguruko elizateekin izan zuen auzian agertzen da leku-izen hau eta handik aurrera ez da aurkitu bere arrastorik. Agiria, 1628ko exekutoriako espedienteaz azaltzen da¹¹⁴³. Lehenago, 1575ean, aurretik, Hernan Sanchezek 1574ean eginitako mugarriketa ukatzen duen Mundakako elizatearen proposameneari:

“asta el arroyo que deciende y baxa de Aquilotegui y por devaxo de las casas de Azoeta [Zulueta] y dende al moxon grande de piedra questava entre los dhos rios de Aquilotegui y Arronotegui y de alli por los moxones altos de piedra con sus testigos y cruces (...) questavan asta cima de Pago y Culiaga donde se dividian la jurisdiccion de las dhas anteiglesias y la dha villa de Bermeo”

Hernan Sanchezen mugarriketa baliogabe utziz, honela esaten da 1577ko Jeronimo de Espinosa, Bizkaiko Epaile Nagusiaren epaian:

“por cima de las dhas cassas astal arroyo que disciende y vaja de Aquiletigui por devajo de las casas de Pedro de Calueta y dende al monjon grande de piedra que esta entre los dos rios de Quilotigui y Anoretigui y dende alli por los monjones altos de piedra con sus cruces y sestros que ban seguidos hasta encima de Pago Culiaga y los que dividen la anteiglesia de Arrieta de Livano con la dha villa de Bermeo son el monjon de piedra del Pago de Culiaga o de Ustraydua asta el monjon de junto a la fuente de Yturrieta (...)”

Azkenik, 1578an, Sanpago Exekutoreak egindako mugarriketari:

“y de alli se fue al camino que mostraron al executor por encima de las casas de Alboniga y Chingurza por someros de unos castañales asta que llevo al arroyo y deciende y baxa de Aquillotegui por debaxo de las casas de Pedro de Culoeta y dende a un monxon grande de piedra questa entre los dos rios que llaman de Aquillotegui y Arranotegui que los dhos testigos declararon ser el qdo. en la executoria y ser sitio y monxon que dibide los dhos terminos y jurisdiccion = Y

1141 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1142 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y BUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1143 VEKA. R.R. Ejec. C2497; 38.

deste monxon se fue a otros questa yendo del dho monxon de Aquilotequi al monxon de Fagoculuaga y le visito y mando poner un tº por la parte de Arranotegui y se le hico una cruz Y deste monxon se fue a otro que los tos. mostraron que estava a un trecho del pasado y dixeron ser uno de los declarados en la executoria y estava al pie de un arbol con una cruz antigua echa de zintel Y sucesivamente fue proseguido por otros ne. monxones al sitio de Fago i Çuluaga Mando poner un monxon grande de piedra con sus tºs. en un cerro y argomal grande llamado el argomal de Mendiola questa entre el ultimo monxon y del dho monxon de Fagoculiaga (...) Y ansimismo, acavada la dha monxonera de las dhas quatro anteiglesias empezando la monxonera de la anteiglesia de Arrieta se fue el dho Ldo. Sanpayo a donde dicen Ostraydua junto a un monxon de piedra questa entre Fagoculuaga y la fuente de Yturrieta”

Dirudienez, eta testuek adierazten dutenez, *Pagozuluaga*, gaina bat da; gainera esaten da Bermeo eta elizateen arteko muga dela. Beste leku batean, **Akulategi** eta **Arranotegiko** erreketatik, zuzenean gora eginda dagoela adierazten da. Azkenik, eta honek sortzen du nahasmena, **Ostraidua**, *Pagozuluaga* eta **Iturrieta** artean ipintzen da. Ustez, datu gehiegirik egon ez arren, *Pagozuluaga* hau, **Munarrinagusi** eta **Sollubeko torrearen** arteko lekuren bat daiteke, **Paradako landa** inguruan.

Idatzizkoa:

1575	<i>Pago y Culiaga, cima de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 27
1577-78	<i>Pago de Çuliaga</i>	BFA. K. 3174/6 160-165b
1577	<i>Pago Culiaga, monxon del</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 38
1578	<i>Fagoculuaga, monxon de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 47
1578	<i>Fago i Çuluaga, sitio de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 47

Paskualetxe (baserria)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: Baserri honek izen bi izan ditu: *Paskualetxe* eta *Errefaellene*. Bigarren hau ezagunagoa da gaur egun. Oinarria ‘Errafael’ pertsona-izena da. Hiatoa bokalek -ae- > -a- egin dute, eta gero, itxi egin da.

Errefaellene > Errefallene > Errefellene > Errefillene

/f/ frikari ezpain-horzkaria /p/ herskari biezpainkariak ordezkatu du. Ik. Artika auzoko **Fandangone** > *Fandangone*, **Frantzune** > *Prantzune*, **Nafarrola** > *Naparla*, **Infernuerreka** > *Inpernuerreka*.

Errefallene > *Errepallene*

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. XVIII. mendetik aurrera, Nardiz familiakoen jabetzakoa izan da.

Ahozkoa:	“ Paskualétze ”	074, 080
	“ Errefállene ”	066, 069, 074, 076, 077, 080, 082, 083, 086
	“ Errefillene ”	073, 078, 121
	“ Errefilléne ”	084
	“ Errepállene ”	090

Idatzizkoa:

1629	<i>Pasqualeche, caseria de</i>	BUA 1161/6. Cancel. de censos 134-134b
1682	<i>Pasqualeche, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Pascoaleche, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Pascoaleche, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Pascoaleche, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b

1723	<i>Pasqualeche, cas.</i>	BFA. Bust 234/2 32b
1745-46	<i>Pasqualeche, cas.</i>	BFA. Fg.
1780	<i>Pascualche, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. L1756/11 9
1791	<i>Pascualeche, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1791	<i>Pasqualeche, casa caseria de</i>	BFA. K. 3163/6 12
1792	<i>Pasqualeche, cas.</i>	BFA. K. 3163/6
1793	<i>Pasqualeche, cas.</i>	BFA. K. 3163/6 12
1796	<i>Pasqualeche, cas.</i>	BFA. Fg.
1809	<i>Errafallachuena, cas.</i>	BEHA A-60/43-1 15b
1822	<i>Rafaelachu, cas.</i>	BEHA A-60/43-1 40b
1823	<i>Pascual Eche, cas.</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1824	<i>Pascualeche, cas.</i>	BFA. Bust 284/5 1b
1825	<i>Pascualeche, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1825	<i>Refallachuena, cas.</i>	BEHA A-60/43-1 46b
1840	<i>Pascualeche, cas.</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1847-74	<i>Rafaelena, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Pascualeche, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Pascualeche, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Pascualeche, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 83b
1859	<i>Pascual-Eche, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Pascual-eche, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1897	<i>Pascualechu, cas.</i>	BAHP.N.BL 8183 1650b
1897-98	<i>Pascualeche, Rafaelena, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1898	<i>Pascualeche, cas.</i>	BAHP.N.BL 8195 1301
1922	<i>Pascualeche, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Pascualeche, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Pascualeche, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1939	<i>Pascual-eche, cas.</i>	GJE fk:81 L2;94
1944	<i>Rafallene, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Pascual-eche, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1984	<i>Pascualeche, cas.</i>	GJE fk:12183 L145;38

Pikebaso

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Oharrak: **Artiketxe** baserriari lotutako basoa. Agiriak ekialdetik bere mugakide, **Demiku** auzoko **Errenta** baserriaren sail bat erakusten duenez, seguruenik, **Perretxiñe** aldera edo handik hurbil egon behar du, hau da, **Masugoitik Zarranburura** doan bizkarrean, **Garalde** gainean.

Idatzizkoa:

1984 *Pikebaso, montazgo*

GJE fk:12184 L145;40

Poiu (baserria)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Ohar ling.: Latinetik datorren izena dela dio Eduardo Gil Berak¹¹⁴⁴ « (...) del latin *podium* con variantes en todas las lenguas romances *poyo, poggio, puig, puy, (...)* »

Oharrak: Auzoko baserri historikoetako. 1629an, jausita zegoen, antza, etxe hau; hala adierazten du 1749an eginiko exekutoriaren kopia batek:

“*Subieron por encima de un monte sobre el dho molino [mol. nuevo de Juan Mtz. de Arostegui] a unas paredes y sitio de una casa caída que dijeron era la casa de Poxua*”¹¹⁴⁵

1144 Eduardo Gil Bera: *Baroja o el miedo. Biografía no autorizada*. Península. Barcelona. 2001. 32. orr.

1145 BUA. 928. Mojoneira.1749;32-32b.

Poiu baserria, 1981.

Poiu inguruan, XVI. eta XVII. mendeetan *Ugarte* izeneko dorrea egon zen (Ik. **Poiuko Ugarte dorrea**) eta *Poiu* baserri honetako jabe, garai hartan, Ugarte familiakoak izan ziren; horrela, 1629an, Maria Ugartekoa agertzen da. XVIII. mendean, Juan Txindurtzakoa eta, mende amaieran, Jose Ventura Mendozakoa. XIX. eta XX. mendeetan, azkenik, Uhagon familiakoena izan zen.

Ahazkoa: **“Poizú”** 066, 071, 073, 076, 078,
080, 083, 084, 090, 115

“Požú” 066, 071

Idatzizkoa:

1578	<i>Puxea, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1578	<i>Puxua, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1629	<i>Poxua, casa de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Poxua, casa de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 32-32b
1670	<i>Poiua, casa de</i>	BEHA A-61/10-3 47b
1701	<i>Poyua, caseria de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Poyua, caseria de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Poyua, caseria de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Pojua, cas. de</i>	BFA. Fg.
1745-46	<i>Pojoa, cas. de</i>	BFA. Fg.
1749	<i>Pojua, casa de</i>	BEHA A-81/14-15 2
1791	<i>Pujua, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Cojoa, cas. de</i>	BFA. Fg.
1799	<i>Poyua, cas.</i>	BFA. K. 460/24 47b
1807	<i>Pujua, caseria de</i>	BEHA A-73/2-7
1820	<i>Poyena, caserío</i>	BUA 914/2. Actas de concil. 30b
1825	<i>Pujua, caserío</i>	BEHA A-78/4-1
1847-74	<i>Pujua, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Pujua, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Poyua, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Pujua, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 80b
1859	<i>Pujua, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator

1860	<i>Pujua, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles (1860)</i>
1895	<i>Poyu, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7550 486b</i>
1897-98	<i>Pujua, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1910	<i>Poyua, cas.</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1912	<i>Pojua, caseria de</i>	<i>GJE fk:1916 L26;50</i>
1922	<i>Poyua, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1934	<i>Poyua, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Poyu, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1944	<i>Pojua, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Poyu-goikoa, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1984	<i>Poyu, cas.</i>	<i>GJE fk:12184 L145;40</i>

Poiuko Ugarte torrea

Kokapena: Artika; VII. mapa (B-4)

Oharrak: **Poiu** baserriaren eta errotaren (**Txominantone**) inguruan. Ez da nahastu behar *Poiuko Ugarte torrea*, **Artika** auzoko beste *Ugarte* dorrearekin, gaur **Torre** izenaz ezagutzen den baserria dagoen lekuan egon zenarekin, alegia. *Ugarte* izeneko bi dorre, hortaz, **Artika** auzoan: bata **Irabiene** ondoan, XVI. mendean maese Belso Ugartekoarena zena, eta bestea, *Poiukoa*. Argi bereizten dira 1575 eta 1578ko agirietan:

“ (...) de las casas de las Artigas y casas de Ugarte y de la casa de Puxea y de la casa y torre de Ugarte y de la casa de Juan de Lopetegui y de las casas del Aya Y de la casa de Aparicio de Ortega y de la casa de Yrabin y de la casa y torre de maese Belso de Ugarte y de las casas de Achoaren y de la casa de Asueta y de la casa de Barrueta y de la casa de Hernan de Nafarrola (...)”¹¹⁴⁶

“ (...) Y ansimismo se le dio la posesion por el dho ntro. juez executor a las dhas anteiglesias de la casa de Ugarte la casa de Puxua la casa y torre de Ugarte la casa de Juan de Lopetegui la casa de Celaya la casa de Aparicio de Artiga la casa de Yravin la casa y torre de maese Melso de Ugarte la casa de Achoaren (...)”¹¹⁴⁷

1629an, mugarriak jartzeko egindako ibilaldian honela esaten da:

“ (...) de aquí [de Poxua] a otro sitio de torre que tan solamente tiene las paredes de piedra y no es habitable que dijeron se llamaba Torre de Ugarte”¹¹⁴⁸

1629an, Maria de Ugarte agertzen da **Poiu baserri** eta dorrearen jabe; 1775ko agirian, Antonio Txindurtzakoaren jabetzakoa da “*la torre de Ugarte sito en Pojua y sus pertenecidos en Artigas*”¹¹⁴⁹. 1629an, Diego Ugartekoa agertzen da dorrearen jabe. 1652an, Ugarteko dorre honetako jabetzaren inguruko auzia izan zen; alde batetik, Pedro Urkisarikoa (Pedro Urkisarikoa eta Mari Joan Ugartekoaren semea) eta bestetik, Antonio Urkisarikoa, haren koinatua (Pedroren arreba Teresa Urkisarikoa senarra). Dirudienez, Pedrok heredatu zuen dorrea, baina urteetan Antoniok gobernatu zuen eta dorrearen zorrak ordaindu ere. Azkenean, Pedro dorrearekin eta Antonio **Aldatzetako** lurrarekin (Ik. Almi-ka auzoko **Aldatzeta/Birjiñean beresia**) geratu ziren.

Gaur **Aldatzeta** hau, Almikako Andra Maria elizaren jabetzakoa da; bere jabetza-tituluan, Antonio eta Pedro Txindurtzakoaren emaitzatzen ematen da:

“*La Iglesia parroquial de Sta Mª de Alboniga se halla en posesion de esta finca desde el año de 1652 por donación que le hicieron don Pedro de Urquizarria y don Antonio de Chindurza según consta de la escritura otorgada ante don An-*

1146 1575. VEKA. RR. Ejec. C2497; 18.

1147 1578. VEKA. RR. Ejec. C2497; 49.

1148 BUA. 928. Mojonera. 1749; 147.

1149 BUA. 915. Hipotecas; 14.

tonio de Sorabil. Invirtiéndose las rentas en la celebración de misas y luminario de la virgen, condicion impuesta por los donantes" 1150

1682koa da, Ugarteko etxearen azken berria; hemendik aurrera galdu egiten da bere arrastoa:

"(...) un molino en el valle de las Artigas llamado Rotabarria (...) y en frente del molino de d^a Susana de Mezeta un pedazo de tierra y otro pedazo pegante a la casa quemada que fue de Diego de Ugarte" 1151

Idatzizkoa:

1575	<i>Ugarte, casa y torre de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	18
1578	<i>Ugarte, casa y torre de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	49
1629	<i>Ugarte y Poxua, casas de</i>	VEKA	S.V. C1086	157b-165
1629	<i>Ugarte, casa y torre de</i>	VEKA	S.V. C1086	157b-165
1629	<i>Ugarte, casa y torre de</i>	BUA	928. Mojonera. 1749	147-148b
1629	<i>Ugarte, torre de</i>	BUA	928. Mojonera. 1749	32-32b
1676	<i>Ugarte, cassa y casseria de</i>	VEKA	R.R. Ejec. L1503/15	4b
1652	<i>Ugarte, torre de</i>	BEHA	A-79/7-3	2-5
1682	<i>Diego de Ugarte, casa quemada de</i>	MAHN	C.C. 4228	22
1691	<i>Ugarte, casa de</i>	BUA	1245/3. Obra pia	1
1775	<i>Ugarte, torre de</i>	BUA	915. Hipotecas. 1775	44

Pondorreta (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (D-1)

Oharrak: **Enparane** baserriaren behetik, **Errekatxu** alderantz.

Ahozkoa:	"Pondórreta"	084, 093
	"Fondórrata"	083
	"Dondórreta"	081

Probostuena / Majerine (baserria)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-3)

Ohar ling.: Leku honek izen ugari izan ditu: *Probostuena* (Guip. Probestu 'alguacil' < rom. Presboste. Mitxelena, *FHV*, 1990, 84), *Canhuene* eta gaur egun bizirik dagoen *Majerine*, 'mageria' oinarriari *-ne* leku-atzizikia erantsita.

Azken izen horren aldaera ugari jaso dira. Bokal arteko *-r-* dardarkari bakuna galdu ostean (*-r-* > Ø), ondoan gelditu diren bokalak diptongatu egin dira eta *-ei-* > *-i-* / *-e-*:

Majerine > *Majeine* > *Majene* / *Majine*

Aldaeretako bat diptongoa irekitzean eratu da:

Majeine > *Majaine*

Oharrak: **Nafarrologoiko** baserriaren mendebaldean egon zen, **Landatxu** azpian, **Franztuneko errota** gainean. XIX. mendearen erdialdean Bautista Jauregizarrek eraikita, gaur desagertuta dago. 1939an desegin zen baserri hau¹¹⁵².

Ahozkoa:	"Majeríne"	083, 090
	"Majeéne"	084
	"Majeíne"	080, 090

1150 1864. GJE. fk:1376; L19; 81.

1151 MAHN. C.C. 4228; 22.

1152 GJE. fk:175; L3;241.

“Majéine”	080, 085, 086, 087, 089
“Majíne”	085, 088
“Majáine”	081, 082

Idatzizkoa:

1843	<i>Probostuena, cas.</i>	BUA 39/1. Enajen. y conc. 35/40
1845	<i>Prebostaduena, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1847-74	<i>Provostuena, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Prebostaduena, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Probostena, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Probustiena, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 84
1859	<i>Probostuena, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Probostuena, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1897-98	<i>Podrostuena, Probostuena, Mageria, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1898	<i>Probestuena, cas.</i>	BAHP.N.BL 8195 1380
1899	<i>Podrosto, cas.</i>	BAHP.N.BL 8296 780b,781
1905	<i>Pedostro, cas.</i>	GJE fk:175 L3;240
1922	<i>Podostro, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1923	<i>Pedrosto, caseria</i>	GJE fk:175 L3;240
1925	<i>Podostro, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/21
1928	<i>Podostro, cas.</i>	BIBL ZbA1 78-79
1934	<i>Podostro, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938-39	<i>Canhuene, cas.</i>	BUA 1240. Cos. del maiz
1939	<i>Pedostro, cas.</i>	GJE fk:175 L3;241

Santierrotane (errota)

Kokapena: Artika; VII. mapa (B-4)

Oharrak: *Tellaerrot*a oso izen erabilia da Euskal Herrian errotak izendatzeko. Kasu honetan errota bat baino gehiago izendatzeko erabili izan da. Esate baterako, **Txukene**, *Tellaerrot*a izenez ere ezagutu izan da zenbaitetan; bestetan, beste errota bat izendatzeko erabili izan da, ustez, *Santierrotane*. XVIII. mendean hasten dira errota honen berriak, Loizaga jabearen izenarekin lotuta. XIX. mendean, *Mariálmikene* izena nagusitu da eta gaur egun *Santierrotane* legez ezagutzen da.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹¹⁵³.

Ahozkoa:	“Santierrotané”	076, 080, 082, 083, 084, 090, 093
	“Santierrótane”	078
	“Santierrotá”	066
	“Mariálmikene”	066
	“Mariálmikene”	066

Idatzizkoa:

1701	<i>Tellarrota, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Tellarrota, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Tellaerrot, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Tellaerrot, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Tellarrota, molino de</i>	BFA. Fg.
1745-46	<i>Loizaga, molino de</i>	BFA. Fg.
1777	<i>Antonio de Loizaga, molino de</i>	BUA 967/4. Libr. y recibos 78
1791	<i>Loisaga, molino de</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b

1796	<i>Loizaga, molino de</i>	BFA. Fg.
1825	<i>Loyzaga, molino de</i>	BEHA A-78/4-1
1846	<i>Don Jose Joaquin de Loizaga, molino de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Loizaga, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Loizaga, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Eloizaga, molino</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Loizaga, molino</i>	BUA Padron 1851(3) 84
1860	<i>Mari Almico, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Maria Almica, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1896	<i>Almiquena, molino</i>	BAHP.N.BL 7553 948-974b
1897-98	<i>Mari Almica, Almiquena, molino</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1910	<i>Almiquena, molino</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1922	<i>Almiquena, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Tellaerota, molino de</i>	BUA 881/12. Deslindes 5
1928	<i>Tellaerota, molino de</i>	BIBL ZbA1 240
1934	<i>Almiquena, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Maria Almikene, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Santierrotane, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Almiquena, molino-harinero</i>	GJE fk:1083 L15;66
1944	<i>Maria-almiquena, molino-harinero</i>	GJE fk:1083 L15;66

Sintzuri (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Oharrak: **Urkisarri** eta **Tribiz** baserrien arteanAhozkoa: “*Sintxúri*” 091**Solaburu** (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: **Urkisarri** eta **Etxezarre** inguruan. Honela esaten du agiriak: “*el parage mas incomodo quales la ondonada de Urquisarri, e inmediato a los de Echesarra y Solaburu*”¹¹⁵⁴

Idatzizkoa:

1762	<i>Solaburu, el paraxe</i>	BFA. Bust 230/130 37

Soloandia (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: **Sollubeko iturria** izenean gertatzen den bezala, artikulua eranstea, -i-bokal itxiaren ostean eta artikuluaurrean epentesia txertatu da, hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek artikulua gradu batean itxi du.Soloandia > Soloandi3a > *Soloandi3e*Oharrak: **Bengoetxe** eta **Iribiene** baserrien artean, bidearen mendebaldetik.Ahozkoa: “*Solo andizé*” 076

Idatzizkoa:

1804	<i>Soloandia, heredad</i>	BFA. Bust 135/4 251-254

Telleria (saila)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C/D-4)

Ohar ling.: Izenak aldaera ugari izan ditu. Metatesiaren ondorioz, oinarriko bokalak silabaz aldatu dira (Ik. Artika auzoko **Telleriaga**).

Tella > Talle

Bokal itxiaren ostean eta artikuluaurrean epentesia txertatu da, hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek bukaerako bokal irekia gradu batean itxi du -a > -e:

Talleria > Talleriza > *Tallerize*Oharrak: **Kafranka** baserriaren mendebaldean, bidearen beste aldean.Ahozkoa: *“Tallérize”* 080

Idatzizkoa:

1910	<i>Telleria, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Telleria-goicoa, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Telleria-goikoa, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1950	<i>Telleria, heredades</i>	<i>GJE fk:2173 L28;139</i>
1950	<i>Telleria-goicoa, castañal</i>	<i>GJE fk:2173 L28;139</i>

Telleriaburu (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Santierrotane** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1910	<i>Telleria-buru, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>

Telleriaga (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: Silaba biko hitzetan gertatzen den moduan, bukaerako erdiko bokala ireki egiten da elkarketan eta eratorpenean (Mitxelena, *FHV*, 1990, 126). Ik. Hiriguneko **Usatorre** edo Artika auzoko **Telleria** fitxako ahozkoa.Oharrak: **Landa** baserriari lotutako saila. Honela zahazten du agiriak: “*Una heredad del molino [Zelaieta], junto al camino real y puesto llamado Tellariaga*”¹¹⁵⁵. **Kafranka** baserriaren mendebaldean dagoen **Telleria** izeneko sailarekin lotuta egon daiteke.

Idatzizkoa:

1761	<i>Tellariaga, heredad</i>	<i>BFA. K. 386/4 12</i>

Torre (baserria, dorretxea izandakoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa, dorretxea izandakoa. Oraindik mantentzen du etxe barruan dorrearen sarrerakoa izan zitekeen arku ojibala. Ez da nahastu behar dorre hau, Artika auzoan izan zen beste *Ugarte torrearekin* (Ik. **Poiuko Ugarte torrea**).

XVI. mendean, maese Belso Ugartekoren jabetzakoa izan zen. XVIII. mendean, Bidaetxea familiakoak agertzen dira dorretxe honetako jabe, XVIII. ean, Fradua familiakoak eta XIX. ean, Monasterio familiakoak.

Goian aipatutako Belso Ugartekoa, ingeniari ospetsua izen zen; berak eginak ziren Bermeoko **Portuzarreko** moilak, 1560an, eta baita, Getariko San Anton uhartera doan moilaren konponketa ere, 1563an¹¹⁵⁶.

Ahozkoa: **“Torre”** 063, 068, 073, 076, 077, 078,
079, 080, 082, 083, 084, 090

Idatzizkoa:

1575	<i>Maese Belso de Ugarte, torre de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1578	<i>Maese Melso de Ugarte, torre de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1587	<i>Ugarte, torre de</i>	BEHA A-62/44-2 214b
1682	<i>Ugarte, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1689	<i>Ugarte, casa-torre de</i>	BEHA A-82/9-3 1
1701	<i>Ugarte, casa de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Ugarte, torre de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Ugarte, ttorre de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Ugarte, torre</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Torre, cas.</i>	BFA. Fg.
1729	<i>Thorrea, cas.</i>	BFA. K. 3174/6 186
1732	<i>Ugarte, Torre de</i>	BEHA A-81/13-1 1
1738	<i>Torrea, cas.</i>	BEHA A-82/9-3 46
1745-46	<i>Ugarte, cas.</i>	BFA. Fg.
1762	<i>Torrea, casas de</i>	BEHA A-81/13-23 1
1775-1831	<i>Ugarte, casa-torre</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 32b
1775-1831	<i>Ugartte, casa-torre</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 46
1791	<i>Torrea de Artigas</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Torrea, cas.</i>	BFA. Fg.
1823	<i>Torrea, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Torrea, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1841	<i>Torre de Articas</i>	BEHA A-82/9-3 o.s.
1842	<i>Torre, cas.</i>	BUA 920. Actas de concil. 61
1846	<i>Torre, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847	<i>Torre, casa de</i>	BUA 911/1. Actas de concil. 164b
1847-74	<i>Torre, cas.</i>	BUA 5
1848	<i>Torre, cas.</i>	BUA 911. Juicios verbales
1848	<i>Torre de Artigas</i>	BUA 911. Juicios verbales 164b,165
1850	<i>Torre de Articas</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Torre, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Torre, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 81b
1859	<i>Torre, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Torre, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1889	<i>Torre, casa de</i>	BUA 1179/17 155
1895	<i>Torre, cas.</i>	BAHP.N.BL 7550 353b
1897-98	<i>Torre, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1901	<i>Torre de Artigas</i>	GJE fk:1893 L25:248
1901	<i>Torre de Artigas</i>	BAHP.N.BL 8570 208b
1922	<i>Torre de Artigas</i>	BFA. E. KZ. C/2
1928	<i>Ugarte, casa de</i>	BIBL ZbA2 566
1934	<i>Torre, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Torre, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Torre, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Torreburu (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Oharrak: **Torre** baserriaren goialdean, bere mendebaldetik.

Ahozkoa: “**Torreburú**” 063

Torreko karabia

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Ik. Demiku auzoko **Karabia**.

Oharrak: **Torre** eta **Krafranka** baserrien artean, bide ondoan, mendebaldetik.

Ahozkoa: “**Torreko karábize**” 080

Torreondo (mahastia)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: ‘Torre’ + ‘ondo’. Elkarketan, ondoan gelditu diren bokalek -eo- > -o- egin dute:

Torreondo > Torrondo

Oharrak: **Irabiene** baserriaren mendebaldean, bidearen beste aldean.

Ahozkoa: “**Torreóndo**” 073
“**Torróndo**” 077, 078

Idatzizkoa:

1869	<i>Torreondo, heredad</i>	<i>GJE fk:526 L8;67</i>
1894	<i>Torreondo, heredad y robledal</i>	<i>BAHP.N.BL 7549 452</i>
1897	<i>Mastía ó Torreondo, viñedo</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 606b</i>
1910	<i>Torre-ondo, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Martin o Torreondo, viñedo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Martin ó Torreondo, viñedo</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1939	<i>Martin o Torreondo, viñedo</i>	<i>GJE fk:184 L4;27</i>
1944	<i>Torreondo, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Trake (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Oharrak: **Paskualetxe** baserriaren gainean, bere mendebaldetik. Hemendik izaten zen **Artika** auzotik **Almikarako** elizbide zaharra. **Paskualetxe** inguruan hasi eta **Iturrizarrera** jotzen du.

Ahozkoa: “**Traké**” 066, 074, 080, 083
“**Tráke**” 075
“**Bèngotzeko atxá**” 083
“**Bèngotzeko atzá**” 090
“**Àrretako atzá**” 090

Idatzizkoa:

1910	<i>Treque, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Traque, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Treque, argomal</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Traque, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Treque, argomal</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1946	<i>Traque, punto llamado</i>	<i>GJE fk:1578 L21;247</i>
1966	<i>Treque, monte</i>	<i>GJE fk:1617 L22;138</i>

Tranpa (baserria, errota izandakoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Baserriaren izenak, XIX. mendetik aurrera, bokal paragogikodun genitibo marka darama baserri berrien izenetan eta baserrien izen berrietan gertatzen den moduan. Horrek ekarri du, asimilazioz, bokal irekia erdiko bilakatzea:

Tranpa + -ene > *Tranpane* > *Tranpene*

Aldaera horiek, leku-izen berriak sortzeko balio izan dute: *Tranpanondo*, *Tranpaneburu*, *Tranpanaurre*. Inoiz *Tranpatxu* txikigarria ere aitatzen da.

Oharrak: Errota honi buruzko berri ziur goiztiarrenak, XVIII. mendearen erdialdekoak dira; 1745-46ko fogerakoak. Hala ere, baliteke errota hau zaharragoa izatea. Artika auzoan, gaur bezala, hainbat errota izan zen Antzinako Erregimenaren garaian; errotak ez ezik, burdinolak ere ugari izan ziren hemen. Eta errota eta burdinola hauek, sarritan, ez dira izendatzen dokumentazioan, baserriekin gertatzen den bezala, beren izenez (*Kafranka*, *Atsoarene*, *Ugarte*, etab.), beren jabeen izenez baizik (molino de Anton Hernandis, molino de Mª Juana de Aroztegui, molino de Pedro de Aspergorta y Gabriel de Munitiz...); eta honek oztopatu egiten du askotan errotak identifikatzea.

Hemen jasotzen diren aipuak '*Tranpa*' izenez adierazten direnak dira. Hala ere, izan daiteke, aurreko mendeetan, errota hau eraikia egonik, beste izen baten azpian ezkutatuta egotea. Oso argigarria da, zentzu honetan, BEHAko dokumentazioa, zehazki, Elizaren hamarrekokoak eta nobaliak jasotzeko zerrendak¹¹⁵⁷; 1791tik 1850era hutsik egin gabe aipatzen dira Artikako errotak, beren izen aldaketak nabari geratzen direlarik bertan. Dokumentazio honi esker identifikatu ahal izan da XVIII. mendean *Aspergortaren errota* legez azaltzen zena *Tranpa* errotari dagokiola.

XVIII. mendean, jabetza banatuko errota izan zen: Pedro Aspergortakoa eta Gabriel Munitizkoa agertzen dira bere jabe 1745-46ko fogeran; mende amaieran, Azpigortakoaren eta Abaroakoaren jabetzan azaltzen da. XIX. mendean, Anparan familiakoan jabetzan agertzen da errota hau eta, 1847-74ean, berriro jabe birekin: Fernando Anparan eta Nikolas Arroategi. 1854ko "*molino Amparan*" aipuak, jabearen izenari erreferentzia egiten dio, ez da ulertu behar, bada, **Enparane** baserriarekin inolako lotura duenik.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹¹⁵⁸.

Ahozkoa: "**Tránpane**" 066, 076, 078, 082, 083, 093
 "**Tránpene**" 080, 084, 090

Idatzizkoa:

1745-46	<i>Pedro de Aspergorta, molino de</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1775-1831	<i>Aspergorta, molino de</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 54b</i>
1791	<i>Azpigorta y Abaroa, molino de</i>	<i>BEHA A-78/4-1 1-1b</i>
1809	<i>Trampa, cas.</i>	<i>BUA 1561. Cuentas 60b-61</i>
1814	<i>Trampa, molino</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1821	<i>Trampa, molino</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1823	<i>Tranpa, casa de</i>	<i>BEHA A-77/3-26-VI</i>
1825	<i>Trampa, molino</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1827	<i>Tranpachu, caserío de</i>	<i>BEHA A-64/12-6 77b</i>
1843	<i>Trampa, molino</i>	<i>BUA 920. Actas de concil. 114b</i>
1846	<i>Juan de Aspigortta, molino de</i>	<i>BEHA A-758/2-53-0</i>
1847-74	<i>Trampena, molino</i>	<i>BUA 5</i>
1850	<i>Trampena, molino</i>	<i>BEHA A-78/4-1</i>
1854	<i>Amparan, molino</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>

1157 BEHA. A-78/4-1.

1158 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

1857	<i>Tranpa, molino</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 84</i>
1859	<i>Trampena, molino</i>	<i>BUA 5. Nuevo Nomenclator</i>
1860	<i>Trampa, molino</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles (1860)</i>
1862	<i>Trampa, molino</i>	<i>BUA 37/5. Rel. fuerza de agua</i>
1894	<i>Trampa, molino</i>	<i>BAHP.N.BL 7549 1197</i>
1897	<i>Trampena, molino</i>	<i>BAHP.N.BL 8183 1295b</i>
1897-98	<i>Trampa, molino</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1898	<i>Trampa, caseria molino</i>	<i>BAHP.N.BL 8194 710</i>
1901	<i>Trampena, molino</i>	<i>BAHP.N.BL 8570 208b</i>
1922	<i>Trampena, molino</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1934	<i>Trampena, molino</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Trampane, molino</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1944	<i>Trampene, molino</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1968	<i>Trampena, casa molino</i>	<i>GJE fk:5065 L57;1</i>

Tranpanaurre (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: **Tranpanondo** izenarekin gertatzen den bezala, izen hau ere berria da; *Tranpene* aldaeran oinarrituta dago. 'Aurre' eranstea, Tranpeneurre sortu da, eta ondoan gelditu diren bokalek *-ea-* > *-a-* egin dute eta *-e* bokala galdu da.

Tranpeneurre > *Tranpenaurre*

Bokal arteko sudurkariaren galerak (*-n-* > Ø) *Tranpenaurre* > *Tranpeaurre* bihurtu du.

Oharrak: **Tranpa** baserriaren aurrea.

Ahozkoa: “**Tranpenáurre**” 079

“**Tranpeaurré**” 080

Idatzizkoa:

1910	<i>Campen-aurre, monte calvo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Campen-aurre, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1950	<i>Tranpen-aurre, jaral</i>	<i>GJE fk:2173 L28;139</i>

Tranpaneburu (sola)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Tranpa** baserria.

Ahozkoa: “**Tranpenebúru**” 081

Tranpanondo (sola)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Leku-izen hau berria denez, aldaera berrian oinarrituta dago; hau da, *Tranpane* aldaerari 'ondo' eranstea eratu da. Ondoa gelditu diren bokalek *-eo-* > *-o-* egin dute.

Tranpaneondo > *Tranpanondo*

Oharrak: **Tranpa** baserriaren hegoaldean, **Kafranka** atzean.

Ahozkoa: “**Tranpanóndo**” 081

Idatzizkoa:

1910	<i>Trampena, robledal en</i>	<i>BAHP.N.BL 8570 208b</i>
1910	<i>Trampane, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Trampene, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Tranpatxu (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Frantzune** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1862-1887	<i>Trampachu, lotes en</i>	<i>BUA 1289. Venta de montes</i>
1910	<i>Trampachu, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Trampachu, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>

Tribiz (baserria)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ahoz *Tribis* ez ezik, *Tribisgoiko* ere jaso da; beherago dagoen **Tribizkoerota** eraikinetik bereizteko. Aldaeren artean, disimilazioz sortutakoa dago:

Tribis > Trebis

Beste aldaera bat, indarra hartzen dabilena, -e paragogikoduna da.

Tribis > Tribise

Oharrak: Hiru bizitzakoa. Auzoko baserri historikoetakoa da. Jausita dago, oraindik horma batzuk zutik mantentzen baditu ere. Atarian (barnealdean) arku apuntatua eta faxadan bi leihatila germinatuak mantentzen ditu. Elementu hauek izateagatik, 1500 ingurkotzat jotzen da baserria¹¹⁵⁹. Errota bat dago bere izenekoa.

Tribiz familiakoa: XVIII. mendera arte, Tribiz abizenarekin eta handik aurrera, Asteinza abizenaz (1717an, Isabel Tribiz eta Elexpurukoak bere seme Juan Asteinzakori pasatu zion baserriaren jabetza).

Tribiz baserria, 1981.

Leihatila germinatuak.

Ahozkoa:	“Tribís”	077, 079, 085, 090, 092, 093
	“Tribisé”	066, 082, 083, 084, 114, 116, 155, 160
	“Trebís”	091
	“Tribisgoikó”	090

Idatzizkoa:

1578	<i>Tribiz, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1578	<i>Tribiz, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1629	<i>Tribiz, casa de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Tribiz, casa de</i>	BFA. BilUA. SZ 315/1/5
1629	<i>Triviz, casa de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 32-32b
1629	<i>Tribiz, casa de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 117
1645	<i>Tribiz, cassa de</i>	BFA. Bust 201/47 105b
1661	<i>Tribiz, cas.</i>	BFA. K. 3174/6 45b
1662	<i>Tribiz, casa solar de</i>	BFA. K. 413/13 1
1701	<i>Triviz, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Triviz, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Triviz, casa de J. Bta. de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Tribiz, cas.</i>	BFA. Fg.
1725	<i>Tribiz, cassa y caseria de</i>	BUA AL. 1711-1727 243b-245
1737	<i>Tribiz, cas.</i>	BFA. K. 2203/10
1745-46	<i>Tribiz, cas.</i>	BFA. Fg.
1749	<i>Tribiz, cas.</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹¹⁶⁰
1762	<i>Tribiz, casa y caseria de</i>	BFA. Bust 230/130 8b
1767	<i>Tribiz, caseria de</i>	BFA. Bust 568/3 1b
1774	<i>Tribiz, cas.</i>	BUA 250/13. Cargos y datas
1775-1831	<i>Triviz, caseria de</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 27

1779	<i>Tribiz, casa solar de</i>	BEHA A-72/33
1795	<i>Tribiz, cas.</i>	BFA. Bust 157/2 2b
1796	<i>Tribiz, cas.</i>	BFA. Fg.
1800	<i>Tribiz, caseria de</i>	BFA. Bust 294/5 42b
1823	<i>Tribis, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1828	<i>Tribiz, cas.</i>	BEHA A-64/12-6 48b
1834	<i>Tribiz, cas.</i>	BFA. Bust 235/4 13b
1846	<i>Tribis, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-74	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 5
1854	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Tribis, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 79b
1859	<i>Tribiz, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1884	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 20/10. Puentes. Artigas
1897	<i>Trivis, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 151
1897-98	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1902	<i>Trivis, cas.</i>	BAHP.N.BL 8572 688b
1910	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1922	<i>Asteinza, casa de Buenav.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Tribis, casa de</i>	BUA 881/12. Deslindes 3
1928	<i>Tribis, casa de</i>	BIBL ZbA1 375
1934	<i>Tribis, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Tribis, cas.</i>	BUA 1240/10. Trigos 30

Tribiz (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-3)

Oharrak: **Tribiz** baserriaren ingurua. Paraje honetan, **Tribiz** baserriaren behealdetik, beste batzuen artean, *Tribizpe* izenaz ezagutzen den eraikuntza berriko etxea dago.

Ahozkoa:	“Tribisbásue”	086
	“Tribis basoá”	117
	“Tribíspe”	156

Idatzizkoa:

1847	<i>Tribiz, corte en</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 232
1867	<i>Tribiz</i>	BUA 38/1. Leña 4
1898	<i>Tribis</i>	BAHP.N.BL 8195 1379

Tribizarrospe (basoa)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Migelantonbaso** inguruan.

Idatzizkoa:

1910	<i>Tribis-arroste ó Miguel Anton baso, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Tribiz-arroste o Miguel Anton baso</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Miguel Anton baso o Tribiz-arroste, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1923-24	<i>Tribis-arrospe ó Miguel Antonbaso, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1944	<i>Tribizarrospe</i>	GJE fk:985 L13;220

Tribizburu (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-3)

Oharrak: **Tribiz** baserriaren gainean, bere hegoaldetik. Nekropoli erromatar baten az-tarnak daude bertan.¹¹⁶¹Ahozkoa: **“Tribisburú”** 085, 090, 118, 122, 139

Idatzizkoa:

1847 *Tribiz buru, argoma en* BUA 1289/2. Montazgos 208, 209**Tribizkoerrota**

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Errota hau izendatzeko *Tribizerrota* eta *Tribizkoerrota* dira aldaera nagusiak. Azken horretan, ondoan gelditu diren bokalek *-oe-* > *-o-* egin dute, hau da, generikoaren hasierako *e-* galdu egin da.*Tribizkoerrota* > *Tribiskorrota**Tribiskorta* aldaera sinkopatua, *-o-* erdiko bokala galtzean sortutakoa da.Oharrak: **Frantzuerreka** eta **Ezkiagatik** eta **Urkisarritik** jaisten diren errekek elkartzen diren unean. Errota hau Busturiko jurisdikzioko eremuan egon arren, bere lehenengo aipamenetatik aurrera, **Tribiz** baserriari lotuta agertzen denez (Tribizko jabeak ziren Asteinza familiari lotuta, alegia) eta **Artika** auzoan duen presentzia nabarmenagatik, Bermeo aldeko toponimoen artean jarri da berau ere.

Ahozkoa: **“Tribiskortá”** 066, 078, 082, 084, 085,
090, 093, 114, 116, 119

“Tribiserrotá” 084

“Tribiskoerrotá” 076, 077, 113, 160

“Tribiskorrotá” 083

Idatzizkoa:

1629	<i>Tribiz, molino de</i>	BIBL RC.Bus 120
1629	<i>Tribiz, molino de</i>	BFA. BilUA.SZ 315/1/5
1633	<i>Tribiz, molino de</i>	BFA. K. 738/18 45
1637	<i>Tribiz, [molino] el de</i>	BEHA A-78/6-6
1704	<i>Tribiz, molino de</i>	BIBL RC.Bus 108
1738	<i>Trivis, molino de</i>	BFA. Bust 623/48
1749	<i>Tribiz, molino de</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹¹⁶²
1765	<i>tribis, molino de</i>	BAHP.N.AMA 2848 urri15
1775-1831	<i>Triviz, molino de</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 27
1783	<i>Tribiz, molino dede</i>	BEHA A-72/33
1791	<i>Triviz, molino de</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1795	<i>Tribiz, molino de</i>	BIBL RC.Bus 122
1801	<i>Tribiz, molino de</i>	BFA. Bust 203/144 147
1803	<i>Tribiz, molino de</i>	BUA AL. 1786-1806 172b
1825	<i>Tribiz, molino de</i>	BEHA A-78/4-1
1828	<i>Tribis, molino de</i>	BEHA A-64/12-6 11
1828	<i>Trivis, molino de</i>	BEHA A-64/12-6 11b
1850	<i>Tribiscoerrota, molino</i>	BEHA A-78/4-1

1161 Ik. *Arkeoikuska* 2002: 73.

1162 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y DIBUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1884	<i>Tribis, molino</i>	BUA 20/10. Puentes. Artigas 7
1890	<i>Tribisco errota, molino</i>	BUA 881/12. Deslindes 24b
1897	<i>Trivis-errota, molino</i>	BAHP.N.BL 8182 606
1938	<i>Tribiscoerrota, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Tribis-errota, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1951	<i>Tribizco-errota</i>	BUA 881/12. Deslindes 3b

Tribizkoerrotako zubia

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Tribizkoerrota** aurrean. 1803an, oiez eginda dagoela esaten da: “*Colocacion de puente de maderos enfrente del molino de Tribiz*”¹¹⁶³. 1893rako, harrizkoa zegoen egina (Ik. Hiriguneko **Erregiñazubi**).

Idatzizkoa:

1803	<i>Tribiz, puente frente del molino de</i>	BUA AL. 1786-1806 172b
1893	<i>Tribis, puente de</i>	BUA 1288/9. Carreteras 3b

Tribizko kantara

Kokapena: Artika; X. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Tribiz** baserria.

Oharrak: **Tribiz** baserriaren gainean, bere hego-ekialdean. 1958ko idatzizkoan agertzen den soloa, **Tribiz** baserriari lotutako saila da.

Ahozkoa: “**Kantarasarré**” 085

Idatzizkoa:

1844	<i>Tribis, cantera de</i>	BIBL YrJA 51
1858	<i>Trebis, losa de</i>	BUA 22/8 Conducción de aguas 6b
1904	<i>Tribis, canteras de</i>	BUA 1251/10. Arreglo calles 36b
1958	<i>Cantara-solo, heredad</i>	GJE fk:2674 L35;13
1973-74	<i>Tribisko kantara</i>	BIBL ErA.EtnB 226

Txaolako zelaia

Kokapena: Artika; X. mapa (D-3)

Ohar ling.: Lehenengo osagaiari dagokionez, ‘txaola’, ikusi Artika auzoko **Arrizko txaola** eta Agirre auzoan **Txaoleta**. Bigarren osagaiari dagokionez, *-i-* bokal itxiaren ostean eta artikularen aurrean epentesia txertatu da, hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek artikulua gradu batean itxi du. Ik. Artika auzoko **Soloandia**.

Txaolako selai + -a > Txaolako selai̯a > Txaolako selai̯e

Oharrak: **Tribiz** gainean dagoen bizkarrean, **Añabustiko** hego-mendebaldean, Bermeoko muga.

Ahozkoa: “**Txaolako selai**” 092
 “**Txaolako selai̯é**” 090, 092
 “**Tzabolako selai̯é**” 085

Txaondo (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (A-4)

Ohar ling.: ‘Etxe’ + ‘ondo’. Abizen batzuetan gertatzen den moduan, hasierako bokala galdu egin da. Etxabarria > Txabarria > Txabarri. Leku-izen honetan ere horixe gertatu da.

Etxe + ondo > Etxaondo > *Txaondo*

Gogoan izan, silaba biko hitzetan bukaerako erdiko bokala elkarketan eta eratorpenean ireki egiten dela (Mitzelena, *FHV*, 1990, 126). Ik. San Migel auzoko **Etxebarrierreka** baserria edo Hiriguneko **Usatorre**.

Oharrak: **Nafarrologoiko** baserriaren goialdean, bere hegoaldetik, bidearen gainean.Ahozkoa: “*Tzaóndo*” 090**Txoborsolo** (sola)

Kokapena: X. mapa (B-3)

Oharrak: **Tribiz** baserri ondoan.Ahozkoa: “*Tzoborsólo*” 085

Idatzizkoa:

1958 *Choborsolo, heredad* *GJE fk:2696 L35;57***Txominantone / Poiuerrota** (baserria, errota izandakoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (B-4)

Ohar ling.: Baserri honek izen ugari izan ditu: *Poiuerrota*, *Poiubeko* (Ik. Artika auzoko **Poiu** baserria) eta *Txominantone*. Gaur egun *Txominantone* da ezagunagoa (-e paragogikoz, kontsonantez bukatutakoa delako). Izen hau XIX. mendearen erdialdean, 1847-74an eta 1850ean, errotako errentaria zenaren izenetik dator: Domingo Antonio Anasagasti.

Izen hau osatzean, elkarren ondoan gelditu diren soinuen antzekotasunagatik, haplogogiz, silaba batean murriztu da. Ostean, asimilazioz, -i- bokal itxiak erdikoa zen bokala itxi egin du.

Tzominantone > *Tzomintone* > *Tzomintune*

Azken horretatik abiatuta, *Tzominantune* aldaera jaso da, aldaera osatuagoa eman nahian.

Poiuerrota eta *Poiubeko* izenei dagokienez, epentesia sortu da -i- bokalaren ostean. Horrela sortu dira *Poi3u* eta *Poi3ubeko*.

Poiu > *Poi3u*

Idatziz jaso diren Pujua eta Puxua, bokal asimilazioz eratutakoak dira.

Oharrak: 1521eko ezkontza-kontratu batean aipatzen da errota hau: Juan Gonzalez Mezetakoren semea San Juan Martinez Garaldekoaren alabarekin ezkontzean, Mezeta-koak ondokoa ematen du:

“Primeramente (...) las ruedas e molindas que (...) tiene en el balle de las artigas (...) la rueda bieja todo enteramente e las dos que dha rueda modorra e la mitad de la rueda de barrutia e todos sus pertenecidos; Yten mas la casa y caseria de monyoya e todos sus pertenecidos y ganados que alli ay; Yten mas los solares de hermendurua que son en la calle de hermendurua (...); Yten mas las tierras bazias que dizen viñas del portal; Yten mas la casa e caseria de Suloeta

y sus pertenecidos; Yten mas las quatro de la rueda de Ugarte e sus pertenecidos (...) 1164

XVIII. mendearen haiseran, Juan Francisco Ugartekoaren izenez aipatzen da, **Poiuko Ugarte torreakikiko** lotura agertzen duelarik. XVIII. mende erditik aurrera, Arostegiren oinordekoen jabetzan egon zen errota hau: Jose Ventura Mendozakoaren, eta Uhagonekoen eskuetan.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹¹⁶⁵.

Ahozkoa:	“Tzominantoné”	084
	“Tzomintoné”	066, 069, 073, 076, 077, 078, 82, 083, 090
	“Tzomíntone”	115
	“Tzominantuné”	080
	“Tzomintuné”	080
	“Poižùbekó”	084
	“Poižú”	082

Idatzizkoa:

1521	<i>Ugarte, rueda de</i>	VEKA S.V. C1628-1
1682	<i>Ugarte, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Juan Frcº, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Juan Frcº de Ugarte, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Juan Francisco, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Juan Frcº de Ugarte, de</i>	BFA. Fg.
1704	<i>Juan Francisco, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1745-46	<i>hered. de Arostegui, molino de los</i>	BFA. Fg.
1791	<i>Pujua, molino de</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Pojoa, molino de</i>	BFA. Fg.
1799	<i>Poxua, molino de</i>	BFA. Bust 85/5
1825	<i>Pujua, molino de</i>	BEHA A-78/4-1
1847-74	<i>Pujua, Chomin Anton, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Pujua, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1859	<i>Pujua, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Pujua Molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Pujua, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1897-98	<i>Puju-errota, Chomin-Anton, molino</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910	<i>Poyua, molino</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1922	<i>Molino Poyua</i>	BFA. E. KZ. C/2
1928	<i>Ugarte, molino</i>	BIBL ZbA2 423
1934	<i>Poyua Becoa, molino</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Poyubecoa, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Poyu-bekoa, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Txominmontorre (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-3)

Ohar ling.: ‘Txomin’ + ‘montor’. Izenaren osagai generikoa kontsonantez amaiturikoa denez, bokal paragogikoa erakusten du. Osagaiak elkartzean, ondoan gelditu diren soinuen antzekotasunagatik, izena silaba batean murriztu da.

Txominmontorre > Txomontorre

1164 VEKA. S.V. C1628-1.

1165 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

Txorimontorre aldaera etimologia erratuaren ondorioz sortutakoa da.

Oharrak: **Añabustiko** mendebaldean.

Ahozkoa:	<i>“Tzomimontorré”</i>	089
	<i>“Tzomontorré”</i>	091
	<i>“Tzorimontorré”</i>	090

Ulaupe (basoa)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Oharrak: **Akerrota** eta **Atsoarene** baserrien mendebaldean, bidearen beste aldean.

Ahozkoa:	<i>“Úlaupe”</i>	080

Urkisarri (baserria)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: ‘urki’ + ‘sarri’. Bigarren osagaiak ugaritasuna adierazten du *-di*, *-tza*, *-aga* edo *-eta* leku-atzizkien moduan. XIX. mendearen erditik aurrera, *Urkizarre* aldaera azaltzen hasten da. Artikulua galtzean, etimologia berri bat sortu da; hau da, urkiak dauden lekua izan beharrean, urki zaharra dagoen lekua.

Metatesiz, ‘urki’ osagaiaren bokalak silabaz aldatu dira, dardarkari bakuna galduta (*-r- > Ø*). Horrela eratu da *Ikusarre* aldaera. Asimilazioz, bokal biak berdindu dira, eta *Ukusarri* eratu da (aldiera horretan ere, dardarkari bakunaren galera nabari daiteke).

Urkisarri baserria, 1981.

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. Arostegi, Mendoza Arteagako, eta Uhagon familien jabetzakoa izan da mendeetan zehar.

Ahozkoa:	“Urkisarri”	080, 088, 089, 092, 115
	“Urkisarré”	066, 067, 079, 082, 083, 084, 085, 086, 087, 090, 091, 093
	“Ikusarré”	077
	“Ukusarri”	088

Idatzizkoa:

1578	<i>Urquiaga, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1578	<i>Urquisaria, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1629	<i>Urquisarria, casa de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Urquisarri, casa de</i>	BFA. BilUA.SZ 315/1/5
1629	<i>Urquicarria, casa de</i>	BUA 928. Mojонера. 1749 120b
1629	<i>Urquisarria, casa de</i>	BUA 928. Mojонера. 1749 32-32b
1637	<i>Urquisaria, casa de</i>	BEHA A-78/6-6
1682	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1693	<i>Urquizarria, sepultura de</i>	BEHA A-82/9-3 45
1701	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Urquizarri, cas.</i>	BFA. Fg.
1737	<i>Urquisarri, caseria de</i>	BFA. K. 2203/10 1b,2
1744	<i>Urquizarri, Urquisarri, cas.</i>	BAHP.N.TJJ 4094 abend23
1744	<i>Urquizarria, cas.</i>	BEHA A-62/44-3 2
1744	<i>Urquisarria, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1
1745	<i>Urquisarria, cas.</i>	BFA. K. 1870/18
1745-46	<i>Urquisarria, cas.</i>	BFA. Fg.
1749	<i>Urquizarria, cas.</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹¹⁶⁶
1774	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA 250/13. Cargos y datas
1775-1831	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 100b
1783	<i>Urquizarria, casa de</i>	BFA. K. 3345/13 4
1791	<i>Urquisarria, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Urquisarria, caseria de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos 40
1796	<i>Urquisarri, cas.</i>	BFA. Fg.
1799	<i>Urquizarria, cas.</i>	BFA. K. 460/24 20
1820	<i>Urquisarria, cas.</i>	BUA 914/2. Actas de concil. 30
1823	<i>Urquizarria, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1825	<i>Urqui-zarria, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1847-74	<i>Urquizarri, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Urquizarria, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Urquizar, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Urquizarre, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 83b
1859	<i>Urquizarri, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Urquisarri, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1897	<i>Urquizar, cas.</i>	BAHP.N.BL 8182 151
1897-98	<i>Urquizarri, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1922	<i>Urquizarria, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Urquizarri, casa de</i>	BUA 881/12. Deslindes 3
1934	<i>Urquizarria, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Urquizarre, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Urquizarri, cas.</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1964	<i>Urquizarre, caseria</i>	GJE fk:4117 L48;13

Urkisarri (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Urkisarri** (baserria).Oharrak: **Urkisarri** baserriaren ingurua.

Idatzizkoa:

1762	<i>Urkisarri, ondonada de</i>	<i>BFA. Bust 230/130 37</i>
1890	<i>Urquizarri, bajan de</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 24b</i>
1890	<i>Urquizarre, baja de</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 27b</i>
1898	<i>Urkizarre, montes de</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1380</i>

Urkisarribaso

Kokapena: Artika; X. mapa (C-4)

Oharrak: **Urkisarri** baserriaren goialdean. Honela deskribatzen dute agiriei: “*sobre la caseria de Urquizarria*”¹¹⁶⁷, “*Pedazo de monte lindante con Añabusti y perteneciente a Andres Frº de Mendoza*”¹¹⁶⁸. Kontua da, XVIII. mendean, auzia izan zela **Añabusti** edo **Sanjuanbaso** izeneko basoari buruz. Azkenean, nabari geratu zen auzilarien arteko nahasmena: gauza desberdinak ziren **Añabusti**, **Sanjuanbaso** eta **Urkisarribaso**.

Idatzizkoa:

1736	<i>Urkisarribaso, monte</i>	<i>BFA. K. 681/18 1</i>
1737	<i>Urkisarribaso, monte y sel</i>	<i>BFA. K. 2203/10 1b,2</i>

Urrestia (basoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (C-1)

Ohar ling.: Artikulu hartzen duenetakoa da. *-i* bokal itxiaren ostean eta artikuluaren aurrean epentesia txertatu da, hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek, asimilazioz, artikulu itxi egin du.

Urrestia > Urrestiza > *Urrestize*Oharrak: **Enparane** baserriaren iparraldean.Ahozkoa: “**Urréstize**” 083, 093

Idatzizkoa:

1898	<i>Urresti, termino de</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1296</i>

Utzuenero zubia

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Almikerrota** / **Utzuene**.

Oharrak: **Almikerrota** inguruan. 1893an, harrizkoa zela zehazten du agiriak (Ik. Hiri-guneko **Erregiñazubi**).

Idatzizkoa:

1893	<i>Otzuela, puente de</i>	<i>BUA 1288/9. Carreteras 3b</i>

1167 BFA.K.681/18.

1168 BFA.K.2203/10.

Zabalbide (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Oharrak: **Urkisari** baserriaren hegoaldean, **Zabalbideko erreka** ondoan.Ahozkoa: “*Sabalbide*” 090, 091**Zarratuak** (saila)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-3)

Ohar ling.: Artikulua hartzen duenetakoa da. Oinarriko *-u-* bokal itxiak, asimilazioz, artikuluko bokal irekia itxi du:Zarratuak > *Sarratuek*Oharrak: **Tribiz** baserriaren mendebaldean.Ahozkoa: “*Sarratúek*” 090**Zelaia** (burdinola)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Ohar ling.: Ik. San Andres auzoko **Zelaiaga**.Oharrak: **Landa** eta **Estrada** errotak dauden inguruan egon zen.1646ko agiriak adierazten duenez, **Artika** auzoan izan zen burdinola nagusi bakarra zen Zelaiakoa:

“Solo ay una ferreria mayor llamada artiaga celaia. (...) Sobre la venta y remate que esta dha villa hizo el año proximo pasado a Martin Ruiz de Arteaga vezino de la dha villa, y dueño de la quarta parte de la ferreria de Celaeta y sesta y decima sesta arrendador de la de Beotegui del termino de Aguriagas y Mañuas” ¹¹⁶⁹

Testuaren arabera, jabetza banatukoa zen burdinola hau; bere jabeen artean Martin Ruiz Arteagakoa, Juan Martinez Belendizkoa, Juan Mendozakoa eta Diego Abaroakoa agertzen dira, herriko jauntxoak denak. Izan ere, burdinola batean egin beharreko inbertsioak handiak ziratekeen, eta hori gutxi batzuen esku besterik ez zegoen. Aipatu behar da, Belendizkoak, **Azku** burdinolaren jabe ere bazirela¹¹⁷⁰. Bestalde, Juan Martinez Arteagakoa, errege armadako kapitaina zen eta, **Zelaia** eta **Azkueko** burdinolez gain, berea zuen **Gibe-le** baserria ere¹¹⁷¹.

Burdinola hau, **Zelaia** eta **Estrada** errotekin batera aipatzen da hainbatetan. Gainera, sarritan izendatu izan dira hirurak **Zelaia** izenez. **Landa** eta **Estrada** elkarren ondoan daude, eta XVIII. mendean jabe batenak ziren: mendearren erdialdean Andres Frc^o Mendozakoarena eta, mende amaieran, Jose Bentura Mendozakoarena. XVII. mendean, **Zelaia** errota eta **Zelaia** burdinola besterik ez dira agertzen dokumentazioan. XVIII. mendetik aurrera, berriz, **Zelaia** errota eta **Estrada** errota dira azaltzen direnak. Beharbada, gehiegi esatea ez bada, **Estrada** errota, **Zelaia** burdinola bera da, XVIII. mendean errota bihurtua.

Idatzizkoa:

1646	<i>Celaeta, ferrería de</i>	VEKA	S.V. L1528/3	29
1646	<i>Celaya, ferrería de</i>	VEKA	S.V. L1528/3	3-244
1646	<i>Artiaga Celaya, ferrería mayor de</i>	VEKA	S.V. L1528/3	3-285b

1169 VEKA. S.V. L1528/3; 3-285b.

1170 BFA. Bust. 209/26; 92.

1171 BFA. Bust. 55/3.

1699	<i>Celaya, ferrería mayor de</i>	<i>BFA. Bust 209/26 92</i>
1753	<i>Zelaia, ferrería de</i>	<i>VEKA S.V. C1086 1</i>
1758	<i>Çelaya, herrería mayor de</i>	<i>BFA. Bust 55/3</i>
1777	<i>Celaya, ferrería mayor de</i>	<i>BFA. Bust 209/26</i>
1798	<i>Zelaya, ferrería mayor</i>	<i>VEKA S.V. L1657/6</i>

Zelaia / Landa (baserria, errota izandakoa)

Kokapena: Artika; VIII. mapa (B-1)

Ohar ling.: Errota izandako baserri honek izen ugari izan ditu: *Zelaia* edo *Zelaieta* (baita *-eta* leku-atzizkiko *-e-* galduta); *Landaerrota* edo *Landako errota*, *Landa* eta *Landaluze*; Mundakena; eta Uriarte. Gaur egun **Landa** da ezagutzen dena.

Izen zaharrenari begiratuz gero, *-eta* leku-atzizkiduna atzizki gabekoarekin txandaka agertzen dela ikusita, eta kontuan izanda San Andres auzoko **Zelaia**, tentagarria da, *Zelaia* irakurtzean *-aga* leku-atzizki murriztua ikustea, baina behin ere ez da jaso, ezta ahoz ere, izen hau galduta dagoelako.

Oharrak: XVI. mendetik aurrera, errota zein etxe legez aipatzen da. Errota hau eta **Es-trada**, biak, sarritan izendatu izan dira *Zelaia* izenez (Ik. **Zelaia** burdinola).

1575ean, *Zelaia errota* Elizaren zentsuen zorretan agertzen da:

“(…) *parescio presente Gomez de Espinosa vecino de ella [hiribildukoa, alegia] de porsí y en nombre de su mujer Mª Gonzalez de Muxica, y por cantidades de mas que devian de rescivir en doña Teresa de Muxica, mujer de Mendoça de Arteaga, virtud de carta ejecutoria (...) como por suyos el molino de Çelaya que es en las Artigas de la dha villa y jurisdiccion de ella, en el qual dho molino y en todos los demas bienes así ffueron ttançados y remalados por el dho Matheo Lopez executor le ffue dada posesion pacífica a este otorgante con cargo de que por semana pagase a la clerezia de la villa ciertos maravedies por pilaña de misas, a las quales declaro el dho juez estar obligado el dho molino como mas largo consta de los plazos en en su sazón pasaron y porque despues en aca este otorgante abia sido savidor y estaba cierto y satisffecho que el dho molino de Celaya hera de la dha clerezia y cavildo y no de mi mujer la dha Teresa Ruiz ni es de dho otorgante (...)”¹¹⁷²*

XVII. mendean, Juan Martinez Belendizkoren jabetzakoa izan zen; Arteaga kapitainaren semeak ziren Juan Mendozakoa eta Hortuño Arteagakoa ere agertzen dira errotaren jabe. Belendizkoren jabetza, heredentziaz, Fernando Auleztikorenera igaro zen. XVIII. mendean erdialdean, Mendozakoak agertzen dira errotaren jabe. XIX. mendean, azkenik, Goienetxea eta Uriarte familiakoen esku agertzen da.

Ematen du, aldi berean jabe bat baino gehiago izan zituela; beharbada, *jabetza banatukoa* izan zen errota hau¹¹⁷³.

1862ko agirian agertzen denez, bi errotarri izan zituen¹¹⁷⁴.

Ahozkoa: **“Landá”** 066, 073, 074, 077, 078, 080, 082, 083, 084, 090, 093

“Lánda” 076, 083, 093

Idatzizkoa:

1575	<i>Calaya de avaxo, molino</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. C2497 18</i>
1576	<i>Çelaya, molino</i>	<i>BEHA A-62/44-2 160</i>
1578	<i>Celaya, casa de</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. C2497 49</i>

1172 BEHA. A-62/44-2; 160.

1173 ik. Elkar lanean. - *La industria molinera en Vizcaya en el s. XVIII*. 1984. Univ. de Deusto; 135-140.

1174 BUA. 37/5. Rel. fuerza de agua.

1578	<i>Cialaya, molino</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1590	<i>Çelaya, molino de</i>	BEHA A-62/44-2 231
1590	<i>Zelaya, molino de</i>	BEHA A-741/48-2 24
1629	<i>Celaya, molino de</i>	BIBL RC.Bus 120
1629	<i>Celaya, molino de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Zelaya, casa de</i>	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	<i>Zelaya, , molino</i>	BFA. 315/1/5
1629	<i>Zelaya, casa de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 32-32b
1629	<i>Celaya, casa de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 132
1629	<i>Celaia, molino de</i>	BUA 928. Mojonera. 1749 132
1682	<i>Zelaya, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1699	<i>Celaya, molino de</i>	BFA. Bust 209/26 92
1701	<i>Zelaya, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Zelaya, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Zelaya, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Zelaya, molino de</i>	BFA. Fg.
1704	<i>Zelaya, molino de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1745-46	<i>Zelaia, molino</i>	BFA. Fg.
1747	<i>Zelayta, molino de</i>	BFA. Bust 524/5
1753	<i>Zelaya, molino de</i>	VEKA S.V. C1086 1
1758	<i>Landa, molino</i>	BFA. K. 1018/3 97
1761	<i>Zelaietta, molino de</i>	BFA. K. 386/4 1,12
1764	<i>Zelaieta, molino</i>	BFA. Bust 251/2 77
1773	<i>Landaerrotta, molino de</i>	BIBL RC.Bus 122
1775-1831	<i>Celaia, molino</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 36
1775-1831	<i>Celaieta, molino</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 78
1775-1831	<i>Celaya, molino</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 62
1775-1831	<i>Zelaya, molino de</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 71
1780	<i>Celaya, casa de</i>	VEKA R.R. Ejec. L1756/11 9
1791	<i>Mundaquena, molino</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Celaia, molino</i>	BFA. Fg.
1798	<i>Celaia, molino titulado</i>	BFA. K. 1751/5 1b
1798	<i>Celaya, , molino</i>	VEKA S.V. L1657/6
1798	<i>Zelaieta, molino de</i>	VEKA S.V. L1657/6
1808	<i>Uriarte, molino de</i>	BEHA A-78/4-1
1818	<i>Celaya, molino</i>	BEHA A-78/4-1 63b
1823	<i>Landa, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1825	<i>Landa, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1829	<i>Landa, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1847-74	<i>Landa, molino</i>	BUA 5
1850	<i>Landacoerrotta, molino</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Landa, molino</i>	BUA 946. Ced. vec.
1856	<i>Landa, molino</i>	BFA. Bust 254/4 11
1857	<i>Landa, molino</i>	BUA Padron 1851(3) 84b
1859	<i>Landa, molino</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Landa, molino</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1862	<i>Landa, molino</i>	BUA 37/5. Rel. fuerza de agua
1897	<i>Landa, molino</i>	BAHP.N.BL 8183 1649b
1897	<i>Selaya, molino</i>	BAHP.N.BL 8183 1650
1897-98	<i>Landa, molino</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1922	<i>Landa, molino</i>	BFA. E. KZ. C/2
1925	<i>Zelaya, molino de</i>	BUA 881/12. Deslindes 5
1928	<i>Celaya, molino de</i>	BIBL ZbA1 240
1934	<i>Landaluce</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Landa, molino</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Landa, molino harinero llamado</i>	GJE fk:1082 L15;62
1944	<i>Landaluce, molino</i>	BUA 404. Fincas Rusticas
1944	<i>Landaluce, molino</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Landa</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1984	<i>Landa, caserío</i>	GJE fk:12184 L145;40

Zulonagusi (basoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-3)

Ohar ling.: ‘Zulo’ + ‘nagusi’. Ik. Artika auzoko **Zulueta** baserria. Izen batzuetan ‘nagusi’ jaso beharrean ahoz eta idatziz ‘nagosi’ jaso izan da. Ik. Agirre auzoan **Areztinagusi**. Izen honetan *-i-* bokal itxiaren ostean, hiatoa apurtzeko, epentesia txertatu da, eta bokal itxi horrek, asimilazioz, artikulua itxi du.

Sillonagosia > Sillonagosiza > *Sillonagosize*Oharrak: **Tribiz** baserriaren hego-mendebaldean, **Munarrinagusiko** behealdean.

Ahozkoa: “*Sillonagosi*” 090
 “*Sillonágosize*” 085

Zingira (larrea)

Kokapena: Artika; X. mapa (C-3)

Oharrak: **Tribiz** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1958	<i>Singuera, prado</i>	GJE	fk:2690	L35;45
1958	<i>Sipusti, prado</i>	GJE	fk:2700	L35;65

Zubierrota

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: XVIII. mendean Arostegi familiaren jabetzan agertzen da eta XIX. mendean, Manuel Jauregizar da bere jabea.

Idatzizkoa:

1578	<i>Cubierrota, molino de</i>	VEKA	R.R. Ejec. C2497	18
1733	<i>Zubiarrota, molino</i>	BUA	1161/6. Cancel. de censos	80
1775-1831	<i>Zubierrota, molino de</i>	BUA	915. Hipotecas. 1775	34
1854	<i>Zubierrota, molino</i>	BUA	946. Ced. vec.	
1857	<i>Subierrota, Pepacena, osea</i>	BUA	Padron 1851(3)	84b

Zubixuaga (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (C-4)

Ohar ling.: Idatziz *Zubixuaga* eta *Zubixueta* jaso diren arren, ahoz eraketa berria egin da: *Subitzona*.

Oharrak: **Bengoetxe** baserriaren mendebaldean, bidearen beste aldean. Honela deskribatzen du 1956koak:

“Trozo de monte antes castañal, actualmente calvo en el termino de Zubichuaga en el barrio Artigas entre los caserios de Echevarriaga y Bombillarte. Formó pertenecido de la finca Bengoechea”¹¹⁷⁵

Ahozkoa: “*Subitzóna*” 076

Idatzizkoa:

1708	<i>Zubichuaga</i>	BIBL	SFTB
1901	<i>Subichueta, heredad</i>	GJE	fk:1893 L25;248

1910	<i>Subichuaga, monte calvo</i>	BUA 866. <i>Fincas rústicas</i>
1910	<i>Subichuaga, heredad</i>	BUA 1032. <i>Fincas rústicas</i>
1944	<i>Zubichuaga, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1949	<i>Zubichuaga, termino de</i>	GJE fk:1875 L25;201
1956	<i>Zubichuaga, término de</i>	GJE fk:2532 L33;79

Zulueta (baserria)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: ‘Zulo’ + -eta. Atzizkiaren aurrean dagoen oinarriaren amaierako bokala itxi egin da (-o- > -u-), eta *Zulueta* aldaera eratu da. Erabilerarekin leku-atzizkiko -e bokala galdu daiteke, eta -eta > -ta bilakatu, bokalez bukatzen diren oinarrietan gertatzen den moduan. Ik. San Migel auzoko **Iruerreketa**, San Andresko **Intxaurtxueta** edo Araneoko **Ikueta**.

Zuloeta > Zulueta > Suluta

Bada beste aldaera bat, oinarria den ‘zulo’ osagaia ‘zillo’ bihurtzean sortu dena. Disimilazioz, -u- > -i- bihurtu da, Mitxelena dioenez «u ha pasado a i en la primera sílaba pero no en inicial absoluta (...). A.-nav. b.-nav etc. *Zilo*, *zillo* ‘agujero’ (dim. xilo) a.-nav etc. Zuh(h)o (ya Leiç), cf. *Zuloeta*, Navarra, siglo XI». (Mitxelena, *FHV*, 1990, 76-78)

Zulueta > Zilueta (Ziluetta, 1779)

Ostean, -i- bokal itxiak bere osteko albokaria busti du. Gero, bokalez amaitutako oinarrietan gertatzen den moduan, erantsitako leku-atzizkia -eta > -ta bilaka daiteke.

Zuloeta > Zilueta > Zillueta (Cillueta, 1859) > Silluta

Oharrak: Auzoko baserri historikoetako. 1285an agertzen da *Zulueta* leku-izena lehenengoz, Lope Diaz Harokoak Bermeori forua berrestean:

*“Por do taja la agua de Lamiaran adentro, é por el somo de la sierra que es sobre la caseria de los fijos de don Sancho de Galdacano, é por esa senda que recuda por sobre Achonaraen al rio que ba por entre Nafarrola, é Zuloeta, é por ese rio arriba que recuda en destajo al somo de la tierra, é por el cuesto de esa sierra por sobre Morteruzá, é por Ordoña que recuda a Burgos [sic], é de Burgoa fasta Bermejo, con montes, é fontes, é con entradas, é exidas (...)”*¹¹⁷⁶

Hauxe da, baserri hitza (“casería”) aipatzen duen Bizkaiko idatzizko erreferentzia goiztiarrena¹¹⁷⁷. Seguruena, ondoren azaltzen diren **Nafarrola** eta *Zulueta* ere baserriak ziratekeen, zehazki baserri bezala aipatzen ez diren arren.

1521eko ezkontza itun batean aipatzen da baserri hau: Juan Gonzalez Mezetakoaren semea San Juan Martinez Garaldekoaren alabaren ezkontzean, Mezetakoak ondokoa ematen du:

*“Primeramente (...) las ruedas e moliendas que (...) tiene en el balle de las artigas (...) la rueda bieja todo enteramente e las dos que dha rueda modorra e la mitad de la rueda de barrutia e todos sus pertenecidos; Yten mas la casa y caseria de monyoya e todos sus pertenecidos y ganados que alli ay; Yten mas los solares de hermendurua que son en la calle de hermendurua (...); Yten mas las tierras bazias que dizen viñas del portal; Yten mas la casa e caseria de Suloeta y sus pertenecidos; Yten mas las quatro de la rueda de Ugarte e sus pertenecidos (...)”*¹¹⁷⁸

Bermeok inguruko elizateekin 1578an izan zuen jurisdikzio auzian, Pedro Zuluetakoa agertzen da baserri honetako jabe:

1176 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 209.

1177 Garcia de Cortazar, J. A. (1985), I; 73.

1178 VEKA. S.V. C1628-1.

Zulueta baserría.

“asta que llego al arroyo y deciende y baxa de Aquillotegui por debaxo de las casas de Pedro de Culoeta y dende a un monxon grande de piedra questa entre los dos rios que llaman de Aquillotegui y Arranotegui que los dhos tos. declararon ser el qdo. en la executoria y ser sitio y monxon que dibide los dhos terminos y jurisdiccion” 1179

Baserrí hau betidanik, Zulueta Goienetxea familiakoen jabetzakoa izan da.

Ahozkoa:	“Sillúta”	063, 073, 077, 080, 082, 083, 091, 114, 146
	“Sulúta”	086, 090, 114
	“Sillúeta”	084, 085

Idatzizkoa:

1285	Zuloeta, casa de	BIBL ItJR-II 209
1521	Suloeta, casa e caseria de	VEKA S.V. C1628-1
1576	Zulueta, casa de	BFA. K. 3174/6 81
1577-78	Pedro de Zulueta, casa de	BFA. K. 3174/6 160-165b
1578	Pedro de Calueta, casa de	VEKA R.R. Ejec. C2497 38
1578	Pedro de Culoeta, casa de	VEKA R.R. Ejec. C2497 47
1578	Azoeta, casas de	VEKA R.R. Ejec. C2497 27
1578	Asueta, casas de	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1578	Asueta, casas de	VEKA R.R. Ejec. C2497 18
1629	Zulueta, Zuloeta, casa de	BFA. BIIUA.SZ 315/1/5
1629	Zulueta, casa de	VEKA S.V. C1086 157b-165
1629	Zulueta, casa de	BUA 928. Mojonera. 1749 36b
1637	Culoeta, casa y morada de	BFA. K. 744/13 8
1646	Culoeta, casa de	BFA. Bust 201/150 76b

1646	<i>Culoeta, casa de</i>	BFA. Bust 201/151 78bb
1646	<i>Culoeta, cassa de</i>	BFA. Bust 201/167 111b
1646	<i>Zuloeta, casa y caseria de</i>	VEKA S.V. L1528/3 3-166b
1666	<i>Culoeta, casa y caseria de</i>	BEHA A-75/2-72
1670	<i>Zuloetta, cas.</i>	BEHA A-82/9-3 5
1682	<i>Zuloeta la Mayor, cas.</i>	BFA. K. 377/8 82b
1682	<i>Zuloeta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Zuloeta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Zuloeta, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Culoeta mayor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>San Juan de Zuloeta, el de</i>	BUA AL. 1680-1710 345b-348
1704	<i>Zuloeta Mayor, cas.</i>	BFA. Fg.
1718	<i>Zulueta, la de</i>	BFA. K. 3631/5 1b
1727	<i>Zuloeta, caseria de</i>	BEHA A-81/13-13 2
1729	<i>Zulueta, cas.</i>	BFA. K. 3174/6 185b
1733	<i>Zulueta, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1 42
1733-1845	<i>Zuloeta, casa y caseria de</i>	BUA 922. Libro visitas 8
1733-1845	<i>Zuluetta, caseria de</i>	BUA 922. Libro visitas 59
1736	<i>Zuloeta, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1 51b
1737	<i>Zulueta maior, caseria de</i>	BEHA A-61/44-1 65
1740	<i>Zuloeta la mayor, cas. de</i>	BFA. K. 377/8 82
1745-46	<i>Zuloeta mayor, cas.</i>	BFA. Fg.
1747	<i>Sulueta, caseria de</i>	BEHA A-81/13-1 9
1747	<i>Zulueta, caseria de</i>	BEHA A-82/9-3
1747	<i>Zulueta, caseria de</i>	BEHA A-81/14-19 5
1749	<i>Çulueta, cas.</i>	VEKA Pl. y Dib.nº 783 ¹¹⁸⁰
1765	<i>Zulueta, cas.</i>	BAHP.N.AMA 2848 urri15
1774-1806	<i>Zulueta, cas.</i>	BEHA A-741/48-1
1775-1831	<i>Zulueta, cas.</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 15b
1779	<i>Zilueta, casa de</i>	BEHA A-62/44-3
1780	<i>Zulueta, caseria de</i>	BUA 842. Libr. y recibos 4
1787	<i>Zuloeta mayor, casa de</i>	MAHN C.C.5227/18 52
1791	<i>Zuluetta, cas.</i>	BEHA A-78/4-1 1-1b
1796	<i>Zuloetta maior, cas.</i>	BFA. Fg.
1800	<i>Zulueta, cas.</i>	BFA. Bust 203/99 35
1800	<i>Zulueta, caseria de</i>	BFA. Bust 294/5 111
1800	<i>Zulueta, caseria de</i>	BEHA A-72/33
1805	<i>Zulueta, caseria de</i>	BEHA A-60/43-1 5
1809	<i>Zulueta maior, cas.</i>	BUA 1561. Cuentas 60b-61
1821	<i>Zulueta maior, cas.</i>	BUA 912/3. Actas de concil. 35
1823	<i>Zulueta mayor, casa de</i>	BEHA A-77/3-26-VI
1824	<i>Zulueta, cas.</i>	BEHA A-72/32
1825	<i>Zuluetta mayor, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1844	<i>Zulueta, cas.</i>	BIBL YrJA 105
1846	<i>Zuluetta maior, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1846	<i>Zulueta, cas.</i>	BEHA A-82/9-3 o.s.
1847-74	<i>Zulueta mayor, cas.</i>	BUA 5
1850	<i>Zuloeta, cas.</i>	BEHA A-78/4-1
1854	<i>Zulueta, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Zulueta, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 81
1859	<i>Cillueta, cas.</i>	BUA 888/18. Mozos
1859	<i>Zulueta mayor, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Zulueta mayor, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles (1860)
1890	<i>Sulueta, pertenecidos de</i>	BUA 881/12. Deslindes 27b
1890	<i>Zulueta, caseria de</i>	BUA 881/12. Deslindes 24b

1894	<i>Zulueta, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7549 1108b</i>
1895	<i>Zulueta, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7550 524b</i>
1897	<i>Zulueta, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 606b</i>
1897-98	<i>Zulueta mayor, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1910	<i>Zulueta Mayor, cas.</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1922	<i>Zulueta Mayor, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1925	<i>Zuloeta, casa de</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes 3</i>
1934	<i>Zulueta, cas.</i>	<i>BFA. E. LS. C/375-2</i>
1934	<i>Zulueta Mayor, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Zulueta, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1938-39	<i>Zulueta, cas.</i>	<i>BUA 1240/10. Trigos 30b</i>
1944	<i>Zulueta-mayor, casa llamada</i>	<i>GJE fk: 1026 L14:99</i>

Zulueta (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Zulueta** baserria.

Oharrak: **Zulueta** eta **Zulutatxu** baserrien ingurua. (1285ekoari buruz, ik. **Zulueta** baserriaren oharra).

Idatzizkoa:

1285	<i>Zuloeta</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1701	<i>Zulueta, castañal en</i>	<i>BUA 922. Extracc. de castaña 144</i>
1773	<i>Suloeta, cagigos en el termino de</i>	<i>BUA 1154/4. Libramientos 22b</i>
1971	<i>Zulueta</i>	<i>BUA 881/ Deslinda</i>

Zulutaburu (parajea, mintegia egon zen lekua)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-3/4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Zulueta** baserria.

Oharrak: Paraje honetan antzina udal-mintegia egon zen (Ik. Arane auzoko **Galdizko** mintegia). **Zulutaburu** honela aipatzen da 1743an:

"[ordainketa] operarios que travaxaron en limpiar los cagigos del bibero de Ojagorta, redondear y sacar la piedra del vibero de sobre Zuloeta y plantar la chirpia" 1181

1772an:

"Plantío de cagigos en los viberos maior y menor de la villa, llamados Bañuba y Zulueta buru" 1182

1774an:

"Coste de limpieza de las carcabas y paredes del vibero de Zulutagoiena" 1183,

Eta 1779an:

"Espinar los cagigos en Mintegi barrena de Zuloeta" 1184

1733ko agirietan, **Zulutaburu**, **Ariztitxu** leku-izenarekin lotzen da; **Ariztitxu**, gaur, parajea ez ezik, inguru horretan dagoen baserri bat ere bada. Bere goialdean, **Mintegitxu** izeneko etxe bat dago, eta kontuan izanik, 1772ko agiriko **Zulutaburukoa** 'vibero menor' legez agertzen dela, nabari geratzen da bi izen hauen arteko lotura. Gaurko baserri hauen izenak, dudarik gabe, antzinako **Zulutaburuko mintegiaren** lekuko dira.

1181 BUA. 1560.Libro de cuentas; 335.

1182 BUA 250/11. Cuentas; 42

1183 BUA 250/13. Cargos y datas 26b.

1184 BUA 842. Cuentas ; 47b.

Idatzizkoa:

1733-1845	<i>Zulueta buru o Arestichu, monte llamado</i>	<i>BUA 922. Libro visitas 36</i>
1733-1845	<i>Sobre Zuloeta o Haristichu, mte. llamado</i>	<i>BUA 922. Libro visitas 27</i>
1743	<i>Zuloeta, vivero de sobre</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 335</i>
1772	<i>Zulueta buru, vibero de</i>	<i>BUA 250/11. Cuentas 42</i>
1774	<i>Zulueta goiena, vibero de</i>	<i>BUA 250/13. Cargos y datas 26b</i>
1777	<i>Zulueta buru, vibero de</i>	<i>BUA 967/4. Libr. y recibos 39</i>
1778	<i>Zulueta buru, vibero de</i>	<i>BUA 968/2. Libr. y recibos 25, 30</i>
1779	<i>Zuloeta buru, vivero de</i>	<i>BUA 842. Cuentas 21</i>
1779	<i>Mintegi barrena de Zulueta, termino de</i>	<i>BUA 842. Cuentas 47b</i>
1780	<i>Silueta buru, vivero de</i>	<i>BUA 842. Libr. y recibos 1b</i>
1782	<i>Ciloeta, vivero de</i>	<i>BUA 842. Libr. y recibos 29</i>
1787	<i>Zulueta buru, vivero de</i>	<i>BUA 990/1. Recibos 42</i>
1795	<i>Zulueta buru, termino de</i>	<i>BUA 991/4. Recibos. 16</i>
1816	<i>Zulueta buru, termino de</i>	<i>BUA 1325/1. Casas extramuros</i>
1817	<i>Zulueta buru, termino de</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos</i>
1828	<i>Zulueta buru, termino de</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos</i>
1837	<i>Zulueta buru, cortes de leña en</i>	<i>BUA 1139. Serv. y sumin.</i>

Zuluetape (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: **Atsoarene** baserriari lotutako saila. **Zulueta** baserriaren behealdean.

Idatzizkoa:

1903	<i>Zuluetape, castañal</i>	<i>BAHP.N.BL 8574 551b</i>
1944	<i>Zuluetape, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1946	<i>Zuluetape, castañal de</i>	<i>GJE fk:1577 L21;244</i>

Zulueta txu (baserria)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Zulueta** baserria.

Oharrak: Auzoko baserri historikoetakoa. Eskoikiz jauntxo familiaren loturazko jabetzakoa XIX. mendera arte. Mende honetatik aurrera, herentziaz, Juan Eskoikizkoa apaizaren ondoren Nardizkoen jabetzan agertzen da:

“Doña Josefa de Escoiquiz y Gondra por una de las clausulas deel testamento que otorgo en la ciudad de Fuentteravía [16-11-1754]. (...) ella nombro para despues del fallecimiento de su marido [Francisco Guerra] por heredero en propiedad de los bienes que poseia en la villa de Bermeo dde ese señorío con inclusion dela caseria llamada de Zulueta sitta en jurisdiccion dela misma villa, al mariscal de Campo Don Juan de Escoiquiz en forma de vinculo con la facultad de que pudiese ente elegir entre sus hijos o hijas lexitimas quien hubiese de sucederle en dhos bienes y concediendo al ultimo poseedor higual facultad de eleccion entre los suos y en el caso de fallecer sin acerla dispuso subcediese el primogenitto o primogenita y que fenecida la linea deel Don Juan de Escoiquiz y sus hijos lexittimos pasasen dhos bienes a Don Juan de Nardiz y Escoiquiz” 1185

Zuluetatxu baserria, 1981.

Ahozkoa:	“Sulúttzu”	086, 090, 114
	“Sillúttzu”	114
	“Sillutátzu”	076, 077, 082, 083, 087, 088
	“Silluetátzu”	076, 084

Idatzizkoa:

1682	Zuloeta la menor, cas.	BUA AL. 1680-1710	31b-34b
1701	Zuloeta la menor, cas.	BUA AL. 1680-1710	235b-237
1702	Zuloeta menor, cas.	BUA AL. 1680-1710	275-281b
1703	Culoeta menor, cas.	BUA AL. 1680-1710	320-325b
1704	Zuloeta menor, cas.	BFA. Fg.	
1725	Zuloetacho, cassa y caseria de	BUA AL. 1711-1727	243b-245
1745-46	Zuloetachu, cas.	BFA. Fg.	
1787	Zuluetta, caseria llamada	MAHN C.C.5227/18	9b
1787	Zuloeta menor, casa de	MAHN C.C.5227/18	52
1787	Zulueta, caseria llamada	MAHN C.C.5227/18	1
1788	Zulueta menor, casa llamada	MAHN C.C.5227/18	o.s.
1791	Zuluetachu, cas.	BEHA A-78/4-1	1-1b
1796	Zuloettachu, cas.	BFA. Fg.	
1821	Zuluetachu, cas.	BUA 912/3. Actas de concil.	35
1823	Zuluetachu, cas.	BUA 5. Riqueza territorial	
1824	Zuluetachu, caseria de	BFA. Bust 284/5	4b
1825	Zuluetachu, cas.	BEHA A-78/4-1	
1840	Zuluetachu, cas.	BEHA A-77/3-26-VI	
1847-74	Zulueta menor, cas.	BUA 5	
1850	Zuloetachu, cas.	BEHA A-78/4-1	
1854	Zuluetachu, cas.	BUA 946. Ced. vec.	
1857	Zuluetachu, cas.	BUA Padron 1851(3)	81b
1859	Zulueta menor, cas.	BUA 5. Nuevo Nomenclator	
1860	Zuluetachu, cas.	BUA 5. Rotul. de calles (1860)	

1897	<i>Zuluetchu, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 606</i>
1897-98	<i>Zuluetchu, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1915	<i>Zuluetchu, cas.</i>	<i>GJE fk:80 L2;88</i>
1922	<i>Zuluetchu, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1934	<i>Zuluetchu, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Zuluetchu, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1938-39	<i>Zulutachu, cas.</i>	<i>BUA 1240/10. Trigos 30</i>
1944	<i>Zuluetatxu, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Zuluetatxu (parajea)

Kokapena: Artika; VII. mapa (D-4)

Ohar ling.: Ik. Artika auzoko **Zulueta** baserria.Oharrak: **Zuluetatxu** baserriaren ingurua.

Ahozkoa: “*Sillútatzu*” 066
 “*Àndikobáso*” 066

Idatzizkoa:

1740	<i>Zuloetachu, termino de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 311</i>
1839	<i>Zuluetchu, termino de</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos 12b</i>
1897	<i>Zuluetchu-erdicoa, monte castañal</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 606</i>
1910	<i>Soluetachu, monte calvo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Zubetachu, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1939	<i>Zuluetchu-erdicoa, monte castañal</i>	<i>GJE fk:184 L4;27</i>
1944	<i>Zuluetchu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1946	<i>Zuluetchu, punto llamado</i>	<i>GJE fk:1578 L21;247</i>

Zuluetazpi (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Artiketxe** baserriari lotutako saila. **Zulueta** baserriaren behealdean.

Idatzizkoa:

1869	<i>Zulueta-aspi, castañal</i>	<i>GJE fk:526 L8;67</i>
1910	<i>Zulueta-aspi, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Zulueta-aspi, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Zurebagieta (parajea)

Kokapena: Artika; X. mapa (B-4)

Ohar ling.: ‘Zur’ + ‘ebagi’ + *-eta*. Ik. Artika auzoko **Iraebagia**. Leku-atzizkiaren aurrean *-i-* bokal itxiaren ostean epentsia txertatu da, hiatoa apurtzeko.Surebagieta > Surebagi₃etaBokal arteko *-g-* belare ahostuna galdu egin da (*-g-* > Ø) eta ondoan gelditu diren bokalak diptongatu eta berdintzera jo dute (*-ai-* > *-ei-* > *-i-*).Surebagi₃eta > Surebai₃eta (Ik. idatzizko *Surebayeta*) > Surebei₃eta > Surubi₃eta
‘Ebagi’ osagaiaren hasierako *e-* bokala, asimilatu egin da eta *u-* bihurtu da.Surebi₃eta > Surubi₃etaOharrak: **Urkisarri** eta **Ezkiaga** baserrien artean.Ahozkoa: “*Surubíjeta*” 092

Idatzizkoa:

1910	<i>Surebayeta, monte calvo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Surebayeta, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Surebayeta, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Lurebayeta, Surebayeta, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>